

9-12. középiskolai évfolyamokra előírt kerettanterv

Rendészet ágazat

11. évfolyam

Fegyveres szervek és vagyonvédelem III. tantárgy

***Polgári védelmi és iparbiztonsági; tűzvédelmi
és katasztrófavédelmi hatósági alapismeretek***

/Tanári segédlet/

TARTALOMJEGYZÉK

1. Magyarország katasztrófavédelme	5
1.1 Jogszabályi, szabályozási alapok	5
1.2 Nemzeti Védekezés időszakai	6
1.3 A veszélyeztető hatások alapvető csoportosítása	8
2. Katasztrófavédelem szervezeti és irányítási rendszere	10
2.1 A központi szerv	10
2.2 A területi szerv	12
2.3 A helyi szerv	12
3. Iparbiztonsági alapismeretek	18
3.1 Veszélyes üzemek	19
3.2 Veszélyes szállítmányok szakterület	27
3.2.1 Jogszabályi háttér	27
3.2.2 Katasztrófavédelmi hatósági feladatok	28
3.3 Kritikus Infrastruktúra fogalma	31
3.3.1 Jellemzők	31
3.4 Nukleárisbaleset-elhárítási szakterület	35
3.4.1 Főbb feladatok	35
3.4.2 Nemzetközi értesítés és radiológiai monitoring adatcsere	36
3.5 Katasztrófavédelmi Mobil Labor (KML)	36
3.6 Sugárvédelmi mérések, ellenőrzések támogatása	40
3.7 Gyakorlatok	40
3.8 Szakhatósági feladatok	41
3.8.1 A jelenlegi szakhatósági jogkörök	41
4. Polgári védelemi feladatok	41
4.1 A lakosságvédelem és a lakosság felkészítése	42
4.2 A katasztrófavédelem köteles polgári védelmi szervezetei	43
4.3 A katasztrófavédelem önkéntes polgári védelmi szervezetei	44
4.4 Riasztás, tájékoztatás	45
4.5 Polgári védelmi kötelezettség	46
4.6 A katasztrófavédelmi tervezés	48
5. Polgári védelmi szervezetek	54
5.1 A polgári védelmi szervezetek felépítése	54
5.2 A polgári védelmi szervezetek megalakítása	54
5.2.1 Lényege, általános elvei, fokozatai	54
5.2.2 A polgári védelmi szervezetek mozgósítását elrendelheti:	55
5.2.3 Mozgósítás esetei	55
5.2.4 A mozgósítás készenlét fokozatai és feladatai	56
5.3 A polgári védelmi szervezetek felkészítésének rendszere, szabályai és módszerei	57
5.3.1 Jogi alap	57
5.3.2 Köteles védelmi szervezetek felkészítése	58
5.3.3 A polgári védelmi kiképzés végrehajtása	59
5.3.4 A polgári védelmi szervezetek gyakorlati felkészítése	59
5.3.5 A munkahelyi polgári védelmi szervezet gyakorlataira vonatkozó eltérő szabályok	60
5.4 Központi rendeltetésű mentőszervezetek	60
5.4.1 HUNOR Hivatásos Katasztrófavédelmi Mentőszervezet	60
5.4.2 HUSZÁR Önkéntes Katasztrófavédelmi Mentőszervezet	63
6. Lakosságvédelmi feladatok	67
6.1 Fogalmak, amelyek megértése szükséges a lakosságvédelmi ismeretek elsajátításához	67
6.2 A lakosságvédelem módszerei	67
6.2.1 Helyi védelem	68

6.2.2 Távolsági védelem	68
6.2.2.1 Kitelepítés	69
6.2.2.2 Kimenekítés	71
6.2.2.3 Befogadás	71
6.2.2.4 Visszatelepítés	73
6.2.3 Közrend, közbiztonság	73
7. A megelőzés, veszélykezelés és védekezés, helyreállítás.....	73
7.1 A védekezésre való felkészülés, a megelőzés időszaka.....	74
7.2 A veszélyhelyzet-kezelés, a védekezés időszaka	74
7.3 A következmények felszámolása, a helyreállítás és az újjáépítés-időszaka.....	75
7.3.1 Halaszthatatlanul szükséges helyreállítás	76
Alapfogalmak:	77
8. A TŰZMEGELŐZÉSI ÉS HATÓSÁGI ALAPISMERETEK.....	83

Bevezetés

A hivatásos katasztrófavédelmi szervek alapvető rendeltetése a közbiztonság iránti valós társadalmi szükséglet hatékony, jó és magabiztos kielégítése. Így a **közbiztonság fenntartása** a rendőrség mellett a katasztrófavédelemnek is kiemelt feladata, ezért tartozik a rendvédelmi szervek körébe. Ennek megvalósításához számos általános és speciális feltétel szükséges, melyek közül a legfontosabbak:

- megelőző hatósági jogosítványok megléte,
- megfelelő reagáló-képesség és szervezet,
- stabil, képzett hivatásos állomány,
- tudatosan kiválasztott, egységes működési és vezetési módszertan,
- jó diszlokáció,
- hatékony eszközpark.

Katasztrófavédelmi specialitás a supervisorori hatósági jogkör gyakorlása, a katasztrófaveszély időszakának jogi szabályozása, a védelmi igazgatás rendszerében betöltött fontos szerep, a széles körű lakossági riasztó és tájékoztatási hatáskör, a gyors létszám-többszörözési képesség, vagyis az, hogy a tizenkétezer hivatásos mellé mozgósítani lehet a polgári védelem rendszerébe önkéntes vagy köteles alapon tartozó több, mint százezer állampolgárt.

Prioritása van a megelőzést szolgáló integrált és supervisorori hatósági jogalkalmazás tervszerű végrehajtásának, az ehhez elengedhetetlen anyagi és eljárásjogi feltételek megteremtésének. Kiemelt jelentősége van a szervezeti működés során a kockázatelemzés és prognóziskészítés rutinszerű alkalmazásának. A katasztrófavédelmi törvényben, annak végrehajtási kormányrendeleteiben és miniszteri rendeleteiben meghatározott feladatok ellátására, azzal összhangban a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóságon 2012. évben új szervezeti struktúra alakult. Ez három pillérre épül: iparbiztonság, polgári védelem és tűzvédelem. Az iparbiztonsági feladatok ellátására létrehozott országos iparbiztonsági főfelügyelőség tevékenysége négy fő szakterületre terjed ki. Ezek a veszélyes üzemek felügyelete, a veszélyes áruk szállításának ellenőrzése, a kritikus infrastruktúrák védelme, valamint a nukleárisbaleset-elhárítás szakterülete.

A katasztrófavédelem szervezete rendeltetésének betöltése érdekében:

- Széleskörű iparbiztonsági, tűzvédelmi, polgári védelmi hatósági hatásköröket gyakorol: előír, engedélyez, tilt, korlátoz, ellenőriz és szankciókat alkalmaz. Veszélyhelyzetek megelőzése érdekében más hatóságok tevékenységét összehangolja.
- Országos, megyei, térségi és helyi hivatásos szervezetekkel, önkéntes és bevontkötelezett polgári védelmi szervekkel, jelentős eszközparkkal, kiépült logisztikai háttérrel rendelkezik. Speciális eszközöket gyártó és javító, országos lefedettséggel rendelkező gazdasági társaságot működtet. Beruházás-szervezést és ingatlangazdálkodást végez.
- Fontos hatásköröket gyakorol a magyarországi kritikus infrastruktúrák beazonosításában, felügyeletében, valamint a polgári veszélyhelyzeti tervezésben, a

védelemigazgatásban, a nemzetgazdaság mozgósításában, az állami tartalékgazdálkodásban.

- Szabályozza, irányítja és teljes körűen felügyelet alatt tartja a tűzvédelmi rendszert, helyi készenléti hivatásos szervei végzik a tűzoltást, műszaki mentést, a lakosság védelmét, tájékoztatását és riasztását. Irányítja az önkormányzati, létesítményi tűzoltóságok, bevont önkéntes egyesületek részvételét a tűzoltásban, műszaki mentésben. Megyei szintű bevetés-irányítást végez.
- Széleskörű nemzetközi kapcsolatokat tart fenn kétoldalú szerződések alapján, képviseli Magyarországot az ENSZ OCHA, az EU, a NATO szakmai szervezeteiben, a nemzetközi tűzoltó szövetségben, a tűzoltó tisztek nemzetközi szervezetében.
- Fenntartja a területi kiképző bázisokat, a Katasztrófavédelmi Oktatási Központot, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Katasztrófavédelmi Intézetét, a Központi Zenekart, a Múzeumot, a Kutatóintézetet. Havi újságot, szakmai folyóiratot, kiadványokat, tananyagokat jelentet meg, tudományszervezést végez, sportegyesületet működtet.
- Modern távközlési, bevetés-irányítási, informatikai, valamint az egész országot lefedő, mérő-, érzékelő, lakosságriasztó-rendszereket tart fenn.
- Együttműködik a rendvédelmi szervekkel, a Honvédséggel, az önkormányzatokkal, a biztonságot szolgáló hatóságokkal.
- Kapcsolatot tart civil- és karitatív szervezetekkel, azok szövetségeivel, oktatási, tudományos intézményekkel, a magyar médiával.

1. Magyarország katasztrófavédelme

1.1 Jogszabályi, szabályozási alapok

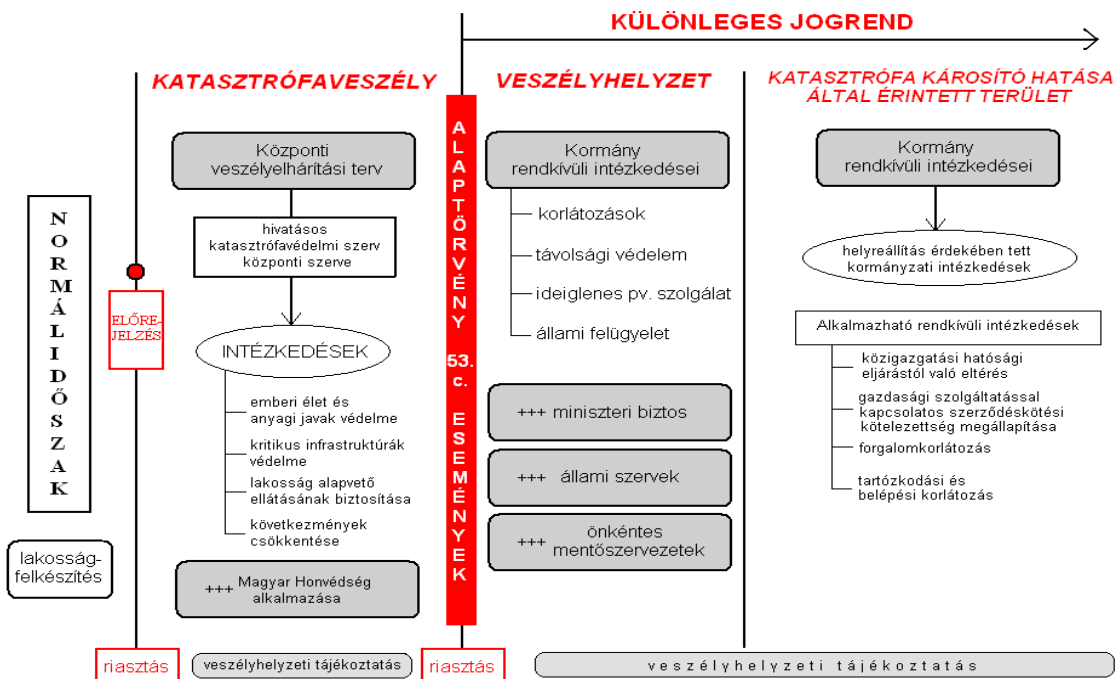
A katasztrófák elleni védekezés rendjét meghatározó alapvető jogszabályok: (lezárás időpontjában (2015. július 9.) aktuális állapot)

- Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.),
- 2011. évi CXXVIII. törvény a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról,
- 2011. évi CXIII. törvény a honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről,
- 2012. évi CLXVI. törvény a létfontosságú rendszerek és létesítmények azonosításáról, kijelöléséről és védelméről,
- 234/2011 (XI. 10.) Korm. rendelet a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény végrehajtásáról,
- 290/2011. (XII. 22.) Korm. rendelet a honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről szóló 2011. évi CXIII. törvény végrehajtásáról,
- 65/2013. (III. 8.) Korm. rendelet a létfontosságú rendszerek és létesítmények azonosításáról, kijelöléséről és védelméről szóló 2012. évi CLXVI. törvény végrehajtásáról
- 62/2011. (XII. 29.) BM rendelet a katasztrófák elleni védekezés egyes szabályairól,
- 1150/2012. (V. 12.) kormányhatározat a Katasztrófavédelmi Koordinációs Tárcaközi Bizottság létrehozásáról, valamint szervezeti és működési rendjének meghatározásáról.

KÜLÖNLEGES JOGREND IDŐSZAKAI

Különleges jogrendi időszak	Kiváltó okai	Területi kiterjedtsége	Időbeli kiterjedtsége	Kihirdeti	Hatalmi centrum
Rendkívüli állapot	Közvetlen háborús veszély hadiállapot	Egész ország területe		Országgyűlés (akadályoztatása esetén Köztársasági Elnök)	Honvédelmi Tanács - Honvédelmi Tanács rendelet
Szükségállapot	A hatalom kizárólagos megszerzésére irányuló belső fegyveres konfliktus - közrend és közbiztonság megdöntésére irányuló	Az ország egésze vagy része	30 nap + meghosszabbítás (Országgyűlés)	Országgyűlés (akadályoztatása esetén Köztársasági Elnök)	Országgyűlés (folyamatosan ülésezik) (akadályoztatása esetén az Országgyűlés Honvédelmi Bizottsága) Köztársasági Elnöki rendelet
Megelőző védelmi helyzet	Külső fegyveres támadás veszélye, vagy szövetségi kötelezettség teljesítése	Az ország egy része	Meghatározott időre	Országgyűlés	Kormány kezdeményezi (60 napja van) (az Országgyűlés Megelőző Védelmi Helyzet-et 60 napon belül ki kell hirdesse, vagy nem vezetődik be a különleges jogrendi állapot) - Kormány rendelet
Váratlan támadás	a/ külső fegyveres csoportoknak Magyarország területére történő váratlan betörése esetén a támadás elhárítására, b/ Magyarország területének a honi és szövetségi légvédelmi és repülő készülségi erőkkel való oltalmazására,	Egész ország területe	A szükségállapot vagy a rendkívüli állapot kihirdetésére vonatkozó döntésig	Kormány azonnal intézkedni köteles, Országgyűlés dönt (szükségállapot, rendkívüli állapot)	Kormány - Kormányrendelet (Országgyűlés, és a Köztársasági Elnök tájékoztatása)
Veszélyhelyzet	Az élet- és vagyonbiztonságot veszélyeztető elemi csapás vagy ipari szerencsétlenség esetén, valamint ezek következményeinek az elhárítása érdekében	Az ország egy része, vagy egész területe	15 nap (Országgyűlés meghosszabbíthatja)	Kormány	Kormány - Kormányrendelet

1.2 Nemzeti Védekezés időszakai

Katasztrófaveszély

Annak érdekében, hogy az előre jelezhető veszélyhelyzetek hatásaira való felkészülésre kellő idő álljon rendelkezésre, az új katasztrófavédelmi törvény bevezeti a katasztrófaveszély időszakát.

A katasztrófaveszély közvetlenül egy adott eseményt megelőző időszak, amely során olyan intézkedések és döntések meghozatalára van lehetőség, amelyek révén a kialakuló helyzetek gyorsabban és eredményesebben kezelhetők.

Katasztrófaveszély időszakában nem érvényesülnek az Alaptörvény szerinti különleges jogrendre vonatkozó szabályok. A hivatásos katasztrófavédelmi szervezet központi szerve vezetőjének – a központi veszély-elhárítási terv szerint – lehetősége van az élet- és vagyonbiztonság, a lakosság ellátása, a kritikus infrastruktúrák védelme és a várható helyzet következményeinek csökkentése érdekében intézkedéseket tenni.

Ebben az időszakban a Magyar Honvédség erőinek igénybevételére lehetőség van, az adott helyzettől függően a Honvéd Vezérkar főnöke, a honvédelmi miniszter, vagy a Kormány döntése rendelkezik az alkalmazásáról.

Veszélyhelyzet

Az Alaptörvény 53. cikk által meghatározott veszélyhelyzetet a katasztrófavédelmi törvény alapján különösen az alábbi események válhatnak ki:

- elemi csapások, természeti eredetű veszélyek,
- ipari szerencsétlenség, civilizációs eredetű veszélyek,
- egyéb eredetű veszélyek.

Ebben az időszakban a *Kormány – rendeleti úton* – rendkívüli intézkedéseket vezethet be, vagy azokra felhatalmazást adhat. Ezen rendeletek az ország teljes területére, vagy egy meghatározott részére vonatkozhatnak:

- A járművek forgalma korlátozható, illetve ideiglenesen megtiltható.
- A lakosság utcán vagy más nyilvános helyen való tartózkodásának korlátozása. (Időtartamát a lakosság tudomására kell hozni.)
- Közterületen rendezvény, nyilvános gyűlés megtartásának megtiltása. (Rendőrség)
- Az ország meghatározott területének elhagyása (kitelepítés).
- Az ország meghatározott területére történő belépés, az ott-tartózkodás korlátozása, illetve engedélyhez kötése.
- Az ország meghatározott területére utazás, azon átutazás vagy onnan kiutazás engedélyhez kötése.
- Meghatározott területéről történő kilépés mentesítés utáni engedélyezése.
- A vasúti, közúti, vízi, légi szállítások biztosítása érdekében a javítókapacitások, valamint az állomások, kikötők, repülőterek, raktárak igénybevétele vagy használatának korlátozása.
- A védekezési munkák helyszínén megtiltható a szeszes italok fogyasztása, árusítása, tárolása.
- A veszélyeztetett területekről a nemzetgazdasági és más szempontból fontos vagyontárgyak elszállítása biztonságba helyezése (kiürítés).
- A vagyontárgyak elszállítását:
 - katasztrófavédelmi indokból a belügyminiszter,
 - a központi irányító szervekkel való összeköttetés megszakadása esetén a fővárosi, megyei védelmi bizottság elnökének jogköreit gyakorló személy rendelheti el.

- A befogadási területeket és az elszállítási irányokat (útvonalakat) az elrendelő határozza meg.
- Elrendelhető az ideiglenes polgári védelmi szolgálat ellátása.
- Elrendelhető a mentésre alkalmas bármely jármű, műszaki eszköz és földmunkagép igénybevétele.
- Elrendelhető – kártalanítás mellett – ingatlan igénybevétele, illetve az építmény részleges vagy teljes bontása.
- Az oktatásért felelős miniszter határozatban írhatja elő a közoktatási intézmények működésével, működtetésével, a nevelési év, tanítási év megszervezésével kapcsolatos feladatokat.

A rendeletek rendkívüli kihirdetésére a közszolgálati műsorszórókon keresztül is sor kerülhet.

Veszélyhelyzetben sajátos irányítási szabályok lépnek életbe:

- A helyzet jellegétől függően, illetve több megyét érintő veszélyhelyzet esetén miniszteri biztos kinevezésére van lehetőség.
- Településen a helyi katasztrófavédelmi tevékenység irányítását a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szerveinek vezetője által kijelölt személy veszi át a polgármestertől, míg a megyei (fővárosi) közgyűlés és a települési önkormányzat képviselő-testületének feladat- és hatáskörét a megyei közgyűlés elnöke (főpolgármester) és a polgármester gyakorolja.
- Az önkéntes mentőszervezetek bevonásáról a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve vezetője dönt.

Katasztrófa károsító hatása által érintett terület

A hivatásos katasztrófavédelmi szervezetrendszer három pilléren alapuló feladatrendszere szempontjából a helyreállítás időszakában is kihirdethető a veszélyhelyzet, de ebben az esetben a veszélyhelyzetre vonatkozó sajátos irányítási szabályok nem érvényesülnek.

A katasztrófa károsító hatása által érintett terület alatt azt a kijelölt és lehatárolt területet értjük, ahol a katasztrófa (természeti, ipari, civilizációs) következményeinek elhárítása, vagyis a hatékony és eredményes helyreállítás érdekében kormányzati intézkedésekre van szükség. A veszélyhelyzeti rendkívüli intézkedések közül itt az alábbiak alkalmazhatóak:

- közigazgatási hatósági eljárástól való eltérés,
- a gazdasági tevékenységet folytató szolgáltatásra kötelezettek részére szerződéskötési kötelezettség állapítható meg,
- indokolt esetben részleges, vagy teljes forgalomkorlátozás vezethető be,
- korlátozható az ország egyes területeire történő belépés, áthaladás és tartózkodás.

1.3 A veszélyeztető hatások alapvető csoportosítása

Magyarország földrajzi elhelyezkedése, geográfiai és hidrológiai adottságai, valamint településszerkezeti és infrastrukturális szempontból történő elemzése alapján egyértelmű, hogy a különböző veszélyeztető hatások az egyes környezeti tényezőktől, a helyi sajátosságoktól jelentős mértékben függenek. Annak érdekében, hogy az ország teljes területén a megfelelő védelmi szint kialakítható legyen, kockázatbecsléseket szükséges végezni a veszélyeztető hatások alapján.

1. Elemi csapások, természeti eredetű veszélyek

- a) árvíz
- b) belvíz
- c) rendkívüli időjárás (pl: aszály, hőség, szélvihar, hirtelen lezúduló nagymennyiségű csapadék)
- d) földtani veszélyforrások:
 - da) földrengés
 - db) földcsuszamlás
 - dc) beszakadás
 - alápincézett
 - alábányászott
 - de) talajsüllyedés
 - df) partfalomlás
 - dg) sárfolyás
 - dh) gázfeláramlás
- e) kiterjedt területet érintő tüzeset

2. Ipari szerencsétlenség, civilizációs eredetű veszélyek

- a) a Kat. IV. fejezetének hatálya alá tartozó üzem
- b) más létesítmény (ipari, mezőgazdasági) általi veszélyeztető hatás, veszélyes anyag szabadba kerülésének kockázata
- c) távolság nukleáris létesítménytől:
 - ca) atomerőműtől
 - cb) kutatóreaktortól
- d) közlekedési útvonalak és csomópontok:
 - da) veszélyes áruk szállítása (közúti, vasúti, vízi, légi, valamint földalatti és föld feletti csővezeték)
 - db) jelentős forgalom
 - dc) bajbajutott légi jármű
- e) a Kat. IV. fejezetének hatálya alá nem tartozó, katonai célból üzemeltetett veszélyes anyagokkal foglalkozó üzemek, veszélyes anyagokkal foglalkozó létesítmények

3. Egyéb eredetű veszélyek

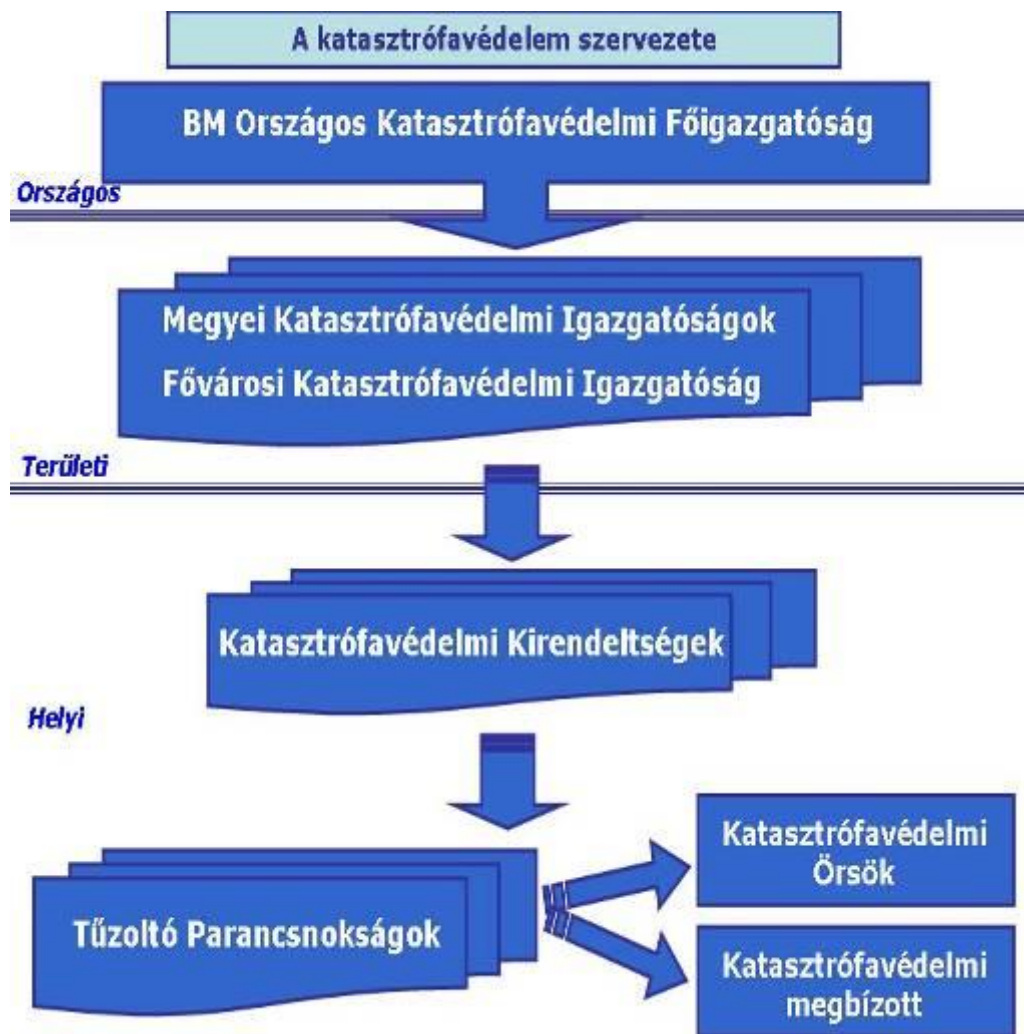
- a) felszíni és felszín alatti vizek (elsősorban az ivóvízbázisok) sérülékenysége
- b) zagy és víztározók sérülékenysége
- c) humán járvány vagy járványveszély, valamint állatjárvány
- d) a riasztási küszöböt elérő mértékű légszennyezettség
- e) kritikus infrastruktúrákkal kapcsolatos kockázatok
- f) a lakosság alapvető ellátását biztosító infrastruktúrák sérülékenysége
- g) a közlekedés sérülékenysége
- h) a közigazgatás és a lakosság ellátását közvetve biztosító infrastruktúrák sérülékenysége

2. A katasztrófavédelem szervezeti és irányítási rendszere

A hivatásos katasztrófavédelmi szerv felépítése

A katasztrófavédelem megvalósításában részt vevő hivatásos katasztrófavédelmi szerveket három csoportba soroljuk:

- országos illetékességgel működő központi szerv,
- a megyei, fővárosi illetékességgel működő területi szervek,
- helyi szervek.

A hivatásos katasztrófavédelmi szerv államigazgatási feladatot is ellátó rendvédelmi szerv, amelynek tagjai hivatásos állományúak, kormánytisztviselők, köztisztviselők és közalkalmazottak.

2.1 A központi szerv

A katasztrófavédelem központi szerve a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság (továbbiakban: BM OKF), amely önállóan működő és gazdálkodó költségvetési szerv.

A BM OKF a katasztrófavédelmi feladatok valamennyi szakaszában részt vesz és biztosítja a szervezeten kívüli kapcsolattartást, együttműködést a hazai (pl.: más minisztériumok, végrehajtó szervezetek, karitatív szervezetek, önkéntes mentőszervezetek) és a nemzetközi szervezetekkel (pl.: Európai Unió szakmai szervei, NATO és ENSZ felelős testületei, nemzetközi segítségnyújtó szervezetek).

A BM OKF főigazgatója vezeti a központi szervet, irányítja a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi és helyi szervei működését és szakmai tevékenységét. A BM OKF főigazgatójának feladatai az alábbi jogkörökhöz kapcsolódóan csoportosíthatók.

A központi irányítási és felügyeleti jogkör

- javaslatot tesz a BM OKF főigazgató-helyettesének vagy helyetteseinek kinevezésére és felmentésére,
- gyakorolja a munkáltatói jogokat a BM OKF állományába tartozó személyek felett.

A katasztrófa-elhárítás irányításával és koordinálásával kapcsolatos jogkör

- biztosítja a hivatásos katasztrófavédelmi szervezetek működési feltételeit, tervezi és felügyeli a katasztrófák elleni védekezéssel összefüggő jóváhagyott fejlesztéseket,
- javaslatot tesz a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter (jelenleg: belügyminiszter) részére a katasztrófavédelem működését, a hivatásos katasztrófavédelmi szerv feladatkörét érintő jogszabályok megalkotására,
- kidolgozza a katasztrófavédelemmel összefüggő tervezési, szervezési, felkészítési szakmai elveket és követelményeket,
- végzi a lakosság mentésével kapcsolatos tervező, szervező feladatokat, irányítja a bekövetkezett események következményeinek felszámolására irányuló tevékenységet,
- a belügyminiszter irányításával közreműködik a katasztrófák várható következményeinek megelőzésére és elhárítására vonatkozó tervezésben,
- felelős a polgári védelmi kötelezettségen alapuló központi polgári védelmi szervezet létrehozásáért és a központi veszély-elhárítási terv elkészítéséért,
- meghatározza a tűzvédelmi és műszaki mentési, a katasztrófavédelmi feladatok végrehajtásának szakmai követelményeit, irányítja és ellenőrzi az alárendelt szervek szakmai munkáját és tevékenységét.
- ellátja a polgári védelmi szervezetek létrehozásával és felkészítésével, ellátásával és alkalmazásával, valamint a lakosság és az anyagi javak mentésével összefüggő tervezési és szervezési feladatokat,
- biztosítja a védelmi igazgatás szerveinek működéséhez szükséges szakértőket, és részt vesz a védelmi igazgatás tervezési feladataiban,
- együttműködik az egyéb országos szervek ágazati katasztrófavédelemmel kapcsolatos tevékenységet ellátó szervezeteivel,
- gondoskodik a közfoglalkoztatás feltételeinek rendelkezésre állásáról a katasztrófák elleni védekezésre való felkészüléssel, a védekezéssel és a helyreállítással összefüggő katasztrófavédelmi feladatok hatékonyabb ellátása érdekében,
- irányítja a veszélyes áruk szállításának ellenőrzésével kapcsolatos, a hivatásos katasztrófavédelmi szerv hatáskörébe tartozó hatósági feladatok ellátását.

A nemzetközi együttműködéssel kapcsolatos jogkör

- közreműködik a katasztrófavédelemmel kapcsolatos nemzetközi szerződések szakmai előkészítésében, részt vesz a nemzetközi együttműködésben, ennek keretében folyamatos kapcsolatot tart fenn a nemzetközi katasztrófavédelmi szervezetekkel,
- biztosítja a nemzetközi szervezetekkel, így különösen az EU és a NATO polgári védelmi gyorsriasztó és információs rendszereivel való kapcsolattartást,

- ellátja az EU Lisszaboni Szerződésből eredő polgári védelmi tevékenységek koordinálásával kapcsolatos feladatokat,
- biztosítja a hazai és nemzetközi katasztrófavédelmi gyakorlatok tervezését, szervezését és az azokon való részvételt,
- biztosítja a Kormány által kötött katasztrófavédelmi egyezményekben foglaltak végrehajtását,
- biztosítja a regionális és határ menti együttműködéssel összefüggő feladatok folyamatos végrehajtását,
- végzi az Európai Unió kötelező jogi aktusából vagy nemzetközi szerződésből eredő katasztrófavédelmi feladatokat.

2.2 A területi szerv

A hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szervei a megyei katasztrófavédelmi igazgatóságok (továbbiakban: igazgatóságok). Az igazgatóságok önállóan működő és gazdálkodó költségvetési szervek, amelyek jogszabályban meghatározott ügyekben hatóságként járnak el, ellátják a jogszabályokban részükre meghatározott feladatokat, irányítja a hivatásos tűzoltóságokat és a katasztrófavédelmi kirendeltségeket. Ellátják az önkormányzati tűzoltóságok felügyeletét, ellenőrzik a létesítményi tűzoltóságok és az önkéntes tűzoltó egyesületek tevékenységét.

2.3 A helyi szerv

A hivatásos katasztrófavédelmi szervek helyi szerve a *katasztrófavédelmi kirendeltség*, amely illetékességi területén ellátja a helyi szintű katasztrófavédelemmel kapcsolatos feladatok szakirányítását. Hatásköre a fővárosi, megyei katasztrófavédelmi igazgatóság alárendeltségében kiterjed az illetékességi területén működő tűzoltó-parancsnokság(ok)ra, katasztrófavédelmi megbízottakra.

A **kirendeltség-vezető**, vezetői beosztásában tervezési, szervezési, információgyűjtési, koordinálási, irányítási, értékelési, kapcsolattartási, együttműködési és tájékoztatási feladatokat lát el, szolgálati elöljárója felé jelentési kötelezettséggel tartozik. Munkáját egy-egy polgári védelmi, tűzoltósági és iparbiztonsági felügyelő segíti.

A tűzoltó-parancsnokság a tűzoltási és műszaki mentési, tűzmegelezési, polgári védelmi feladatok ellátására létrehozott, önálló működési és illetékességi területtel rendelkezik. Hatásköre a katasztrófavédelmi kirendeltség alárendeltségében kiterjed az illetékességi területén működő tűzoltó őr(ök)re, katasztrófavédelmi megbízottakra.

A **tűzoltóparancsnok** az illetékes katasztrófavédelmi kirendeltség közvetlen alárendeltségében, önálló felelősségi körben irányítja a tűzoltó-parancsnokságok polgári védelmi szakterületéért felelős állomány (katasztrófavédelmi megbízott), tűzoltó őrök tevékenységét.

A tűzoltóságok

Egy korábbi meghatározás szerint a tűzoltóság tűzoltási és műszaki mentési közszolgáltatási, valamint tűzvédelmi szakigazgatási feladatok ellátására létrehozott és fenntartott szervezetrendszer. Az elnevezés ma már nem tükrözi teljes egészében a valóságot, mivel a tűzmegelezési-szakigazgatási feladatok az ezredfordulótól kezdve fokozatosan a katasztrófavédelem szerveihez kerültek át. Egy korábbi jogszabály (az első katasztrófavédelmi törvény) így fogalmazott: „az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság és annak területi szervei ellátják a hivatásos állami tűzoltóság, valamint a polgári védelmi szervezetek jogszabályban meghatározott feladatait”. Mára ez a rendelkezés kikerült a hatályos szabályozás köréből, és a folyamat végeredményeképpen a tűzmegelezési-szakigazgatási feladatok mintegy „észrevét-

lenül” kerültek át teljes egészében a katasztrófavédelmi szervekhez. Bár a tűzvédelmi törvény még tartalmazza, hogy a hivatásos tűzoltóság „rendeletben meghatározott tűzvédelmi hatósági feladatokat lát el”, a gyakorlatban már a helyi szintű hatósági feladatokat sem a tűzoltóságok, hanem a katasztrófavédelmi kirendeltségek látják el. Ezzel elmondhatjuk, hogy a tűzoltóság napjainkban szinte kizárólag tűzoltási, műszaki mentési és ezzel szorosan összefüggő tevékenységet végez¹.

Tűzoltóságok, tűzoltási feladatot ellátó szervezetek a(z):

- hivatásos tűzoltóság (HTP),
- önkormányzati tűzoltóság (ÖT),
- létesítményi tűzoltóság (LT),
- önkéntes tűzoltó egyesületek (ÖTE).

A katasztrófák elleni védekezést megvalósítják:

- a hivatásos katasztrófavédelmi szervek,
- az irányítást végzők, valamint
- a további résztvevők.

¹ A „szinte kizárólag” megszorítás arra utal, hogy a hivatásos tűzoltóságoknak továbbra is maradtak kvázi hatósági jogkörei: például a többi tűzoltóság ellenőrzése tipikusan ilyen feladat. Ezenkívül a hivatásos tűzoltóságok, katasztrófavédelmi őrök, megbízottak és önkormányzati tűzoltóságok nem érdemi, ügyfélszolgálati típusú feladatokat (kérelem átvétel, továbbítás stb.) továbbra is ellátnak, illetve hiányosság észlelése esetén intézkedést kezdeményeznek.

A *Nemzeti védekezés* rendszerének elemei:

- a) a kormányzati szintű igazgatás,
- b) a területi és helyi szintű igazgatás,
- c) valamint a további közreműködők.

a) A *kormányzati szintű igazgatás* elemei:

- Kormány,
- kormányzati koordinációs szerv,
- a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter,
- ágazati miniszterek,
- a központi államigazgatási szervek.

b) A *területi szintű igazgatás* elemei:

- a megyei, fővárosi védelmi bizottságok,
- a helyi védelmi bizottságok.

c) A *helyi szintű igazgatás* elemei:

- a polgármester.

A további közreműködők:

- a gazdálkodó szervezetek,
- a bevont szervezetek,
- természetes személyek.

A **Kormány** végzi:

- a katasztrófák elleni védekezés legfelsőbb szervezését és irányítását (különböző előkészítő, szervező és tervező feladatokat lát el),
- a tervezés kormányzati végrehajtását,
- a katasztrófavédelemmel összefüggő feladatok tárcák közötti koordinációját.

A Kormány a katasztrófavédelmi feladatok tekintetében döntéshozó és intézkedési hatáskörökkel bír.

A Kormány a katasztrófavédelemmel összefüggő döntéseinek előkészítése és a védekezéssel kapcsolatos feladatok ágazati összehangolása és irányítása érdekében kormányzati koordinációs szervet működtet.

A katasztrófák elleni védekezésért felelős **miniszter** felel az irányítása alá tartozó hivatásos katasztrófavédelmi szerv működtetéséért.

- munkáltatóként kinevezi és felmenti a közvetlen irányítása alá tartozó hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve vezetőjét, gyakorolja felette a munkáltatói jogokat,
- kinevezi, és felmenti a közvetlen irányítása alá tartozó hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve vezetőjének helyettesét, helyetteseit,
- elrendeli (a Kormány egyidejű tájékoztatása mellett) a polgári védelmi szervezetek részleges alkalmazását,
- dönt a nemzetközi segítségnyújtásra fordítható költségvetési előirányzat felhasználásáról,
- háromévente jelentést készít az Országgyűlésnek és a Kormánynak kockázatelemzésekről, és a katasztrófavédelem helyzetéről,

- gondoskodik a polgári veszélyhelyzeti tervezés (NATO CEP) katasztrófavédelmi feladatainak, valamint az EU polgári védelmi tevékenységének hazai koordinálásáról és végrehajtásáról,
- biztosítja a képviselést a NATO Polgári Veszélyhelyzeti Tervezési Bizottságban (NATO CEPC)
- biztosítja a kapcsolattartást és a képviselést az EU intézményeibe,
- részt vesz a nemzetközi segítségnyújtásban,
- felelős a kritikus infrastruktúrák védelméért a katasztrófák elleni védekezés területén,
- jóváhagyja a központi veszély-elhárítási tervet.

A központi államigazgatási szerv vezetője felelős az **ágazati** feladatkörébe tartozó terület katasztrófavédelmével kapcsolatos tervező, szervező, irányító tevékenységéért.

A **területi szintű** igazgatás a megyei, fővárosi védelmi bizottság – MVB – útján valósul meg.

Elnöke: a kormány megbízott

Elnökhelyettesei:

- a honvédelmi feladatok tekintetében a Honvédség állományába tartozó tényleges állományú katona,
- a katasztrófák elleni védekezés tekintetében a megyei katasztrófavédelmi igazgató.

Tagjai:

- a) a megyei közgyűlés elnöke, a fővárosban a főpolgármester,
- b) a megyei jogú város polgármestere,
- c) a katonai igazgatás területi szervének vezetője, képviselője,
- d) a megyei, fővárosi rendőrfőkapitány,
- e) az egészségügyi államigazgatási szerv képviselője,
- f) a vízügyi igazgatási szerv képviselője,
- g) a megyei védelmi bizottság titkára.

Az MVB rendeltetése, hogy illetékességi területén – a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szerve közreműködésével – összehangolja és irányítsa a megelőzés, felkészülés, valamint a védekezés megyei és helyi szintű feladatait.

Kiemelkedő a feladatok közül a települések, más megyék és a főváros közötti kölcsönös segítségnyújtással, értesítéssel, riasztással és tájékoztatással kapcsolatos feladatok, a közigazgatási szervek, a Magyar Honvédség, a rendvédelmi szervek és a társadalmi szervezetek területi szintű együttműködésének szervezésre irányuló tevékenység.

A honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről szóló 2011. évi CXIII. törvény 25.§(4) bekezdése meghatározza, hogy a megyei, fővárosi védelmi bizottság elnöke a **kormány megbízott**, akinek honvédelmi és katasztrófavédelmi jellegű feladatai tükrében két elnökhelyettese van, egy hivatásos állományú katona és a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szervének vezetője.

Ha a területi, illetve a helyi szintű védekezésben egyidejűleg több szerv együttműködése szükséges, a védekezés közvetlen irányításáért felelős vezetőt illetékességi területén a megyei, fővárosi vagy helyi védelmi bizottság elnöke, illetve a polgármester jelöli ki.

Több megye területét illetően a védekezés közvetlen irányításáért felelős vezetőt a Kormány vagy bizottsága jelöli ki.

A vezető kijelöléséig az események következményeinek felszámolásában elsődlegesen érintett szerv vezetője végzi a védekezés irányítását.

A megyei és fővárosi védelmi bizottság elnöke és a polgármester e feladatok irányítása és végrehajtása során államigazgatási jogkörben jár el.

Feladatait a megyei kormány hivatal, a főpolgármesteri hivatal, a polgármesteri hivatal, a védelmi bizottság munkacsoportjai és a hivatásos katasztrófavédelmi szerv közreműködésével látja el.

Helyi védelmi bizottságok – **HVB** – működnek a főváros kerületeiben, a megyei jogú városokban, valamint a megyei védelmi bizottság által kijelölt településeken.

Elnöke: a járási kormányhivatal vezetője

Elnökhelyettesei:

- a katasztrófák elleni védekezés tekintetében a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szervének vezetője által kijelölt személy,
- a honvédelmi feladatok tekintetében a Honvédség állományából szükség esetén vezényelt tényleges állományú katona.

Tagjai:

- a) a megyei jogú városban, a városban, a fővárosi kerületben a jegyző,
- b) a honvédelmi körzethez tartozó polgármesterek által megválasztott polgármester,
- c) a hivatásos katasztrófavédelmi szerv kivételével a rendvédelmi szervek és a központi államigazgatási szervek területi szerveinek a honvédelmi körzet szerint illetékes vezetője,
- d) a Kormány általános hatáskörű területi államigazgatási szervének képviselője.

A helyi védelmi bizottság elnöke:

- működési területén irányítja a védekezésben részt vevő szervek, szervezetek tevékenységét,
- utasíthatja a védekezés irányítása során a védekezésben részt vevő szervezetek vezetőit a hatáskörükbe tartozó intézkedések megtételére,
- intézkedik a védekezéshez igénybe vehető állomány és eszközök átcsoportosítására és bevonására.

Irányítási és utasítási jogköre nem terjed ki a főpolgármesterre és a megyei közgyűlés elnökére.

A helyi szintű igazgatás a *polgármester* útján valósul meg.

Feladatait fővárosi kerületben, városban, községben a jegyző vagy a körjegyző, valamint a polgármesteri hivatal közreműködésével végzi.

A polgármester látja el az első fokú polgári védelmi hatósági feladatokat. Ennek keretében közigazgatási hatósági határozattal kijelöli és beosztja a polgári védelmi kötelezettség alatt álló állampolgárokat, továbbá a gazdasági- anyagi szolgáltatásra kötelezetteket.

A polgármester a helyi katasztrófavédelmi feladatok végrehajtásának letéteményese. Illetékeségi területén irányítja és szervezi a felkészülést és a védekezést, valamint a Kormány döntésének megfelelően részt vesz a helyreállításban és újjáépítésben.

Védekezési feladatok ellátására hatósági határozat alapján **gazdálkodó szervezetek** is bevonásra kerülnek.

A gazdálkodó szervezet vezetője felelős a szervezet védekezési feladatainak ellátásáért.

Ennek keretében:

- hatósági határozatban megjelölt, polgári védelmi kötelezettségen alapuló települési és munkahelyi polgári védelmi szervezetet hoz létre,
- kijelöli a munkahelyi polgári védelmi szervezet tagjait,
- gondoskodik a tagok felkészítéséről és a szervezet működtetéséről,
- szervezi és irányítja az alkalmazottak katasztrófavédelmi felkészítését,

- gondoskodik a létfenntartáshoz nélkülözhetetlen anyagi javak megelőző védelméről (műszaki-technikai, RBV megelőző védelem)
- működési területén kívül közreműködik a károk csökkentésében és a mentéshez szükséges halaszthatatlan munkák végzésében,
- gondoskodik az alkalmazottak védelmét szolgáló védőlétesítmények létrehozásáról, fenntartásáról, az egyéni védőeszközök biztosításáról,
- jóváhagyja a gazdálkodó szervezet veszély-elhárítási tervét (a hivatásos katasztrófavédelmi szervnek a gazdálkodó szervezet székhelye, telephelye szerint illetékes helyi szervének előzetes egyetértésével)

A katasztrófák elleni védekezésben és a következmények felszámolásában a következő **bevonott szervezetek** is részt vesznek:

- egyes állami szervezeteket kifejezetten mentési-elhárítási feladatok ellátására hoztak létre (pl.: Országos Mentőszolgálat),
- egyes állami szervezetek katasztrófavédelmi feladatokat is ellátnak (pl.: Országos Meteorológiai Szolgálat, vízügyi igazgatóságok)
- a Magyar Honvédség (ha az egyéb rendelkezésre álló erő-eszköz nem elégséges)
- a rendvédelmi szervek
- a magyar állampolgárokból létrehozott polgári védelmi szervezetek.

Az **önkéntesen jelentkező társadalmi és karitatív szervezetek** a katasztrófák elleni védekezéssel összefüggő feladatok ellátásában a hivatásos katasztrófavédelmi szervekkel kötött megállapodás alapján vesznek részt.

Az önkéntes mentőszervezetek a hivatásos katasztrófavédelmi szervek szakmai irányítása mellett vesznek részt a katasztrófák hatásai elleni védekezésben és a kárelhárításban.

Az önkéntes mentőszervezetek védekezésbe történő bevonását a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szerve vezetője rendeli el, amennyiben

- különleges szakképzettség és
- speciális szakfelszerelések igénybevétele szükséges.

Az önkéntes mentőszervezetek számára felkészülés időszakában felmerült költségek fedezetének biztosítására pályázat útján támogatás nyújtható.

Az önkéntesen segítséget nyújtó személyek, az önkéntesen közreműködő társadalmi és karitatív szervezetek részt vehetnek a katasztrófák elleni védekezéssel összefüggő feladatok ellátásában.

Az önként jelentkező társadalmi és karitatív szervezetek a katasztrófák elleni védekezéssel összefüggő feladatok ellátásában a hivatásos katasztrófavédelmi szervekkel kötött megállapodás alapján vehetnek részt.

Az önkéntesen segítséget nyújtó személyek a katasztrófák elleni védekezéssel összefüggő feladat végrehajtásáért felelős személy irányításával látják el a számukra meghatározott feladatot.

Védekezési feladatokba csak a hivatásos katasztrófavédelmi szerv által szakmailag megfelelőnek minősített önkéntes mentőszervezet vonható be. A hivatásos katasztrófavédelmi szerv az önkéntes mentőszervezetet kérelmére minősíti.

Ha különleges szakképzettség és speciális szakfelszerelések igénybevétele szükséges, a minősített önkéntes mentőszervezetek védekezésbe történő bevonását a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szerve vezetője rendeli el.

A minősített önkéntes mentőszervezetek a hivatásos katasztrófavédelmi szervek szakmai irányítása mellett vesznek részt a katasztrófák hatásai elleni védekezésben és a kárelhárításban.

Költségvetési források

A katasztrófák elleni védekezéssel kapcsolatos tevékenységek *finanszírozása* a felkészülési és a védekezési időszakról függően elkülöníthető. A legfőbb feladatok ellátása a **katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszterhez** tartozik, így a tárca költségvetésében találjuk a finanszírozás legnagyobb részét:

- hivatásos katasztrófavédelmi szervezetrendszer fenntartása és működtetése,
- polgári védelmi kötelezettség alapján létrehozott polgári védelmi szervezetek működtetése és felkészítése,
- polgári védelmi kötelezettség teljesítésével kapcsolatos térítések,
- lakosság riasztását biztosító eszközök működtetése és fejlesztése.

A védekezéshez a hivatásos katasztrófavédelmi szerveken kívül **más állami szervek** (pl. Magyar Honvédség) is hozzájárulnak, amelyek felkészülési költségeit az érintett minisztériumok éves költségvetésükben tervezik. Ugyanezen szervek katasztrófa elleni védekezés során felmerülő költségeit az állami költségvetés fedezi.

A **központi költségvetésben** található továbbá:

- hivatásos tűzoltóság kialakításának, fenntartásának, fejlesztésének költségei,
- a védekezésbe bevont önkéntes mentőszervezetek költségei,
- a helyi önkormányzatok részére biztosítandó, a katasztrófákkal kapcsolatos feladatok ellátásához szükséges források,
- a katasztrófa károsító hatása által érintett területen keletkező károk enyhítésére fordítható források,
- a védekezésben részt vevő személyek egészségügyi problémája, balesete, esetleg halála esetén a társadalombiztosítási szabályok szerint meg nem térülő költségek forrása.

A *munkahelyi polgári védelmi szervezetekkel* kapcsolatban felmerülő költségeket a működtetést vállaló gazdálkodó szervezet költségvetésében kell biztosítani. Abban az esetben, ha hatósági határozattal katasztrófavédelmi feladatok ellátására köteleznek egy gazdálkodó szervezetet, akkor a felmerülő kiadások költségként számolhatóak el.

3. Iparbiztonsági alapismeretek

2012. január 1-jétől az új katasztrófavédelmi szabályozás értelmében az alábbi új iparbiztonsági feladat- és hatáskörök jelentek meg:

- A Kat. IV. fejezetében meglévő katasztrófavédelmi hatósági jogosítványok (engedélyezés, felügyelet, ellenőrzés) a küszöbérték alatti üzemekre való kiterjesztése;
- A hatósági tevékenység egyszerűsítése és hatékonyabbá tétele (a Magyar Kereskedelmi Engedélyezési Hivatal (MKEH) által ellátott veszélyes ipari üzemekkel és veszélyes katonai objektumokkal kapcsolatos szakhatósági tevékenységek átvétele);
- A katasztrófavédelem veszélyes áru közúti szállítási hatósági ellenőrzési és bírságolási jogosítványainak vasúti, légi, és vízi szállítási ágazatokra történő kiterjesztése;

- A kritikus infrastruktúra védelem katasztrófavédelmi feladatainak ellátása;
- Új jogintézmények bevezetése (katasztrófavédelmi bírság, igazgatási szolgáltatási díj, katasztrófavédelmi hozzájárulás)
- Vízügyi hatósági feladatok ellátása 2014. szeptember 1-jétől.

3.1 Veszélyes üzemek

A katasztrófavédelmi törvény 2012. április 15-én hatályba lépett módosításai értelmében az eljáró hatóság első fokon a hivatásos katasztrófavédelmi szervnek a veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem és küszöbérték alatti üzem telephelye szerint illetékes területi szerve, másodfokon a központi szerve; a vonatkozó Korm. rendelet 5. § (3) bekezdése alapján a vonatkozó Korm. rendelet 1.§ 3. pont a) alpontja szerinti létesítmények esetén az elsőfokú eljárás lefolytatására a hivatásos katasztrófavédelmi szervnek az üzemeltető székhelye szerint illetékes területi szerve jogosult.

A **hatóság** tevékenységének célja és lényege, hogy megítélje, az üzemeltető által adott információk a valóságnak megfelelnek-e, minden tőle elvárható megtett a súlyos balesetek elkerülése és káros hatásai csökkentése érdekében, és főként, hogy az üzem biztonsági színvonala az elvárásoknak megfelel-e.

A hatóság ellátja a veszélyeztetettség elemzésével, a veszélyhelyzeti tervezéssel, a havaria-szervezetek megalakításával, felkészítésével és alkalmazásával kapcsolatos tevékenységet, emellett folyamatosan ellenőrzi, hogy az üzemeltető megfelelő eszközökkel rendelkezik-e a súlyos balesetek következményeinek csökkentéséhez, felszámolásához. A veszélyes tevékenységek katasztrófa-, tűz- és polgári védelmi felügyeletének hatékonyabbá tétele érdekében ipar-felügyeleti adatbázist (HADAR) működtet. Koordinálja a Kat. tv. IV. fejezete hatálya alá tartozó üzemekre vonatkozóan a társhatóságok hatósági ellenőrzéseit, több társhatóság bevonásával együttes ellenőrzéseket szervez. A területileg illetékes polgármester végzi a külső védelmi tervek készítését a hivatásos katasztrófavédelmi szerv helyi szervének, valamint a társhatóságok közreműködésével.

A hatóság megvizsgálja a veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem valamint a küszöbérték alatti üzem lehetséges súlyos balesete káros következményeit a környezetben élő lakosság vonatkozásában. A mellékletben megadott kritériumokkal összevetve határozza meg, hogy az üzem által jelentett kockázat elfogadható-e vagy nem. Amennyiben nem fogadható el, úgy a hatóság eldönti lehet-e a veszélyeztetést csökkenteni, vagy a veszélyes tevékenységet fel kell-e függeszteni.

Az eljárás alapja veszélyes anyagokkal foglalkozó üzemek esetében a biztonsági jelentés és elemzés, amelynek rendeltetése az, hogy a hatályos jogszabályban előírt tartalmi és formai követelmények alapján az üzemeltető bizonyíthassa, az általa folytatott veszélyes tevékenység nem jár a meghatározottnál nagyobb kockázattal, és minden elvárható megtett az esetleges súlyos baleset megelőzése, és a következmények elhárítása érdekében.

A Kat. tv. az üzemeltető kötelezettségévé teszi annak *bizonyítását*, hogy tevékenysége nem jelent elfogadhatatlan kockázatot a lakosságra, az anyagi javakra és a környezetre, továbbá minden elvárható megtett a súlyos balesetek megelőzése és hatásai csökkentése érdekében.

A veszélyeztető hatás függvényében az üzemeltető kötelezhető adatszolgáltatásra, biztonsági dokumentáció készítésére, létesítményi belső védelmi terv (ez a biztonsági jelentés (elemzés) része) készítésére, a belső védelmi tervben meghatározott feladatok végrehajtási feltételeinek biztosítására, a nyilvánosság tájékoztatására a veszélyes tevékenységről, a lakosságot esetlegesen érő veszélyekről, a tett védelmi intézkedésekről. Az üzemeltető kötelezhető továbbá a veszélyes tevékenységgel összefüggő események előírt tartalmi és formai követelmények szerint történő jelentésére.

Az üzemeltető viseli a létesítmény biztonságos üzemeltetésével kapcsolatos kiadásokat. Hasonlóképpen őt terhelik a belső védelmi tervben meghatározott feladatokhoz kapcsolódó költségek. Így a súlyos baleset megelőzéséhez, hatásai elleni védekezéshez kapcsolódó irányítási rendszer és annak infrastruktúrája, a védelmi szervezetek megalakítása, felkészítése, felszerelése és esetleges alkalmazása.

A veszélyes tevékenységek azonosítása a törvény végrehajtása szempontjából alapvető normának tekinthető. Ezt a vonatkozó kormányrendelet az 1. mellékletben részletezett anyaglisták és értelmező rendelkezéseik alapján szabályozza. A veszélyes anyagok és készítmények nyilvántartásáról, veszélyességi osztályba sorolásáról, csomagolásáról a kémiai biztonsági törvény rendelkezik.

Az alsó és felső küszöbértékű veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem valamint a küszöbérték alatti üzem **üzemeltetőjének kötelezettségeit** a következő ábra szemlélteti.

Üzem státusza	Üzemeltetői kötelezettségek
Felső küszöbértékű veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem	Az alsó küszöbértékű veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem kötelezettségén túl: <ul style="list-style-type: none"> - biztonsági jelentés készítése - adatszolgáltatás a külső védelmi terv készítéséhez - biztonsági irányítási rendszer működtetése
Alsó küszöbértékű veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem	A küszöbérték alatti üzem kötelezettségén túl: <ul style="list-style-type: none"> - biztonsági elemzés készítése - belső védelmi tervezés - súlyos baleset-megelőzési célkitűzések - adatszolgáltatás településrendezési tervezéshez
Küszöbérték alatti üzem	<ul style="list-style-type: none"> - bejelentkezési kötelezettség - hatósági döntés alapján súlyos káresemény elhárítási terv készítése - hatósági döntés alapján adatszolgáltatás külső védelmi terv készítéséhez - baleseti jelentési és vizsgálati kötelezettség

A küszöbérték alatti üzemek üzemeltetőinek bejelentkezési kötelezettsége van. A hatóság a vonatkozó kormányrendeletben foglalt kritériumok alapján az üzemeltetőt **Súlyos Káresemény Elhárítási Terv (SKET)** készítésére kötelezheti, valamint előírhatja a veszélyeztetett településekre vonatkozó külső védelmi tervek készítését.

Az alsó küszöbértéket elérő, de a felsőt el nem érő veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem üzemeltetőjének a jogszabály szerint biztonsági elemzést kell készítenie. A biztonsági elemzésben az üzemeltető bizonyítja azt, hogy megfelelő célokat, irányítási rendszert és védekezési feladatokat határozott meg a lakosság és a környezet magas fokú védelmének biztosítása érdekében.

A felső küszöbértéket elérő vagy ezt meghaladó veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem üzemeltetője biztonsági jelentést készít. A biztonsági jelentés alapvető okmány, amely a felső küszöbértékű veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem üzemeltetője minden – a súlyos balesetek megelőzésével, és az ellenük való védekezéssel kapcsolatos – tevékenységének alapját képezi.

Ebben meghatározza a súlyos balesetek megelőzését és elhárítását szolgáló fő céljait, és a biztonsági irányítási rendszerét, valamint nagyon részletesen felméri tevékenységének lehetséges kockázatait, a reálisan elképzelhető súlyos balesetek káros hatásait, és a feltárt veszélyeztető hatásoknak megfelelő belső védelmi rendszert hoz létre.

A **biztonsági jelentés** tehát a veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem tevékenységének minden – a biztonságot érintő – részletére kiterjed. Ugyanakkor felesleges, hogy a bejelentéshez vagy az engedélyezéshez parttalan terjedelmű dokumentációt kérjen a hatóság. A biztonsági jelentés tartalmi elemeit nemcsak a jelzett irányelv, hanem több, hozzá kapcsolódó módszertani ajánlás is meghatározza, ezért a norma szerint a biztonsági jelentés (hasonlóképpen, mint a biztonsági elemzés) beterjesztett példánya csupán összefoglaló anyag, amelyben az üzemeltető bizonyítja, hogy a veszélyek csökkentése érdekében minden tőle elvárható megtett. Az összefoglaló anyagban elegendő hivatkozni a követelmények teljesítését bizonyító más okmányokra, amelyeket a hatóság kérésére rendelkezésre kell bocsátani. A biztonsági elemzés és a biztonsági jelentés tartalmának és formájának követelményeit melléklet tartalmazza.

A veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem üzemeltetője az üzemen belül jelentkező – a súlyos balesetek hatásainak csökkentését szolgáló – feladatok végrehajtására **belső védelmi tervet** készít. A vonatkozó kormányrendelet melléklete meghatározza ennek tartalmi és formai követelményeit.

A kormányrendelet melléklete *normákat* határoz meg a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetekkel kapcsolatos jelentésekre, valamint az eseményekkel kapcsolatos tájékoztatásra. Egyúttal megszabja a jelentések rendjét, és a jelentések küldésének feltételeit is. A normák szerint az üzemeltető a hatóságnak az üzemen történt súlyos balesetről – a védekezéssel kapcsolatos kivizsgálást követően haladéktalanul – jelentést készít. Ennek feltételeit melléklet tartalmazza. Az üzemeltető akkor is tájékoztatást küld a hatóságnak, ha a technológia, a berendezések, a biztonsági irányítási rendszer, vagy a védekezés területén szerzett saját tapasztalatok, vagy a technikai fejlődés kapcsán tudomására jutó ismeretek a súlyos balesetek megelőzése, és az ellenük való védekezés rendszerének áttekintését teszik szükségessé.

Az üzemeltető által szolgáltatott adatok alapján, és a település feltételeiből kiindulva a felső küszöbértékű veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem káros hatásai által potenciálisan érintett település polgármestere a hivatásos katasztrófavédelmi szerv helyi szervének és a társ-hatóságok közreműködésével **külső védelmi tervet** készít, amelyre vonatkozó követelményeket a vonatkozó kormányrendelet melléklete tartalmazza. A külső védelmi tervben meghatározott feladatok végrehajtásáért az állam a felelős, a végrehajtás feltételeit is az állam biztosítja. Nem határozható meg ugyanis a védelmi szervezetek, eszközrendszerek többségénél, hogy azok kizárólag mely veszélyforrások elleni védelmet szolgálják. Ez természetesen nem azt jelenti, hogy a fejlesztési és fenntartási költségeket részben vagy egészben ne fedezhetné a veszélyes létesítmény, mert ehhez a közvélemény formálása céljából érdeke fűződik.

A szabályozás fontos elemét képezi a **településrendezési tervezés**. Ennek lényege, hogy a felső és alsó küszöbértékű veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem környezetében végrehajtott fejlesztések során figyelembe kell venni a biztonsági jelentésben és elemzésben meghatározott veszélyeztetést. A rendelet normákat határoz meg a területrendezéssel kapcsolatos állásfoglalások kialakítására is. Kockázati szintektől teszi függővé a veszélyességi övezetben történő beruházások engedélyezését, megtiltását, illetőleg részletes hatásvizsgálat elvégzésére kötelezi a beruházót, amely alapján meghatározhatók a beruházás feltételei.

A szabályozás hangsúlyos eleme a **veszélyes tevékenység nyilvánossága**. A vonatkozó kormányrendelet meghatározza a nyilvánosság biztosításának követelményeit, módszereit és eszközeit. Ugyanakkor biztosítja az üzemeltetőnek azt a jogát, hogy a nyilvánosság tájékoztatása kapcsán az üzemi vagy üzleti titkai védelméhez való joga ne sérüljön.

A felső küszöbértékű veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem üzemeltetője a vonatkozó kormányrendelet 3. mellékletében meghatározott tartalmi és formai követelményeknek

megfelelő biztonsági jelentést; az alsó küszöbértékű veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem üzemeltetője a 4. mellékletben meghatározott tartalmi és formai követelményeknek megfelelő biztonsági elemzést készít. A küszöbérték alatti üzem üzemeltetője – amennyiben számára a hatóság előírja – a biztonságos üzemeltetés bizonyítása érdekében a veszélyek azonosítására, a feltárt veszélyek megelőzésére és elhárítására a vonatkozó kormányrendelet 5. mellékletében meghatározott tartalmi és formai követelményeknek megfelelő súlyos káresemény elhárítási tervet készít.

Az üzemeltető a biztonsági elemzést vagy a biztonsági jelentést tartalmazó dokumentumot a veszélyes tevékenység bejelentéséhez, illetőleg új veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem létesítésével kapcsolatos engedély iránti kérelméhez mellékeli. A biztonsági elemzésben és biztonsági jelentésben az üzemeltető bemutatja a súlyos baleset megelőzésével, és hatásai elleni védekezéssel kapcsolatban kialakított fő célkitűzéseit, valamint olyan eszközrendszert, vállalati szervezetet és vezetési rendszert határoz meg, amely garantálja az ember és a környezet magas fokú védelmét.

A hatóság a biztonsági elemzés és biztonsági jelentés valóságtartalmát helyszíni vizsgálattal ellenőrzi, szükség szerint kiegészítő tájékoztatást kérhet. Amennyiben az üzemeltető által tervezett intézkedések nem felelnek meg a valóságos veszélyeztető hatásnak a hatóság az üzemeltetőt a súlyos balesetek megelőzésével, vagy az ellenük való védekezéssel kapcsolatosan kiegészítő intézkedésekre kötelezi.

Az üzemeltető a biztonsági elemzést és a biztonsági jelentés rendszeresen, de legalább öt évenként *felülvizsgálja*. A biztonsági elemzést és biztonsági jelentést soron kívül felülvizsgálja, ha az üzemben olyan változások történtek, amelynek súlyos baleset kockázatát növelő esetleg csökkentő, vagy a védekezés feltételeit érintő hatása van. A felülvizsgálatról készült jegyzőkönyvet az üzemeltető a hatóságnak haladéktalanul megküldi. Ha a felülvizsgálat eredményeképpen a biztonsági jelentést, illetve a biztonsági elemzést módosítani szükséges, akkor annak módosítással érintett részét, jelentős tartalmi módosítás esetén a módosításokkal egységes szerkezetbe foglalt biztonsági jelentést vagy biztonsági elemzést az üzemeltető a hatóság határozatában meghatározott határidőn belül megküldi a hatóságnak.

A biztonsági elemzés és biztonsági jelentés tartalmazza az üzemeltetőnek a súlyos balesetek megelőzésével illetőleg a bekövetkezett balesetek elleni védekezéssel kapcsolatos fő célkitűzéseit, a balesetek megelőzésével, illetőleg a bekövetkezett balesetek elleni védekezéssel kapcsolatos elveit.

A súlyos káresemény elhárítási terv tartalmazza az üzem veszélyeztető hatásainak elemzését, valamint a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek megelőzését, elhárítását és hatásainak csökkentését szolgáló intézkedések végrehajtásának rendjét, feltételeit. A terv szerves része a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek megelőzését és elhárítását biztosító irányítási rendszer bemutatása.

Az üzemeltető a súlyos káresemény elhárítási tervet rendszeresen, de legalább három évenként felülvizsgálja. A súlyos káresemény elhárítási tervet *soron kívül* felülvizsgálja, ha az üzemben olyan változások történtek, amelynek súlyos baleset kockázatát növelő esetleg csökkentő, vagy a védekezés feltételeit érintő hatása van. A felülvizsgálatról készült jegyzőkönyvet az üzemeltető a hatóságnak haladéktalanul megküldi. Ha a felülvizsgálat eredményeképpen súlyos káresemény elhárítási tervet módosítani szükséges, akkor annak módosítással érintett részét, jelentős tartalmi módosítás esetén a módosításokkal egységes szerkezetbe foglalt súlyos káresemény elhárítási tervet az üzemeltető a hatóság határozatában meghatározott határidőn belül megküldi a hatóságnak.

Felső küszöbértékű veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem üzemeltetője a biztonsági jelentés részeként **biztonsági irányítási rendszert** hoz létre. A biztonsági jelentésnek szerves része a

biztonsági irányítási rendszer bemutatása. Az üzemeltető a biztonsági irányítási rendszert beépíti a veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem általános vezetési rendszerébe. A biztonsági jelentésben az üzemeltető bemutatja a biztonsági irányítási rendszer szervezeti felépítését. A leírásban a szervezet minden szintjén megjelöli a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek megelőzésébe és az ellenük való védekezés irányításába, végrehajtásába bevont személyeket, azok feladat- és hatáskörét, felkészítésükhöz szükséges követelményeket és erőforrásokat.

Az elvégzett veszélyazonosítás és kockázatelemzés eredményei alapján az üzemeltető kialakítja, illetőleg felülvizsgálja, és szükség szerint kiegészíti a biztonsági irányítási rendszer normáit: kidolgozza, illetőleg kiegészíti és alkalmazza a biztonságos üzemre vonatkozó technológiai leírásokat, utasításokat és más szabályzókat.

A normák kialakításába - az őket érintő területeken és mértékben - a végrehajtó személyzetet is bevonja. Részükre a megfelelő *feltételeket és felkészítést* biztosítja. A normarendszerben figyelembe veszi a normálüzemi technológiákat, a leállításokat, az indításokat, a berendezések karbantartását és a technológiai veszélyhelyzeteket is. A biztonsági irányítási rendszer normáit megismerteti a fenti tevékenységekben érintett személyekkel is.

Az üzemeltető figyelmet fordít a berendezésekben, a tárolóeszközökben és a gyártásban végrehajtott változtatásokra. E változtatásoknak a biztonságra vonatkozó vetületeit már a változtatások tervezése és kivitelezése során előzetesen figyelembe veszi.

A veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek megelőzésével kapcsolatosan kitűzött célok elérésének folyamatos vizsgálata érdekében az üzemeltető *módszereket* dolgoz ki, és ezek szerint cselekszik. A megelőzéssel kapcsolatos feladatok végrehajtásának helyzetét folyamatosan értékeli. A hiányosságokat feltárja, és kialakítja az azok kiküszöböléséhez szükséges módszereket.

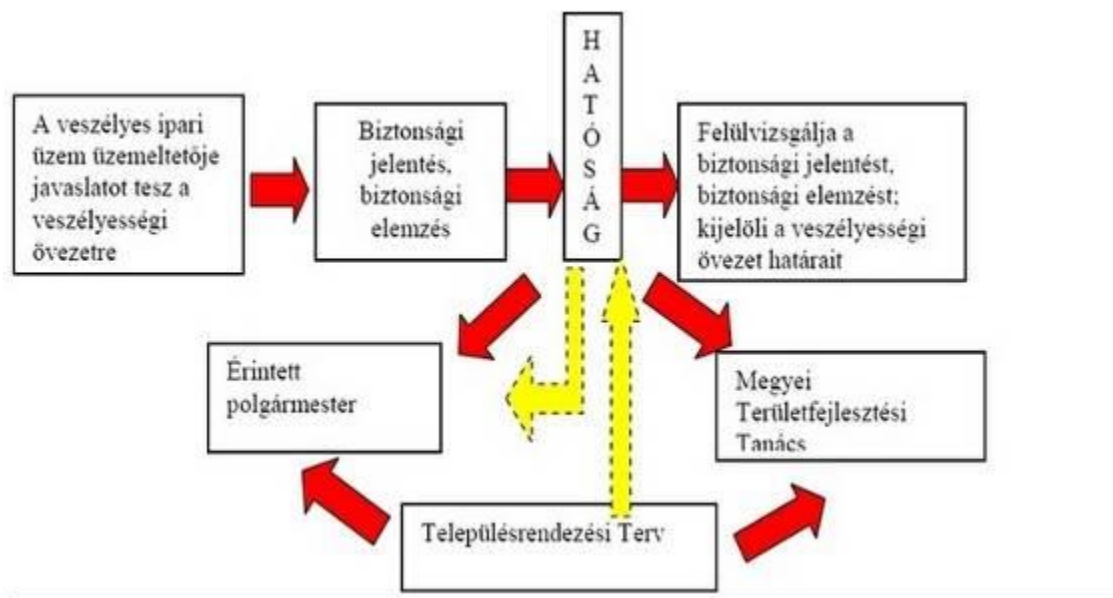
A feladatok érintik a *jelentési rendszert* is, amelyben az üzemeltető a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetéről vagy eseményekről ad tájékoztatást. A jelentésekben külön figyelmet érdemelnek az olyan baleseti események, amelyek a biztonsági rendszer zavarait mutatják. Az ilyen események hátterét feltárja, tapasztalatait értékeli, a következtetéseket levonja, és ezek alapján intézkedik a megelőzéssel vagy az elhárítással kapcsolatban szükségessé vált feladatokra.

Amennyiben az üzemeltető a biztonsági irányítási rendszerről - arra hivatott és a nemzetközi gyakorlatban elfogadott - minőségtanúsító szervezet tanúsítványát mellékeli a biztonsági jelentés hatóság részére történő megküldésekor, akkor a biztonsági irányítási rendszer bemutatását nem kell megküldeni, de azokat a hatóság kérésére hozzáférhetővé kell tenni.

A hatóság a súlyos baleset következményeinek csökkentése érdekében, a biztonsági jelentés vagy a biztonsági elemzés elfogadásával egyidejűleg, a katasztrófavédelmi engedélyben *kijelöli* a veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem körüli *veszélyességi övezet határait*. A veszélyességi övezeten belül a fejlesztések korlátozhatók, és a külön jogszabályban meghatározott lakosságvédelmi intézkedések hozhatók. A hatóság a veszélyességi övezet határaitól *tájékoztatja* az érintett polgármestert, és kezdeményezi a veszélyességi övezetnek a településrendezési tervben való feltüntetését.

A hatóság – veszélyességi övezetben élők száma, elhelyezkedése, védettsége és a környezet-rendezési elemek mellett – a veszélyességi övezetben található veszélyes anyagokkal foglalkozó üzemek, és más építmények, épületek alapján ítéli meg azt, hogy a veszélyességi övezetben *engedélyezhető-e*: új veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem létesítése, a meglévő veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem olyan mértékben történő fejlesztése, amely a biztonsági jelentés vagy a biztonsági elemzés kiegészítését igényli. A hatóság vélemény nyilvánít az út-, vasúthálózat, a közművek fejlesztéséről, valamint más beruházásról vagy fejlesztésről. A veszélyességi övezetben történő fejlesztéssel kapcsolatos állásfoglalás kialakítására a *polgármester kezdeményezésére* a hatóság bizottságot hoz létre a megyei

népegészségügyi szakigazgatási szerv, az illetékes környezetvédelmi, természetvédelmi és vízügyi felügyelőség, a veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem és a felterjesztéssel érintett települési önkormányzat képviselőiből. A bizottság a veszélyeztetés figyelembevételével nyilvánít véleményt a veszélyességi övezetben tervezett fejlesztésekről.

A településrendezés folyamata

A fent említett bizottság állásfoglalásához a kiinduló adatokat a hatóság által felülvizsgált biztonsági jelentés, illetve biztonsági elemzés szolgáltatja.

A veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem biztonsági jelentésében vagy a hatóság döntése alapján a biztonsági elemzésében vagy a súlyos káresemény elhárítási tervben bemutatott veszélyeztető hatások elleni védekezés érdekében a veszélyeztetett településeken **külső védelmi tervet** kell készíteni a biztonsági dokumentáció elfogadását követő 6 hónapon belül.

A külső védelmi tervet veszélyeztetett települések polgármesterei a hivatásos katasztrófavédelmi szerv helyi szervének a közreműködésével készíti el. A külső védelmi terv elkészítésében a mentőszolgálat, a rendőrség, a fővárosi és megyei kormányhivatal népegészségügyi szakigazgatási szerve, az illetékes környezetvédelmi, természetvédelmi és vízügyi felügyelőség és az üzemeltető részt vesz és véleményt nyilvánít. A külső védelmi tervek tartalmi követelményeit és elkészítésének határidejét a vonatkozó kormányrendelet 9. melléklete tartalmazza. A külső védelmi tervek elkészítésének és gyakoroltatásának költségeit a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve saját költségvetése terhére biztosítja.

Felső küszöbértékű veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem esetében a polgármester a külső védelmi tetről 21 nappal *hirdetményt* tesz közzé a vonatkozó kormányrendelet 10. melléklet 6. pontjában felsoroltaknak megfelelően, amely idő alatt a lakosság ahhoz észrevételeket tehet. A polgármester a külső védelmi tervvel kapcsolatos észrevételeit a hozzá érkezett lakossági észrevételekkel együtt a hatóság helyi szervének a hirdetményi közzététel lezárását követő 8 napon belül megküldi. A hivatásos katasztrófavédelmi szerv helyi szerve az észrevételekkel kapcsolatos véleményét és a figyelembe vett észrevételek alapján átdolgozott külső védelmi tervet megküldi a hatóság területi szervének a hirdetményi közzététel lezárását követő 20 napon belül. A hatóság a külső védelmi tervet annak kézhezvételét követően megvizsgálja, majd véleményét a hivatásos katasztrófavédelmi szerv helyi szervének megküldi, amely a polgármesterrel együtt a vélemény alapján elkészíti a külső védelmi tervet.

A jóváhagyott külső védelmi tervet a hatóság területi szerve megküldi a bekezdésben felsorolt szervezetek számára.

Amennyiben a hatóság döntése alapján alsó küszöbértékű veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem, valamint küszöbérték alatti üzem által érintett településre külső védelmi terv készítése szükséges, a hatóság tájékoztatja erről a polgármestert és a hivatásos katasztrófavédelmi szerv illetékes helyi szervét. A külső védelmi terv a hirdetményi közzététel és a közmeghallgatás biztosítása nélkül, a vonatkozó kormányrendelet 9. mellékletben meghatározott tartalmi és formai követelményeknek megfelelően készül.

Egy külső védelmi terv készül abban az esetben is, ha az adott települést több veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem vagy küszöbérték alatti üzem veszélyeztető hatásai érhetik.

A külső védelmi tervet legalább háromévente vagy az új, vagy a módosított biztonsági jelentés, biztonsági elemzés vagy súlyos káresemény elhárítási terv hatóság által történő elfogadását követően felül kell vizsgálni és szükség szerint módosítani kell.

Hatósági adatok gyűjtése

A veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek megelőzése céljából a katasztrófavédelmi hatóság engedélyezési, felügyeleti és ellenőrzési feladatainak keretében a veszélyes tevékenységek katasztrófa-, tűz- és polgári védelmi felügyeletének hatékonyá tétele érdekében **ipar-felügyeleti adatbázist** hoz létre és működtet.

A hatóság feladata a rendelet hatálya alá tartozó üzemekkel kapcsolatos – a társhatóságok által a feladat és hatáskörük szerint elvégzett – engedélyezési, felügyeleti és ellenőrzési tevékenység során keletkezett engedélyek, ellenőrzési jegyzőkönyvek, védelmi tervek gyűjtése, valamint a társhatóságok részére történő elérhetőségének biztosítása a hatékony hatóságok közötti információcsere céljából.

A társhatóságok a hatósági engedélyeket, jegyzőkönyveket, védelmi terveket a kiadásukat követően haladéktalanul elektronikus formátumban az ipar-felügyeleti adatbázisba feltöltik.

Hatóságok közötti adatmegosztás

A hatóság a társhatóságok részére az ipar-felügyeleti adatbázishoz *hozzáférést* biztosít és lehetővé teszi az abban szereplő információk és dokumentumok elérhetőségét.

A hatóság az ipar-felügyeleti adatbázis alapján félévente elektronikus úton tájékoztatást küld a társhatóságok részére. A tájékoztatás tartalmazza a rendelet hatálya alá került, vagy annak hatálya alól kikerült üzemeket.

A társhatóságok a hatóság által megküldött tájékoztatást követően haladéktalanul a rendelet hatálya alá került üzemekkel kapcsolatos hatósági engedélyeket, ellenőrzési jegyzőkönyveket *feltöltik* az ipar-felügyeleti adatbázisba.

A társhatósági ellenőrzések koordinálása

A hatóság a területi szervei közreműködésével a rendelkezésére álló információk alapján a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező társhatóságokat bevonja azon védelmi tervek elkészítésébe és begyakoroltatásába, amelyek célja a lakosságot, környezetet és az anyagi javakat érintő veszélyeztető hatások megelőzése és mérséklése.

A társhatóságok feladat és hatáskörük alapján a tervezett ellenőrzéseikről előzetesen *tájékoztatják* a hatóságot. A társhatóságok, valamint a hatóság és területi szervei által tervezett ellenőrzések időpontjait a hatóság az ipar-felügyeleti adatbázison keresztül közzéteszi.

A hatóság a rendelet hatálya alá tartozó üzemek vonatkozásában a társhatóságok részére javaslatot tehet hatósági ellenőrzés lefolytatása céljából, és több hatóság bevonásával közös,

összehangolt ellenőrzés szervezésére jogosult. Közös ellenőrzések lefolytatására a társhatóságok is tehetnek javaslatot.

A hatóság, valamint területi szerve a rendelet hatálya alá tartozó üzemeknél tartandó belső védelmi terv gyakorlatokra és súlyos káresemény elhárítási terv gyakorlatokra *meghívhatja* a társhatóságok területileg illetékes szerveit annak érdekében, hogy a veszélyes anyagokkal foglalkozó üzemeknél, valamint a súlyos káresemény elhárítási terv készítésére kötelezett küszöbérték alatti üzemeknél a veszélyes tevékenységek katasztrófa-, tűz- és polgári védelmi beavatkozás és a környezetet érő károsító hatás elleni védekezés hatékonyabb legyen.

Lakossági hozzáférés biztosítása üzemeltetői adatokhoz

A hatóság honlapján keresztül a lakosság részére az alábbiakhoz biztosít hozzáférést:

- üzem neve,
- székhelye,
- telephelyének címe,
- e rendelet szerinti besorolása,
- hatósági engedélyek listája és azok hozzáférhetősége hatóságonként rendszerezve,
- lakossági tájékoztató kiadványok.

A Kat. tv. IV. fejezetének hatálya alá tartozó veszélyes anyagokkal foglalkozó üzemek feletti hatósági felügyelet hatékonyabbá tétele érdekében szükségessé vált a jogsértéseket szankcionáló **katasztrófavédelmi bírság** bevezetése, mely javítja az üzemeltetői kötelezettségek teljesítését, a veszélyes anyagokkal foglalkozó üzemek jogkövető magatartásának elősegítését és ezzel együtt a hatósági jogalkalmazás minőségét.

A katasztrófavédelmi bírság kiszabására a Kat. tv. IV. fejezet szerinti hatóság jogosult. A bírság kiszabható a Kat. tv. IV. fejezet hatálya alá tartozókkal szemben. (Veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem, létesítmény, küszöbérték alatti üzem üzemeltetőjével szemben.)

A hatóság által a Kat. tv. IV. fejezete alapján lefolytatott közigazgatási eljárásokért **igazgatási szolgáltatási díjat** kell fizetni.

A díjat eljárásonként kell megfizetni. Az átutalás közlemény rovatában fel kell tüntetni a hatósági eljárásnak a vonatkozó kormányrendelet 1. melléklet szerinti megnevezését.

A díj megfizetését a hatóság számára az eljárás lefolytatására irányuló kérelem benyújtásával egyidejűleg igazolni kell. Amennyiben az ügyfél a díj megfizetését a hatósági eljárásra irányuló kérelmének előterjesztésével egyidejűleg nem igazolja, és a díj megfizetésére a hatóság figyelmeztetése alapján kerül sor, az átutalási megbízás közlemény rovatában a fenti adaton túl a hatósági felszólítás ügyazonosító számát is fel kell tüntetni.

A díj az eljáró hatóság bevétele.

A hatóság a felső küszöbértékű veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem által veszélyeztetett település polgármesterének közreműködésével, a külső védelmi terv jóváhagyásával egyidejűleg **tájékoztató kiadványt** készít. Ebben tájékoztatja a lakosságot és a közintézményeket a veszélyes anyagokkal foglalkozó üzemről, a lehetséges veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetokról, vagy a veszélyes anyagokkal kapcsolatos üzemzavarról és az ellenük való védekezés lehetőségeiről. A kiadvány a biztonsági jelentés, és a külső védelmi terv alapján közérthető formában készül. A kiadvány nyilvánosságra hozataláról a polgármester gondoskodik. A kiadványt a biztonsági jelentés, vagy a külső védelmi terv módosítása esetén haladéktalanul, de legalább háromévente felül kell vizsgálni. A kiadványt szükség esetén, de legalább ötévenként újra ki kell adni.

A polgármester a hatóságtól érkezett biztonsági jelentés kézhezvételét követő 15 napon belül a helyben szokásos módon **hirdetményt** tesz közzé. A biztonsági jelentést teljes terjedelemben bárki számára, a hirdetmény közzétételét követő 21 napig hozzáférhetővé kell tenni. A

lakosság az észrevételeit ez idő alatt belül teheti meg. A polgármester – amennyiben **közmeghallgatást** tart – észrevételeit a hozzá érkezett lakossági észrevételekkel együtt, a közmeghallgatás időpontja előtt legalább 5 nappal megküldi a hatóságnak.

Új veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem létesítésekor, vagy már működő ilyen üzem tevékenységének módosításakor a polgármester közmeghallgatást tart. A polgármester köteles a közmeghallgatást a hirdetmény közzétételét követő 15 napon belül megtartani. A polgármester a közmeghallgatásra meghívja az üzemeltetőt, a hatóságot, valamint a társhatóságokat, és az érintett, előzetesen részvételi igényét bejelentő társadalmi szervezeteket, továbbá a veszélyeztetett településen elhelyezkedő katonai létesítmény képviselőjét is.

3.2 Veszélyes szállítmányok szakterület

A veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni hatékonyabb védekezés kialakítása és erősítése érdekében a veszélyes árukkal, veszélyes anyagokkal végzett tevékenységeket fokozott figyelemmel szükséges kísérni, mely legeredményesebben a rendszeres hatósági ellenőrzésekkel valósítható meg. Jogos társadalmi igényként, elvárásként jelentkezik, hogy a veszélyesáru-szállítások megnövekedett száma ellenére a közlekedés biztonsága ne romoljon, illetve a környezet terhelése ne fokozódjon.

Magyarországon évente több millió tonna veszélyes árut szállítanak elsősorban közúton, vasúton és vízen, illetve megjelennek ezek az áruk a légi szállításban is. A szállításokban részt vevő egyes szereplők a hatékony és nagyszámú ellenőrzések végrehajtásával, illetve a szigorú és következetes szankcionálással kényszeríthetők a vonatkozó jogszabályok betartására, ezzel elősegítve a társadalmi elvárásoknak és a jogszabályi előírások által támasztott követelményeknek történő megfelelést.

3.2.1 Jogszabályi háttér

(lezárás időpontjában (2015. július 9.) aktuális állapot)

A katasztrófavédelmi szervek az egyes veszélyes árukat szállító közúti járművek útvonalának kijelöléséről szóló 122/1989. (XII. 5.) MT rendelet módosítását követően 2001. óta vesznek részt a veszélyes áruk közúti szállításának (ADR) hatósági ellenőrzésében.

2002-ben hatályba lépett a veszélyes áruk közúti szállításának ellenőrzésére vonatkozó egységes eljárásról szóló 1/2002. (I. 11.) Korm. rendelet, melynek értelmében, a hivatásos katasztrófavédelmi szervek a társhatóságokkal együttműködve teljes körű jogkört kaptak a veszélyes áruk szállítása szabályainak közúti és a telephelyi ellenőrzéseire.

2007. évben bekövetkezett jogszabály módosítások kapcsán a katasztrófavédelem mint önálló ellenőrzési és szankcionálási tevékenységet végrehajtó „katasztrófavédelmi hatóság” került nevesítésre a közúti közlekedésről szóló 1988. évi I. törvényben (Kkt.) és az 1/2002. (I. 11.) Korm. rendeletben. Az ADR-es szállítások ellenőrzésével és a szállítások során elkövetett szabálytalanságok bírságolásával kapcsolatos eljárások lefolytatását ettől kezdve tehát a BM OKF és igazgatóságai önállóan, teljes hatáskörrel végzik.

Újabb jelentős fordulópontra 2012. január 1-vel került sor, a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény hatályba lépését követően. A katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény szabályozása a vonatkozó ágazati törvények, így a *légiközlekedésről szóló 1995. évi XCVII. törvény; a víziközlekedésről szóló 2000. évi XLII. törvény; és a vasúti közlekedésről szóló 2005. évi CLXXXIII. törvény* módosításával megteremtette a jogszabályi háttérét annak, hogy a katasztrófavédelem immáron önálló hatósági jogkörben végezheti a veszélyes áruk légi, vasúti és vízi szállításának ellenőrzését is,

valamint szükség esetén bírságot szabhat ki, illetve egyéb intézkedéseket eszközölhet a veszélyhelyzetek elkerülése érdekében.

A módosított ágazati törvények adta felhatalmazás alapján a végrehajtás részleteit meghatározta a hivatásos katasztrófavédelmi szerv eljárásai során a veszélyes áruk vasúti és belvízi szállításának ellenőrzésére és a bírság kivetésére vonatkozó egységes eljárás szabályairól, továbbá az egyes szabálytalanságokért kiszabható bírságok összegéről, valamint a bírsággal összefüggő hatósági feladatok általános szabályairól szóló 312/2011. (XII. 23.) Korm. rendelet (továbbiakban: rendelet).

3.2.2 Katasztrófavédelmi hatósági feladatok

A veszélyes áru szállítás ellenőrzését Magyarország területén a hivatásos katasztrófavédelmi szervek területi és helyi szervei, a területi szerv teljes illetékességi területén hajtják végre. Közúti szállításnál a közúti forgalomban, vasúti fuvarozás esetén a vasúti pályán, üzemváltó-, határállomáson, vasúti üzemi létesítményen, vízi szállításnál pedig nemzeti és nemzetközi vízi utakon, kikötőkben, veszteglő helyen, illetve az egyes szállítási ágakhoz kötődő telephelyen számíthatnak ellenőrzésre az érintettek.

A veszélyes áruk vasúti és vízi szállítását végző vállalkozások kötelesek, a rendelet 6.§ és 7.§ értelmében a veszélyes áru vasúti és vízi szállítását bejelenteni a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve honlapján keresztül, – a katasztrófavédelmi hatóság által rögzített adattartalommal közzétett formanyomtatványon – vagy az illetékes területi szerv ügyeletének az árutovábbítás megkezdése előtt írásban, magyar vagy angol nyelven, elektronikus aláírással ellátott e-mail vagy telefax formájában.

A fentiekben túl a bejelentésre kötelezett vállalkozások kötelesek a már bejelentett, de megghiúsult árutovábbítást vagy a bejelentésben szereplő adatok esetleges módosítását is a katasztrófavédelmi hatóság felé haladéktalanul, de legkésőbb a bejelentett szállítás előre jelzett időpontjáig jelezni.

Nem kell az adatszolgáltatási kötelezettséget teljesíteni azon veszélyes áruk vízi szállításánál, amelyek adatai a RIS-rendszerben rögzítésre kerültek.

Önálló ellenőrzési feladatokat alapvetően a területi szervek, valamint a helyi szervek állományába tartozó személy végezhet. Az önálló ellenőrzési feladatok végrehajtásában ellenőrzési csoportonként legalább kettő főnek kell részt vennie. A rendőrséggel, közlekedési hatósággal, illetve vámhatósággal (a továbbiakban együtt: társhatóság) történő közös ellenőrzéseken a hivatásos katasztrófavédelmi szervek részéről résztvevő személynek, illetve több személy esetén legalább egy főnek rendelkeznie kell az Országos Képzési Jegyzékben szereplő veszélyes áru ügyintézői bizonyítvánnyal.

Veszélyes árut szállító jármű közúti ellenőrzése során minden esetben ellenőrzési jegyzéket kell kitölteni. A szabálytalanságról a helyszínen – az ellenőrzési jegyzék kitöltésén túlmenően – ellenőrzési jegyzőkönyvet kell felvenni.

A veszélyes áru vasúti vagy vízi úton történő szállításánál csak ellenőrzési jegyzőkönyv kerül felvételre. Az ellenőrnek a jegyzőkönyvben részletesen rögzítenie kell a tényállást, a körülményeket, a bizonyítékokat és a jármű személyzet részére biztosítani kell a jogot nyilatkozat megtételére a szabálytalansággal kapcsolatban.

Mindhárom szállítási alágazat esetében az ellenőrzés főbb szempontjai az alábbiak:

- Ellenőrzés helye, ideje
- Szállítást végző adatai, járművezető adatai
- Feladó neve, címe
- Címzett neve, címe
- Szállított áru megnevezése, tömege

- Mentességek vizsgálata
- Szállítás módja (ömlesztett, küldeménydarabos, tartányos)
- Fuvarokmányok megléte, adatainak ellenőrzése
- Írásbeli utasítás megléte
- Jármű jóváhagyási igazolás megléte
- Járművezető oktatási bizonyítvány ellenőrzése
- Az áruk szállítása engedélyezett az ADR szerint
- A szállítóegység engedélyezett az ADR szerint
- A szállítás módjára vonatkozó előírásokat
- Együvé rakási tilalom
- Rakományrögzítést
- Szivárgás
- Jelölések
- Biztonsági felszerelések megléte
- Tűzoltó készülék megléte, üzemképessége

A feltárt szabálytalanság jellegétől függően, a szabálytalanságról minden esetben fényképfelvétel, illetve dokumentum, irat esetén másolat készül. Az így készült bizonyítékok egyikét a jármű vezetőjének át kell adni, a másik példányt pedig az iratokhoz kell csatolni.

Az aláírás esetleges megtagadásának ténye feljegyzés formájában az ellenőrzési jegyzéken, valamint a jegyzőkönyvön kerül rögzítésre és azt, az ellenőrzést végzőknek külön is alá kell írniuk.

A szabálytalanságok videó- és/vagy hangfelvételen is rögzíthetők, az írásban felvett jegyzőkönyv mellett.

Mind a közúti, mind a telephelyi ellenőrzések alkalmával a veszélyes hulladék szállítására vonatkozó szabályok betartását is ellenőrizni kell. Az ellenőrzött veszélyes hulladék ADR szabályok hatálya alá tartozása esetén a veszélyes hulladékok szállításával kapcsolatos előírásokon túlmenően ugyanúgy kell eljárni, mint más veszélyes áru ellenőrzése és szankcionálása során.

A szabálytalan szállítások kiszűrése érdekében az ellenőrzést végző állomány a nem jelölt járműveket is szűrőpróbaszerűen megállítja, a rakomány és a fuvarokmány ellenőrzése céljából.

E járművek esetében, ha megállapításra került, hogy a rakomány nem tartozik az ADR szabályok hatálya alá, és egyéb szabálytalanság nem merült fel, a járművet haladéktalanul tovább engedik. Egyéb szabálytalanság gyanúja esetén (pl.: ittasság, a jármű szemmel látható rossz műszaki állapota, sérült vámszár) a jármű feltartóztatásra kerül, és az ellenőrzést végző állomány haladéktalanul tájékoztatja a szabálytalanság szempontjából hatáskörrel rendelkező, illetékes társhatóságot, aki a további eljárásról intézkedik. A mezőgazdasági vegyszerek és üzemanyagok mezőgazdasági vontatóval vagy lassú járművel vontatott pótkocsival történő közúti szállításának ellenőrzésére is kiterjed a vizsgálat.

Szabálytalanság esetén az ellenőrzést végzőnek az adott eset körülményeire tekintettel a lakosság, a közlekedés, a környezet biztonságára legkisebb kockázatot jelentő intézkedést kell megtennie a szabálytalanság megszüntetésére.

Magyarországon a bírságolási eljárást az ellenőrzést végző területi szerv folytatja le. Abban az esetben, ha a helyi szervek állományába tartozó ADR ellenőr tár fel szabálytalanságot, akkor az eljárás további lefolytatása érdekében az ügyet a keletkezett dokumentumokkal együtt át kell adnia a területi szerv részére.

Külföldi által elkövetett szabálytalanság esetén, a határozat rendelkező részében a bírság összegét forintban, valamint – a Magyar Nemzeti Bank hivatalos, az ellenőrzés napján érvényes középárfolyamán számítva – euróban is szerepeltetni kell. A határozat külföldre

történő kiküldése esetén a BM OKF számlaszámának feltüntetésénél a nemzetközi utalásra vonatkozó részt kell a határozatban szerepeltetni. Azonnal befizetésre kerülő bírság esetén a nemzetközi utalásra vonatkozó rész, illetve az összeg euróban történő szerepeltetése mellőzhető.

Egyes esetekben a bírságról szóló határozatot a helyszínen is ki lehet adni, amennyiben a pénzbírság megfizetése miatt kerül sor a visszatartásra. Ebben az esetben a járművet kizárólag a bírság megfizetésének igazolása után lehet továbbengedni.

A bírság megfizetése postai készpénz-átutalási megbízással, vagy a területi szerv mobil terminálján (ha rendelkezik ilyennel) keresztül bankkártyával teljesíthető. Az iratok visszaszolgáltatására csak a befizetést igazoló feladóvevény bemutatása és annak a területi szerv által történt fénymásolása után, vagy a területi szerv mobil terminálján bankkártyával történt megfizetése esetén a terminál által kiadott igazolás aláíratását követően kerülhet sor.

A feltartóztatott jármű vezetőjét tájékoztatni kell arról, hogy milyen módon kell jeleznie a szabálytalanság megszüntetését, ha a jármű feltartóztatására azonnal elhárítandó/elhárítható hiba, műszaki hiányosság miatt került sor. A hiányosságok kiküszöbölésének megtörténtéről a jármű vezetőjének jelzése után az ellenőrnek meg kell győződnie, és csak ezt követően lehet a járművet továbbengedni.

A légiközlekedésről szóló 1995. évi XCVII. törvény (a továbbiakban: Lt.) 2012. január 1-től hatályos 3.§ (5) bekezdése alapján a jogszabályban meghatározott veszélyes áruk légi szállításra történő előkészítésének, valamint a légi úton beérkezett veszélyes áruk nem közvetlenül légi úton történő továbbításának ellenőrzését a hivatásos katasztrófavédelmi szerv is végzi.

A veszélyes áruk biztonságos légi szállításának keretszabályait a Chicagói Egyezmény 18. Függeléke tartalmazza, melyet a nemzetközi polgári repülésről Chicagóban, az 1944. évi december hó 7. napján aláírt Egyezmény és az annak módosításáról szóló jegyzőkönyvek kihirdetéséről szóló 1971. évi 25. törvényerejű rendelet hirdetett ki. A Chicagói Egyezmény által létrehozott szervezet a Nemzetközi Polgári Repülési Szervezet (ICAO) nemzetközi szabványokat ad ki, melyek közül a veszélyes áruk légi szállítására a Veszélyes Anyagok Biztonságos Légi-szállításának Technológiai Utasításában (Doc 9284) (a továbbiakban: Technológiai Utasítás) szereplő részletes eljárások vonatkoznak.

Jelenleg a nemzetközi polgári repülésről Chicagóban, az 1944. évi december hó 7. napján aláírt Egyezmény Függelékeinek kihirdetéséről szóló 2007. évi XLVI. törvény hatályos, melynek ugyancsak része a 18. Függelék, amely a Technológiai Utasításban (Doc 9284) szereplő részletes eljárásokra hivatkozik.

Az előzőek alapján a 18. Függelék és a részletes szabályokat tartalmazó Technológiai Utasítás szorosan összetartozik, a Technológiai Utasítás előírásainak betartása nélkül, sem nemzetközi, sem belföldi viszonylatban veszélyes áru légi szállítását végezni nem lehet.

Az Lt. 2012. január 1-től hatályba lépett módosításával a katasztrófavédelmi hatóság részére nem csak az ellenőrzéshez való jogkört állapítja meg, hanem feladatot is szab a katasztrófavédelmi hatóság részére. Az Lt. előírásai szerint a veszélyes áruk légi szállításra történő előkészítésének ellenőrzését kell a katasztrófavédelmi hatóságnak végrehajtania, mely az ezen ellenőrzési tevékenységet szabályozó kormányrendelet kiadása nélkül nem lehetséges.

A 18. Függelék hivatkozásainak való megfelelés, valamint az Lt.-ben – a hivatásos katasztrófavédelmi szervek részére – meghatározott hatósági jogkör gyakorlása és az ellenőrzések részletes és hatékony lefolytatása érdekében elengedhetetlenül szükséges a veszélyes áruk biztonságos légi szállításáról szóló 18. Függelékben foglalt általános előírások eljárásait tartalmazó Technológiai Utasítás magyar nyelvre való teljes körű fordíttatása és a magyar jogrendbe történő mielőbbi beillesztése, melyről a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium, mint a közlekedési tárgyú ügyekben illetékes szaktárca gondoskodik.

A veszélyes áruk légi szállításának katasztrófavédelmi ellenőrzésére vonatkozó kormányrendelet megalkotásának alapfeltétele a Technológiai Utasítás rendeletben történő kiadása,

valamint betartásának elrendelése. A fenti jogszabályok megalkotása és hatályba lépését követően tud a katasztrófavédelmi hatóság az Lt.-ben foglalt kötelezettségének eleget tenni, és a feladatát ellátni.

3.3 Kritikus Infrastruktúra fogalma

A fogalom teljes körű értelmezéséhez szükséges annak egyes elemeit vizsgálni. Az egyik összetevő az infrastruktúra, amelynek általános fogalma viszonylag egységesen értelmezett.

A fogalom a gazdaságtudományban jelent meg, mint olyan *gazdasági feltételek* (úthálózat, kikötők, közművek, műtárgyak, közoktatás stb.) gyűjtőneve, amelyek nem vesznek részt közvetlenül a termelési folyamatban, de közvetve befolyásolják a termelés fejlesztésének lehetőségeit.

Ennek analógiája alapján a műszaki infrastruktúrát az alapvető létesítmények, létesítményrendszerek, hálózatok alkotják, amelyek alapjait képezik – létesítési és üzemeltetési feltételei – a konkrét cél megvalósítását szolgáló létesítményeknek.

A *társadalmi* értelemben vett infrastruktúra ebből következően mindazon szervezetek, létesítmények, létesítményrendszerek, hálózatok összessége, amelyek egy országon belül a lakosság szellemi és tárgyi életfeltételeit megteremtik, a gazdaság működését elősegítik, illetve lehetővé teszik.

Az összetett fogalom értelmezéséhez szükséges a kritikus, *kritikusság* meghatározása is, amelynek lényege röviden úgy ragadható meg, hogy kritikus minden „dolog”, amelynek megsemmisülése, működésének vagy szolgáltatásainak csökkent szintje, elérhetlenné válása valamilyen támogatott objektumra, folyamatra jelentős (ebben az esetben egyértelműen negatív) hatást gyakorol.

A fentiekből egyértelműen látszik, hogy a kritikus infrastruktúra fogalma nehezen definiálható, hiszen több aspektusból vizsgálható, eltérő értelmezéssel felruházható biztonsági összetevőként funkcionál az államok védelmi mechanizmusában. Általánosságban kijelenthető, hogy kritikus infrastruktúrának azokat a létesítményeket és szolgáltatásokat tekintjük, amelyek sérülése, esetleges megsemmisülése súlyos következményekkel jár mind az emberek életének zavartalansága, mind a környezet szempontjából.

A kritikus infrastruktúra egyfajta definíciója: *"létfontosságú infrastruktúrákhoz azok a fizikai és információs-technológiai berendezések és -hálózatok, szolgáltatások és eszközök tartoznak, amelyek összeomlása vagy megsemmisítése súlyos következményekkel járhat a polgárok egészsége, védelme, biztonsága és gazdasági jóléte, illetve a tagállamok kormányainak hatékony működése szempontjából."*

A jogszabályi fogalmat öt alapvető tulajdonság teszi teljessé:

- az interdependencia, vagyis az egymástól való függőség;
- tekintettel a munkafolyamatok informatikai eszközökkel történő végzésére kiemelten fontos a hálózatok biztonsága,
- az üzemeltetés sajátos és egyedi jellege,
- a dominóelv a láncreakciószerű sérüléseket, károsodásokat mutatja,
- a leggyengébb láncszem & rész-egész elv az összekapcsolódó hálózatok stabilitására vonatkozik, amely minden esetben a leggyengébb elem erősségének a függvénye.

3.3.1 Jellemzők

A társadalmi fejlettség és az infrastruktúra kritikussága összefüggésének illusztrálására a világ népesedése növekedésének adatait összevetve a *szükségletek változásának* tendenciájával

láthatóvá válik, hogy a populáció növekedése a szükségletek mennyiségi emelkedését eredményezte.

Ezek kielégítésének biztosításában nagy szerepet játszanak az infrastruktúrák, főként azok alábbi elemei:

- a) ivóvíz és csatornarendszerek, kommunális hulladékkezelés;
- b) élelmiszer ellátás, termelés;
- c) elektromos hálózat, erőművek;
- d) gáz- és olajfeldolgozók, tárolók, vezetékszemélyzetek;
- e) folyamatos kormányzás feltételrendszere;
- f) telekommunikáció és információs rendszerek;
- g) bank és pénzügyi szektor;
- h) szállítás, közlekedés;
- i) tömegtartózkodási helyek;
- j) veszélyhelyzet kezelés szervei:
 - ja) orvosi, egészségügyi rendszer,
 - jb) rendőrség,
 - jc) katasztrófavédelmi és egyéb mentő szervezetek;
- k) nemzeti műemlékek.

A fenti szektorok kiesése vagy rendelkezésre állásukban jelentkező zavarok a közbiztonságot, a gazdaság zavartalan működését fenyegetik és az állampolgárok bizalmát megingatják, vagy akadályozzák az államok kormányainak és a közszolgáltatások folyamatos működésében elengedhetetlen a folyamatos rendelkezésre állás feltételeit garantáló védelem megszervezését.

A jelenlegi tapasztalatok szerint az infrastruktúrákat veszélyeztető tényezők alábbi csoportjait különböztethetjük meg:

Ártó jellegű cselekmények – alapvetően a szándékos károkozás céljából végrehajtott események, amelyek társadalomra gyakorolt pszichológiai hatása lehet rendkívül jelentős.

- terrorcselekmény
- társadalmi eredetű (pl.: zavargások)
- gazdasági, politikai okkal elkövetett visszaélés,
- fegyveres konfliktus előidézése (pl.: polgárháború).

Természeti eredetű események – kiterjedést és anyagi kártételt figyelembe véve az egyik legsúlyosabb katasztrófa típus, amely az elmúlt évtizedben egyre szélsőségesebb formákat ölt.

- árvíz, belvíz
- szélsőséges időjárás (pl.: rendkívüli havazás)
- földrengések (pl.: földrengés, földcsuszamlás)
- erdőtüzek
- szökőár
- hurrikán, tornádó
- rendkívüli hó helyzet

Ipari eredetű veszélyek – helytelen emberi beavatkozásból, technológiai hiba hatására kialakuló, vagy baleset miatt bekövetkező események forrásai.

- közlekedési baleset veszélyes áruszállítása során, környezetkárosodás,
- veszélyes ipari baleset,
- ipari baleset,
- nukleáris baleset.

Civilizációs eredetű veszélyek – a modern társadalom informatikai rendszerektől való függősége és a globális kihívásokból fakadó problémák fenyegetései.

- informatikai rendszerek károsodása,
- cyber támadások,
- egészségügyi járványok,
- éhínség és vízkészletekért folyó harc,
- infrastruktúrák teljesítőképességének kimerülése.

A bipoláris világrendszer felbomlása után, a biztonságot korábban is veszélyeztető jelenségek felerősödtek, mint pl. az etnikai és vallási ellentétek, kábítószer-kereskedelem, migráció, szervezett bűnözés, környezetszennyezés, nemzetközi terrorizmus, az éghajlatváltozás kockázatai stb. Ma szinte nem telik el olyan nap, amikor a hírügynökségek ne tudósítanának egy a kritikus infrastruktúrák működését veszélyeztető katasztrófáról vagy terrortámadásról. Szintén terjedelmi okból nincs lehetőség az újabb veszélyforrások kockázatait bővebben érinteni. A terrorcsoportokkal és hálózatokkal kapcsolatban nem túlzás azt kijelenteni, hogy a terrorizmus jellegénél fogva fokozott veszélyt jelent a természetes és mesterséges környezetre.

A sérülékenységet az is fokozza, hogy ma már nem szükséges a rendkívüli helyzetek kialakításához a fizikai jelenlét. A kritikus infrastruktúra alrendszerek mindegyike lehet az információs fenyegetés célpontja. Hogy mennyire valós a kibertámadás veszélye, azt jól mutatja, hogy a Kovács László – Krasznay Csaba szerzőpáros egy 2010-ben megjelent tanulmányában egyenesen a „Digitális Mohács” lehetőségét vázolja fel. A hangzatos cím egy igen alapos vizsgálaton alapuló értékes írást takar, amelyben a szerzők bizonyítják, hogy szervezett kibertámadás Magyarországon is súlyos károkat okozhat a gazdasági, társadalmi élet szinte minden szektorában.

A telekommunikációs és informatikai rendszerek fokozott sebezhetősége, valamint a kockázat jellege is egyértelműen alátámasztják azt, hogy a kritikus infrastruktúra védelmet összetett módon kell kezelni.

Megállapítható, hogy a létfontosságú infrastruktúrákkal kapcsolatos védelmi tevékenységnek több elemből álló össznemzeti feladatnak kell lennie.

Végrehajtásához magas szinten koordinált, jó kommunikációs rendszerrel rendelkező, szakképzett struktúrát kell kialakítani, amelynek normál- és rendkívüli időszakban való működését mindenre kiterjedő jogszabályi háttér és megfelelő eszközrendszer biztosíthatja. Az eredményességnek kulcsfeltétele, hogy az érintett védelmi igazgatási szervek között szigorú keretek között megosszák a hiteles és titkos adatokat, minimális szintre csökkenjen azok köre, akik ezekhez az adatokhoz hozzáférnek, vagyis kiemelt szempont a titok- és az informatikai védelem.

A magyarországi szabályozás helyzete

Az Irányelv elfogadását követően megkezdődött a tagállami programok kidolgozásának folyamata. 2008. június 30-án elfogadták a Kritikus Infrastruktúra Védelem Nemzeti Programjáról szóló 2080/2008.(VI. 30.)Korm. határozatot. Az Irányelvnek való megfelelés érdekében végrehajtandó kormányzati feladatokról szóló 1249/2010.(XI.19.)Korm. határozat (a továbbiakban: kormányhatározat) új fejezetet nyitott a hazai szabályozásban.

A kormányhatározat 4. pontja alapján tárcaközi szakmai munkacsoport alakult az Irányelv végrehajtása érdekében. A munkacsoport megtárgyalta, majd konszenzussal elfogadta az európai kritikus infrastruktúrák vizsgálatához szükséges horizontális és ágazati kritériumokat. A munkacsoport munkájának első mérföldköve 2011. január 12-én, a feladatok végrehajtásáról szóló jelentés megküldése volt az Európai Bizottságnak. Ezt követően folytatódott a

nemzeti kritikus infrastruktúrák felmérése, azonosítása és az ezekkel összefüggő jogalkotási és szervezési munka.

A létfontosságú rendszerekkel és létesítményekkel kapcsolatos kérdéskör jelentőségét mutatja, amit a 2012-ben elfogadott Nemzeti Biztonsági Stratégia is rögzíti, hogy hazánk kiemelten kezeli az ország mindennapi életkörülményeinek fenntartásához, a gazdaság és államszervezet működéséhez szükséges kritikus infrastruktúrák hatékony védelmét. Az új katasztrófavédelemi törvény alapján, katasztrófaveszély esetén a főigazgató – a belügyminiszter által előzetesen jóváhagyott központi veszélyelhárítási terv szerint – azonnal intézkedik a kritikus infrastruktúrák védelme érdekében. A törvény szerint a veszélyhelyzet az alaptörvény 53. cikkében meghatározott olyan helyzet, amelyet különösen a következő események válhatnak ki: a kritikus infrastruktúrák olyan mértékű működési zavara, amelynek következtében a lakosság alapvető ellátása több napon keresztül, vagy több megyét érintően akadályokba ütközik. A katasztrófák elleni védekezés egységes szabályairól szóló BM rendelet szabályozza a belügyi szervek létfontosságú rendszerek és létesítmények védelmével kapcsolatos feladatait is. Ennek megfelelően a katasztrófák elleni védekezés egyes szabályairól szóló 62/2011.(XII. 29.)BM rendeletben a rendőrség, a büntetés-végrehajtási szervezet, az Alkotmányvédelmi Hivatal, az Nemzetbiztonsági Szakszolgálat, a Terrorelhárítási Központ feladatainál megjelenik, hogy e szervek a BM OKF koordinálásával közreműködnek a kritikus infrastruktúra védelem horizontális kritériumrendszerének kialakításában, a beazonosítási folyamatban, ezekhez adatot szolgáltatnak.

A kritikus infrastruktúrák védelméről szóló törvény és az ahhoz kapcsolódó rendelet elfogadása esetén a szabályozás megfelelő alapot biztosít ahhoz, hogy Magyarország komoly lépéseket tegyen a létfontosságú rendszerek és létesítmények védelme érdekében.

Jogi szabályozás:

(lezárás időpontjában (2015. július 9.) aktuális állapot)

- a) 2008/114/EK tanácsi irányelv az európai kritikus infrastruktúrák azonosításáról és kijelöléséről, valamint védelmük javítása szükségességének értékeléséről
- b) 2012. évi CLXVI. törvény a létfontosságú rendszerek és létesítmények azonosításáról, kijelöléséről és védelméről
- c) 65/2013.(III.8.) kormányrendelet a létfontosságú rendszerek és létesítmények azonosításáról, kijelöléséről és védelméről szóló 2012. évi CLXVI. törvény végrehajtásáról
- d) A BM OKF Főigazgatójának 17/2013. számú intézkedése a létfontosságú rendszerek és létesítmények azonosításával, kijelölésével és védelmével összefüggő feladatok meghatározásáról
- e) 2008. december 8-án adták ki, célja a kritikus infrastruktúra védelem alapjait meghatározni és az alap követelmény rendszert felépíteni az európai és nemzeti rendszerrel(-ekkel) kapcsolatosan.
- f) A 2012. november 12-én elfogadott és 2013. március elsejétől hatályos magyar törvény már létfontosságú rendszerek és létesítményekkel foglalkozik. A fogalom meghatározások igazodnak az EK rendelethez és tartalmazza az alap követelményeket is a nemzeti és európai infrastruktúrákkal kapcsolatban. A törvény időpontokat határozott meg a 10 ágazat részére hogy elkészítse az ágazati kritériumokat tartalmazó előterjesztéseket, amelyek a 3db melléklet tartalmaz.
- g) A kormányrendelet 2013. március 8-án lett kihirdetve. Mint az Lrtv. Vhr.-je meghatározza a konkrét feladatok végrehajtását és a szükséges hatósági eljárások jogi követelményei az európai és nemzeti kritikus elemek azonosításával, kijelölésével és a védelmi rendszer kiépítésével kapcsolatban. A biztonsági összekötő személy képezésé-

si alapkövetelményeit szintén meghatározza a Vhr., de két határidőt határoz meg: 2014. IX. 1. és 2018. VII. 1. (első iparbiztonsági szervező szakirány végez az NKE-n). A Vhr. Továbbá mellékletben szabályozza a horizontális kritériumokat, valamint az Üzemeltetői Biztonsági Terv követelményeit.

- h) A 2013. március 20-án hatályba lépett Főigazgatói intézkedés a katasztrófavédelem Iparbiztonsági szakterületének országos, területi és helyi szintű hatósági feladatait határozza meg a Vhr.-el összhangban, valamint iratmintákat tartalmaz az eljárások (azonosítás, kijelölés) végrehajtásához.

A jogszabályok kiegészültek 2013. év végére az egyes ágazati kritériumokról szóló kormányrendeletekkel, amelyek az alábbiak:

- 1) 360/2013.(XI.11.)Korm. rendelet az energetikai létfontosságú rendszerlemek és létesítmények azonosításáról, kijelöléséről és védelméről
- 2) 512/2013.(XII.29.)Korm. rendelet egyes rendvédelmi szervek létfontosságú rendszerei és létesítményei azonosításáról, kijelöléséről és védelméről, valamint a Rendőrség szerveiről és a Rendőrség szerveinek feladat- és hatásköréről szóló
- 3) 540/2013.(XII.30.)Korm. rendelet a létfontosságú agrárgazdasági rendszerlemek és létesítmények azonosításáról, kijelöléséről és védelméről
- 4) 541/2013.(XII.30.)Korm. rendelet a létfontosságú vízgazdálkodási rendszerlemek és létesítmények azonosításáról, kijelöléséről és védelméről

Az ágazati kritériumok segítségével azonosítják az ágazatok a létfontosságú rendszereket és létesítményeket, illetve rendelkeznek a kijelölő hatóságról, valamint a kijelölés menetéről.

3.4 Nukleárisbaleset-elhárítási szakterület

A BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság nukleárisbaleset-elhárítási szakterülete 2012. április 1-jétől Nukleárisbaleset-elhárítási Osztály néven az Országos Iparbiztonsági Főfelügyelőség Veszélyes Üzemek Főosztályán végzi tovább a jogszabályokban meghatározott feladatait, mellyel még szélesebb körűvé vált a veszélyes üzemek ellenőrzése és felügyelete.

3.4.1 Főbb feladatok

A nukleárisbaleset-elhárítási szakterület az országos nukleárisbaleset-elhárítási rendszerről szóló 167/2010.(V.11.)Korm. rendeletben (ONER kormányrendelet) rögzítetteknek megfelelően folyamatosan tervezi, szervezi a lakosság országos sugárzási helyzettel kapcsolatos normál és rendkívüli időszaki tájékoztatását, ellátja az ország nukleárisbaleset-elhárítási korai előrejelzési központi feladatait, végzi az országos sugárhelyzet-értékelését. Ezeknek a feladatoknak a munkaidőn túl és munkaszüneti napokon történő folyamatosságának ellátása érdekében az Országos Iparbiztonsági Főfelügyelőség Veszélyes Üzemek Főosztály állományából sugárvédelmi szakképzettséggel rendelkező szakemberekből álló Sugárhelyzet Értékelő Készenléti Szolgálatot működtet.

Az ONER kormányrendeletben meghatározottak szerint az országos nukleáris biztonsági és a sugárvédelmi helyzet értékeléséhez a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szervének is kell adatokat és információkat biztosítani. Ennek érdekében, valamint a sugárzási helyzet előrejelzéséhez és egy esetlegesen a környezetbe kikerülő radioaktív szennyeződés levegőben történő terjedésének számításához a nukleárisbaleset-elhárítási szakterület RODOS valós

idejű, online, nukleárisbaleset-elhárítási terjedésszámító és döntéstámogató rendszert működtet és ellátja az Országos Sugárfigyelő, Jelző és Ellenőrző Rendszer (OSJER) központi feladatait is.

3.4.2 Nemzetközi értesítés és radiológiai monitoring adatsere

2012 májusától a BM OKF átvette a Külügyminisztériumtól a Nemzetközi Atomenergia Ügynökség (NAÜ) nemzeti kapcsolattartó pontjának (National Warning Point = NWP) tevékenységét, így hazánkban az Országos Atomenergia Hivatal mellett látja el a NAÜ felé történő értesítési és információs feladatokat. Nemzetközi Atomenergiái Ügynökség hazai Nemzeti Riasztási Pontja (NWP) a BM OKF Központi Főügyelete.

Az Európai Atomenergia-közösség létrehozásáról szóló nemzetközi EURATOM szerződés 36. cikkelye és az EURDEP szerződés értelmében a nukleárisbaleset-elhárítási szakterület által működtetett Nukleáris Baleseti Információs és Értékelő Központ (NBIÉK) látja el a nemzetközi radiológiai monitoring adatsere rendszer nemzeti központ feladatait, amely keretében az EU nemzetközi regionális monitoring adatsere központján keresztül figyelemmel tudja kísérni Európa háttérsugárzásának változását.

Magyarország jelenleg a szomszédos országok közül Ausztriával, Horvátországgal, Szlovéniával és Szlovákiával folytat közvetlen kétoldalú folyamatos radiológiai monitoring adatszerét, amelyet az NBIÉK központon keresztül lát el.

Az NBIÉK központ magas színvonalú hazai és nemzetközi nukleárisbaleset-elhárítási tevékenysége lehetővé teszi egy esetleges rendkívüli esemény, illetve veszélyhelyzet esetén a radiológiai monitoring adatok elemzéséhez, értékeléséhez és a döntéstámogatási feladatok még hatékonyabb ellátásához szükséges feltételeket.

3.5 Katasztrófavédelmi Mobil Labor (KML)

Veszélyes anyagok véletlen-, szándékos cselekmény, illetve baleset, vagy környezeti katasztrófa okán környezetbe kerülése esetén ez emberi élet, a környezet- és természet-, valamint az anyagi javak védelme kiemelten fontos, ezért szükség van egy mobilis, rövid idő alatt rendelkezésre álló és az esetleges veszélyt gyorsan, pontosan felmérni, azonosítani képes egységre, mely a szükséges óvintézkedéseket azonnal, helyben végre tudja hajtani, ezzel megszüntetve a veszélyt vagy megakadályozva annak fokozódását.

Megalakításra került a Katasztrófavédelmi Mobil Labor (KML) rendszer, amely a megyei/fővárosi katasztrófavédelmi igazgatóságok közvetlen alárendeltségében működik. A megyei KML-ek hivatali munkaidőben 20 perces, hivatali munkaidőn túl 60 perces készenléti idővel, a Főváros KML a nap 24 órájában 2 perces riasztási idővel 24/48 órás munkarendben látja el a szolgálatot.

A KML-ek káreseti tevékenysége a veszélyes anyagok jelenlétével, kiszabadulásával, környezetbe kerülésével járó balesetek, természeti és civilizációs katasztrófák esetén a beavatkozási állomány, a lakosság és az anyagi javak védelmének érdekében az alábbi feladatokat ellátása, illetve közreműködés azok végrehajtásában:

- a) felderíti a veszélyeztetett terület nagyságát, kiterjedését,
- b) felméri a beavatkozási állomány, a lakosság, valamint az anyagi javak veszélyeztetettségét, figyelemmel kíséri a változásokat, gyűjti és továbbítja a veszélyeztetésről szóló adatokat, információkat,
- c) alaptevékenységéből fakadóan – a kárhelyparancsnok döntéseinek előkészítéséhez – javaslatot tesz a beavatkozás biztonságának, hatékonyságának elősegítése érdekében,

- d) a kialakult helyzet és a mérési eredmények alapján javaslatot tesz lakosságvédelmi intézkedésekre, elősegíti a lakosság gyors helyszíni riasztását, illetve szükség esetén közreműködik a feladat végrehajtásában,
- e) tervezi, szervezi és közreműködik a mentesítési (fertőtlenítési) feladatok végrehajtásában,
- f) veszélyes anyagok kiszabadulásával, környezetbe kerülésével járó balesetek, katasztrófák esetén, valamint vegyi-, sugár- és biológiai anyagokkal szennyezett területen történő munkavégzés során együttműködik a tűzoltóságokkal és az egyéb beavatkozó szervekkel,
- g) szakmai segítséget nyújt a társ- és együttműködő szervezetek részére.
- h) közreműködik a veszélyeztetettség felmérésében és adatszolgáltatásban a polgármesterek és a védelmi bizottságok számára.

A katasztrófavédelmi igazgatóságok közvetlen alárendeltségében működő KML-ek hatósági feladatai:

- a) közreműködik a veszélyes áru közúti (ADR), vasúti (RID), vízi (ADN) és légi (ICAO) szállításával, valamint telephelyeivel kapcsolatos, az ellenőrzést végző kirendeltség által végzett ellenőrzések végrehajtásában a vonatkozó hatályos BM OKF főigazgatói intézkedésben szabályozott eljárásrendben meghatározottak szerint,
- b) végzi az ADR, RID, ADN és ICAO szállításokkal kapcsolatos balesetek és rendkívüli események kivizsgálását a vonatkozó hatályos BM OKF főigazgatói intézkedésben szabályozott eljárásrendben meghatározottak szerint,
- c) végzi a felső és alsó küszöbértékű veszélyes anyagokkal foglalkozó üzemek, valamint a küszöbérték alatti üzemek időszakos hatósági ellenőrzését a vonatkozó hatályos BM OKF főigazgatói intézkedésben szabályozott eljárásrend szerint,
- d) végzi a felső és alsó küszöbértékű veszélyes anyagokkal foglalkozó üzemek belső védelmi terv gyakorlatainak helyszíni ellenőrzését és minősítését a vonatkozó hatályos BM OKF főigazgatói intézkedésben szabályozott eljárásrend szerint,
- e) végzi a veszélyes anyagokkal foglalkozó üzemek, valamint küszöbérték alatti üzemekben bekövetkező balesetek, üzemzavarok körülményeinek kivizsgálását a vonatkozó hatályos BM OKF főigazgatói intézkedésben szabályozott eljárásrend szerint.

A (KML) tulajdonképpen egy olyan komplett egység (gépjármű + személyzet), mely a gépjármű felépítése, felszerelése és a személyzet szaktudása révén alkalmas a különböző módon (például ismeretlen ok, baleset vagy katasztrófa) környezetbe kerülő veszélyes vagy veszélyesnek vélt anyagok detektálására, azonosítására, a veszély felmérésére, információgyűjtésre és a megfelelő további intézkedések megtételére (pl. védőtávolságok kijelölése, különböző szervekkel való együttműködés stb.).

A gépjármű infokommunikációs rendszerével az események hiteles és pontos dokumentálását is támogatja. Azon időszakokban, mikor nincsen riasztás, a gépjármű ADR ellenőrzéseknél vagy (főként a meteorológiai) berendezései, műszerei segítségével monitorozásra használható (és célszerűen helyismereti és egyéb gyakorlatokon is részt vesz).

(Meg kell említeni, hogy korábban is volt effajta bevethető egység, hiszen a mai KML elődje a korábbi ún. Veszélyhelyzeti Felderítő Csoport (VFCS) volt.)

A KML tagjaival szemben támasztott szakmai követelmények:

- a) A KML állományának felkészítése országos szinten történik a Katasztrófavédelmi Oktatási Központ (a továbbiakban: KOK) szervezésében a Katasztrófavédelmi és Iparbiztonsági Szakcsoport által kiadott képzési tematika alapján, a BM OKF Országos Iparbiztonsági Főfelügyelőség felügyeletével.

- b) Területi szinten a KML-ek részére a teljes megyei KML állománynak havonta egy, a Fővárosi KML részére a szolgálatban lévő állománynak hetente egy alkalommal szinten tartó foglalkozást kell tartani, amelyen az egyéni védőeszközök, technikai eszközök, és azok alkalmazási ismereteit kell gyakoroltatni, melyet a KML parancsnok vezet és oktatási naplóban dokumentál. A KML képzési és továbbképzési tervét a megyei (fővárosi) iparbiztonsági főfelügyelő – összhangban a megyei (fővárosi) kiképzési tervvel – készíti el, melyet a megyei (fővárosi) igazgató-helyettes hagy jóvá.
- c) A KML állománynak havonta egy alkalommal a hatósági eljárások szabályairól, az elmúlt időszak aktuális hatósági tapasztalatairól képzést kell tartani, amelyet a hatósági osztályvezető vezet.
- d) A KML szolgálatban levő állományában minden esetben lennie kell legalább egy főnek, aki Veszélyes áru- ADR-ügyintézői OKJ-s bizonyítvánnyal, és – a köztől eltérő szállítási alágazatban bekövetkezett baleset vizsgálata esetén – az előzőn kívül az adott szállítási alágazathoz szükséges kiegészítő képzéssel is rendelkezik, vagy az adott szállítási alágazatra érvényes veszélyes áru szállítási biztonsági tanácsadói bizonyítványa van.

A KML tagjaival szemben támasztott egészségügyi követelmények:

- a) Rendelkeznie kell az egyes rendvédelmi szervek hivatásos állományú tagjai egészségi, pszichikai és fizikai alkalmasságáról, közalkalmazottai és köztisztviselői munkaköri egészségi alkalmasságáról, a szolgálat-, illetve keresőképtelenség megállapításáról, valamint az egészségügyi alapellátásról szóló 57/2009.(X.30.)JRM-ÖM-PTNM együttes rendeletben előírt I. kategóriának megfelelő egészségügyi alkalmassággal. Az egészségügyi alkalmassági vizsgálat költségeit a katasztrófavédelmi igazgatóságok viselik.
- b) Veszélyes anyaggal kapcsolatos felderítés után - orvosi javaslat és igazgatói döntés alapján - az expozíciónak kitett állománynak, toxikológiai szűrésen kell részt vennie, melynek költségeit, a vizsgálatot elrendelő katasztrófavédelmi igazgatóság viseli.

A gépjárművezetésre kijelölt állománynak rendelkeznie kell:

- a) az adott gépjármű kategóriára érvényes gépjárművezetői engedéllyel és ügyintézői vezetői engedéllyel,
- b) 2 éves gyakorlattal és
- c) PÁV-1 kategóriás vizsga a megkülönböztető jelzés használatához.

A KML riasztása különösen az alábbi esetekben rendelhető el:

- a) tűzoltás- illetve mentésvezető kérésére;
- b) rendőrség központi és területi szervei kérésére;
- c) Magyar Honvédség kérésére;
- d) Nemzeti Adó- és Vámhivatal központi és területi szervei kérésére;
- e) Országos Mentőszolgálat központi és területi szervei kérésére;
- f) MÁV Vasúti Vegyi Elhárító Szolgálat kérésére;
- g) Állami Népegészségügyi és Tisztiorvosi Szolgálat OTH kérésére;
- h) Fővárosi, illetve a Megyei Kormányhivatalok Népegészségügyi Szakigazgatási Szervei kérésére;
- i) Nemzeti Közlekedési Hatóság kérésére;
- j) Fővárosi, illetve a Megyei Kormányhivatalok Közlekedési Felügyelőségei kérésére;
- k) Vízügyi Igazgatóságok kérésére;
- l) Környezet- és Természetvédelmi Felügyelőségek kérésére;
- m) lakossági bejelentésre.

A KML tevékenységét a Katasztrófavédelmi Műveleti Szolgálat, a Katasztrófavédelmi Mobil Labor, valamint a Katasztrófavédelmi Sugárfelderítő Egység tevékenységének szabályozásáról szóló **47/2014. számú BM OKF Főigazgatói Intézkedés** szabályozza, a helyszíni műveletek szabályait a Katasztrófavédelmi Műveleti Szabályzat kiadásáról szóló **118/2011. számú BM OKF Főigazgatói Intézkedés** tartalmazza.

A KML gépjárművei: a korábbi (VFCS-s) Ford Transit és Mercedes Sprinter gépjárműveket az elmúlt évek során fokozatosan váltotta/váltja fel a két új típus, melyek közül országos szinten 20 db Land Rover Defender 130 2.2D Double Cab alvázú ún. „KML-ADR” és 3 db Mercedes-Benz Vario 816 DA alvázra épített nagyfelépítményes „KML” gépjármű kerül rendszeresítésre. Ez utóbbi nagyfelépítményes (speciális kárhelyszíneken történő beavatkozásra használható) jármű.

Az új KML/KML-ADR gépjárművek

A KML és KML-ADR gépjárművekben rendszeresített eszközök, felszerelések a főbb csoportok szerint:

- a) egyéni védőeszközök (több szintű és több fajta védelemre),
- b) meteorológiai-, biológiai-, sugázmérő-, valamint vegyi felderítő eszközök és műszerek,
- c) mintavevő és kárhelymegjelölő eszközök,
- d) mentesítő készletek,
- e) elsősegély felszerelés,
- f) infokommunikációs és az ehhez tartozó kiegészítő eszközök (laptop, EDR rádió, tájoló stb.),
- g) elektromos és világító eszközök,
- h) ADR felszerelések és egyéb felszerelések (ez utóbbi pl. balta, lapát, szakkönyvek stb.).

A KML állományába beosztottak külön tanfolyam elvégzésével szerzik meg a jogosultságot feladatuk ellátására.

A KML személyzetének az alábbi speciális ismeretekkel kell rendelkeznie:

- a) veszélyhelyzeti alapismeretek
- b) elsősegélynyújtás,
- c) pszichológia,
- d) tűz- és munkavédelem,
- e) vezetés, hírforgalmazás,
- f) térinformatika, térképészet illetve
- g) a KML-re vonatkozó jogszabályok,

szakmai ismeretek:

- a) kémia,
- b) radiológia,
- c) járványügy,
- d) meteorológia,
- e) felderítés,
- f) mentesítés,veszélyes anyag azonosítása és
- g) veszélyesáru-szállítás,

ezenek kívül szaktechnikai eszközkezelés (a gépjármű felszerelése tekintetében), kezelő-személyzeti feladatok és (a gépjárművezetőnek) gépjárműtechnikai alapfeladatok.

3.6 Sugárvédelmi mérések, ellenőrzések támogatása

A nukleárisbaleset-elhárítási szakterület a sugárvédelmi ellenőrzések támogatásához 2012 májusában rendszerbe állította a radiológiai és nukleáris anyagok felderítésére alkalmas ***Katasztrófavédelmi Sugárfelderítő Egység (KSE)***, amelyet több sikeres bevetés és gyakorlat során, illetve ellenőrzések végrehajtására is alkalmazott.

A jármű beépített és kézi műszereivel alkalmas a gamma és neutronsugárzó források detektálására, így az segítségül hívható többek között radiológiai létesítmények és veszélyes áru szállítások ellenőrzésére, illetve egyes izotópok jelenlétében bekövetkezett balesetek kivizsgálására, továbbá a gépkocsiban felállított detektor akár sugárkapuként is üzemeltethető. A gépjármű alkalmazható még infokommunikációs rendszerei segítségével mobil vezetési pontként is. A KSE feladatát és működési rendjét a 47/2014. BM OKF Főigazgatói Intézkedés szabályozza.

A szakterület nemzetközi szinten folyamatosan tartja a kapcsolatot és szakmai tapasztalatokat cserél a KSE-felhasználó országokkal az évente megrendezett konferenciákon és személyes egyeztetések keretében.

3.7 Gyakorlatok

A szakterület minden évben részt vesz az ONER működtetésében közreműködő központi, ágazati, területi és helyi szervek részére megrendezett hazai és nemzetközi szintű nukleáris-baleset-elhárítási gyakorlatokon. Továbbá részt vesz a Magyar Honvédség évente megrendezett Atom, Biológiai, Vegyi Riasztási Értesítési (ABV RIER) gyakorlatán a BM OKF és a MH Honvéd Vezérkar között 2002-ben megkötött Együttműködési Megállapodásban foglaltak szerint.

3.8 Szakhatósági feladatok

A nukleáris és radiológiai területen a szakhatósági jogkör gyakorlása a katasztrófák elleni védekezés során a megelőzést szolgáló hatósági eszköz, feltétele a szakszerű és hatékony beavatkozásnak.

A katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény lehetővé teszi, hogy a hivatásos katasztrófavédelmi szervek más ágazatok hatósági eljárásában hatékonyan juttassák érvényre a katasztrófavédelmi követelményeket.

3.8.1 A jelenlegi szakhatósági jogkörök

A hatályos rendelkezések a más ágazatok felelősségi körébe tartozó hatósági eljárások lefolytatásához kapcsolódóan szabályozzák a katasztrófavédelmi szakhatósági jogköröket (pl. nukleáris létesítmények helykijelölése, telepítése, üzemeltetése, radioaktív anyagok termelése, előállítása, tárolása, felhasználása).

Szakhatósági feladatot jellemzően első fokon a területileg illetékes katasztrófavédelmi kirendeltség, a megyei, fővárosi katasztrófavédelmi igazgatóság, másodfokon a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság lát el.

A központi katasztrófavédelmi szervhez telepített szakhatósági feladatoknak az az indoka, hogy maga a hatósági eljárás is a jogi szabályozásból következően csak egyfokú.

4. Polgári védelmi feladatok

- a) a lakosság felkészítése a védekezés során irányadó magatartási szabályokra,
- b) a polgári védelmi szervezetek létrehozása és felkészítése, valamint a működéshez szükséges anyagi készletek biztosítása,
- c) a tájékoztatás, figyelmeztetés, riasztás,
- d) az egyéni védőeszközökkel történő ellátás,
- e) védelmi célú építmények fenntartása,
- f) a lakosság kimenekítése, kitelepítése és befogadása,
- g) gondoskodás a létfenntartáshoz szükséges anyagi javak (különösen víz-, élelmiszer-, takarmány- és gyógyszerkészletek, állatállomány) és a kritikus infrastruktúrák védelméről,
- h) a kárterület felderítése, a mentés, az elsősegélynyújtás, a mentés és a fertőtlenítés, és az ezekkel összefüggő ideiglenes helyreállítás, továbbá a halálos áldozatokkal kapcsolatos halaszthatatlan intézkedések,
- i) a települések kockázatértékelésen alapuló veszélyeztetettségének felmérése,
- j) a veszélyelhárítási tervezés, szervezés,
- k) közreműködés a kulturális örökség védett elemeinek védelmében, a vizek kártételei elleni védekezés külön jogszabályban meghatározott feladatainak ellátásában, a menekültek elhelyezésében és ellátásában, továbbá a tűzoltásban, és a nemzetközi szerződésekből adódó tájékoztatás és kölcsönös segítségnyújtás feladatainak ellátásában.
- l) közszolgáltatás ellátásának kiesésekor az emberi életben, egészségben és az anyagi javakban esett kár megelőzése céljából a közszolgáltatás ideiglenes ellátásáról történő gondoskodás.

A polgári védelem működésével, felépítésével, szervezeti struktúrájával kapcsolatos szabályok, a modern kor kihívásaira adandó válaszok tükrében aktualizálásra kerültek. Az új típusú polgári védelem, az angol terminológiából ismert „*civil protection*” kifejezés jelentésének megfelelően elsősorban a nem háborús veszélyeztetettség szempontjából jelentkező lakosságvédelmi, felkészítési és megelőzési feladatokat látja el. Ennek tükrében a katasztrófavédelmi törvény szerint a polgári védelem (a továbbiakban: pv.) ösztársadalmi feladat-, eszköz- és intézkedési rendszer, amelynek célja a lakosság életének megóvása, az életben maradás feltételeinek biztosítása és a lakosság felkészítése a katasztrófák hatásainak leküzdése érdekében.

4.1 A lakosságvédelem és a lakosság felkészítése

Az új jogszabályi környezet kialakítása során kiemelt figyelmet kapott a lakosságvédelem, azon belül a lakosságfelkészítés hatékonyabbá, eredményesebbé tétele. A katasztrófavédelmi törvény és végrehajtási rendelete meghatározza, hogy a lakosságvédelem helyi és távolsági védelem módszereivel valósítható meg, amelyhez szervesen kapcsolódik a lakosság riasztásának, az egyéni védőeszköz ellátásnak, valamint a kitelepítés, kimenekítés, befogadás és visszatelepítés feladatköre. A katasztrófavédelem egyik legfontosabb feladata a riasztás feltételeinek kialakítása, majd a riasztást követően a beavatkozás és helyreállítás időszakában a helyzetkezeléshez, a túléléshez szükséges veszélyhelyzeti tájékoztatás biztosítása, valamint a megelőző időszakban a lakosság folyamatos és megfelelő szintű katasztrófavédelmi felkészítése.

Riasztás esetén (katasztrófaveszély és veszélyhelyzet során) szöveges közlés kiadásával, illetve szirénajelekkel kell felhívni a lakosság figyelmét a veszély létrejöttére, valamint ismertetni kell az adott helyzetben tanúsítandó magatartási szabályokat egyaránt. A riasztás elrendelése az alábbiak szerint történhet:

- országos, vagy több megyét érintő veszély esetén a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve útján,
- megyei (fővárosi) szintű veszély esetén a megyei (fővárosi) védelmi bizottság elnöke a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szerve útján,
- település veszélyeztetettsége esetén a polgármester a hivatásos katasztrófavédelmi szerv helyi szerve útján,
- gazdálkodó szerv területén fellépő veszély esetén a gazdálkodó szerv vezetője, a polgármester és a hivatásos katasztrófavédelmi szerv helyi szervének egyidejű tájékoztatásával.

A riasztásnak alapvetően három módja van:

- szirénarendszer útján,
- szöveges közlés kibocsátása a közszolgálati műsorszolgáltatók (televízió, rádió), infokommunikációs eszközök (SMS, MMS, e-mail), és az arra alkalmas lakossági riasztó rendszer útján,

bármely riasztásra alkalmas eszközzel (pl.: mobil hangszóró, szóbeli kihirdetés).

Ide kapcsolódik, mégis markánsan elkülönül a lakosság veszélyhelyzeti tájékoztatása, amely már kihirdetett rendkívüli jogrend során az elrendelt intézkedésekről és korlátozásokról, valamint a további tájékozódási lehetőségekről informálja a lakosságot. A helyreállítás időszakában történő tájékoztatásnak tartalmaznia kell az ideiglenes lakhatási lehetőségeket, a kárenyhítésre és a helyreállítás folyamatára vonatkozó információkat, valamint a lehetséges visszaköltözés idejét és módját, feltételeit is.

A lakosságfelkészítésnek alapvetően aktív és passzív módszerei kerülnek alkalmazásra főként attól függően, hogy adott településen milyen típusú veszélyeztető hatások jelennek meg.

A lakosságfelkészítés az új jogszabályokban konkrétan meghatározott célcsoportok szerint történik:

- polgári védelmi szervezetek,
- közigazgatási vezetők és védelmi igazgatásban közreműködők,
- köznevelésben és felsőoktatásban résztvevők,
- pedagógusok,
- veszélyes ipari üzemek környezetében élők,
- lakosság.

A katasztrófavédelmi felkészítések célja a természeti, a civilizációs és egyéb eredetű katasztrófák, veszélyhelyzetek megelőzése, a bekövetkező eseményekre történő lakossági felkészülés, valamint bekövetkezés esetén a káros következmények lehető legkisebbre csökkentése. Ennek érdekében a lehető legszélesebb körben kell biztosítani magatartási szabályokkal és a veszélyhelyzetek lakossági kezelésével kapcsolatos szükséges és elégséges ismereteket, egyúttal növelni az egyén biztonságkultúráját is. Összességében ez eredményezheti a magasabb védelmi szint elérését.

Mindezek megvalósulását a hivatásos katasztrófavédelmi szerv főigazgatói intézkedések útján folyamatosan biztosítja. A közigazgatási vezetők felkészítése kulcsfontosságú a megfelelő hatékonyságú helyzetkezelés érdekében. Erre vonatkozóan a társszervekkel történő együttműködések alapján évente meghatározott alkalmak szerint külön felkészítések kerülnek tervezésre központi, területi és helyi szinten egyaránt. A polgári védelmi szervezetek felkészítése külön rendszer szerint zajlik, attól függően, hogy az adott polgári védelmi szervezet létrehozása milyen szinten történik. Egyre gyakoribbak és rendszeresen eredményesek az egyes polgári védelmi szervezetek riasztási, készenlébe helyezési gyakorlatai is.

A köznevelésben és felsőoktatásban résztvevők felkészítése a BM OKF tervei szerint zajlik, jelenleg kidolgozás alatt van az az egységes oktató csomag, amely révén országsszerte meghatározásra kerülnek azok az alapvető ismeretek, amelyek korosztályi sajátosságokat figyelembe véve a lehető legtöbb gyermek és fiatal részére biztosítani szükséges.

4.2 A katasztrófavédelem köteles polgári védelmi szervezetei

A békeidőszaki (nem fegyveres konfliktus) katasztrófák kezelése során adódó feladatok ellátására a hivatásos katasztrófavédelmi szervezeten kívül, a polgári védelmi szervezetek kerülnek megalakításra.

A köteles polgári védelmi szervezetek állománya a polgári védelmi kötelezettség alatt álló és az önkéntesen jelentkező személyekből áll, lakóhely szerinti beosztásuk az illetékes polgármester feladata.

A polgári védelmi szervezetek egymásnak mellérendeltek, tevékenységüket a védekezés irányításáért felelős személy irányítja. Típus és jelleg szerint az alábbiak különböztethetők meg:

A központi polgári védelmi szervezet

- különleges szakértelmet és technikai eszközöket igénylő szakfeladat ellátására hozzák létre,
- felépítéséről, létszámáról a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve vezetője dönt,
- tagjait a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szerve vezetője jelöli ki.

A területi polgári védelmi szervezet

- a települési polgári védelmi szervezetek képességét meghaladó polgári védelmi feladat végrehajtására hozzák létre,
- felépítéséről, létszámáról a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szerve vezetőjének javaslata alapján a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve vezetője határoz,
- tagjait a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szerve vezetője jelöli ki.

A települési polgári védelmi szervezet

- létre kell hozni, ha a település katasztrófavédelmi besorolása indokolja,
- létszámát a település katasztrófavédelmi besorolásának megfelelően a katasztrófavédelmi kirendeltség vezetőjének javaslata alapján a polgármester állapítja meg,
- tagjait a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szerve vezetője jelöli ki.

A munkahelyi polgári védelmi szervezet

- a gazdálkodó szervezet polgári védelmi feladatainak végrehajtása érdekében hozzák létre,
- tagjait a gazdálkodó szervezet vezetője jelöli ki.

4.3 A katasztrófavédelem önkéntes polgári védelmi szervezetei

A katasztrófavédelem önkéntes polgári védelmi szervezeteinek első pillérét az önkéntesen jelentkező személyek adják, akik a polgármester által meghatározott polgári védelmi szervezetben, függelmi rendben teljesítik felajánlott szolgálatukat. Ezeket a tagokat ugyanolyan jogok és kötelezettségek illetik meg, mint a polgári védelmi kötelezettség alatt álló személyeket. A velük kapcsolatos előjárói utasítás nem irányulhat:

- a beosztottak indokolatlan foglalkoztatására,
- emberi méltóságának megsértésére,
- életének és testi épségének közvetlen veszélyeztetésére.

A polgári védelmi szervezetbe beosztott begyakorolja és alkalmazása idején az előjáró utasításai szerint végrehajtja a számára meghatározott feladatokat.

Az önkéntesen segítséget nyújtó személyek, az önkéntesen közreműködő társadalmi és karitatív szervezetek részt vehetnek a katasztrófák elleni védekezéssel összefüggő feladatok ellátásában. Az önként jelentkező társadalmi és karitatív szervezetek a katasztrófák elleni védekezéssel összefüggő feladatok ellátásában a hivatásos katasztrófavédelmi szervekkel kötött megállapodás alapján vehetnek részt és a katasztrófák elleni védekezéssel összefüggő feladat végrehajtásáért felelős személy irányításával látják el a számukra meghatározott feladatot.

A második pillért az önként jelentkező társadalmi és karitatív szervezetek alkotják, amelyek a katasztrófák elleni védekezésben humanitárius jellegű feladatok végrehajtása útján működnek közre. Annak érdekében, hogy a védekezésbe történő bevonásuk szervezeten és hatékonyan történjen, jellemzően a veszély-elhárítási tervekben meghatározott, az adott szervezet profiljához illő feladatokat látják el.

A katasztrófavédelem önkéntes polgári védelmi szervezeteinek harmadik pillérét az önkéntes mentőszervezetek biztosítják, akik kifejezetten katasztrófavédelmi feladatok ellátása céljából jönnek létre. Az országban működő önkéntes mentőszervezetek akkor vehetnek részt a védekezésben, ha a Nemzeti Minősítési Rendszerben meghatározott alapkövetelményeknek

megfelelnek. Ezt követően együttműködési megállapodást írnak alá a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szervével, elismerve ezzel annak koordinációs-irányítási jogát és nyilvántartásba kerülnek.

A védekezési feladatokba csak a hivatásos katasztrófavédelmi szerv által szakmailag megfelelőnek minősített önkéntes mentőszervezet vonható be. A hivatásos katasztrófavédelmi szerv az önkéntes mentőszervezetet kérelmére minősíti.

Ha különleges szakképzettség és speciális szakfelszerelések igénybevétele szükséges, a minősített önkéntes mentőszervezetek védekezésbe történő bevonását a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szerve vezetője rendeli el.

A minősített önkéntes mentőszervezetek a hivatásos katasztrófavédelmi szervek szakmai irányítása mellett vesznek részt a katasztrófák hatásai elleni védekezésben és a kárelhárításban.

A minősített önkéntes mentőszervezet tagjai részére – a minősített önkéntes mentőszervezet tagjának azonosítása, a lezárt kárterületre történő belépési jogosultság ellenőrzése érdekében – a hivatásos katasztrófavédelmi szerv visszavonásig érvényes egységes mentési igazolványt ad ki, valamint adatváltozás esetén a mentési igazolvány cseréjéről gondoskodik.

A minősített önkéntes mentőszervezet tagja a kárhelyszínen intézkedésre jogosult személy felszólítására köteles a mentési igazolványát felmutatni.

Központi rendeltetésű mentőszervezet (5.4)

Területi rendeltetésű mentőszervezetek

A területi rendeltetésű mentőszervezetek a megyei igazgatóságok igazgatói alárendeltségébe tartoznak, bevezethetők a megye területén, illetve a szomszédos megyék területén, szükség esetén a BM OKF Főigazgatójának döntése alapján az ország bármely területén.

Járási rendeltetésű mentőszervezetek

A járási rendeltetésű mentőszervezetek a területileg illetékes megyei (fővárosi) igazgatóságok alárendeltségébe tartoznak. A megalakítási helyük szerinti járásban a fővárosi és a megyei katasztrófavédelmi igazgatók döntése alapján a fővárosban és az illetékes megyében egy-egy speciális feladat végrehajtására alkalmazhatóak.

Helyi rendeltetésű mentőszervezetek

A helyi rendeltetésű mentőszervezetek a területileg illetékes megyei (fővárosi) igazgatóságok alárendeltségébe tartoznak. A megalakítási helyük szerinti településen a fővárosi és a megyei katasztrófavédelmi igazgatók döntése alapján a fővárosban és az illetékes megyében egy-egy speciális feladat végrehajtására alkalmazhatóak.

4.4 Riasztás, tájékoztatás

A katasztrófavédelem egyik legfontosabb feladata megelőző időszakban a lakosság folyamatos és megfelelő szintű felkészítése, a riasztás feltételeinek kiépítése, majd a riasztást követően a beavatkozás és helyreállítás időszakában a helyzetkezeléshez, a túléléshez szükséges veszélyhelyzeti tájékoztatás biztosítása.

Riasztás esetén (katasztrófaveszély és veszélyhelyzet során) szöveges közlés kiadásával, illetve szirénajelekkel kell felhívni a lakosság figyelmét a veszély létrejöttére, emellett ismertetni kell az adott helyzetben tanúsítandó magatartási szabályokat egyaránt.

Riasztás elrendelése:

- országos, vagy több megyét érintő veszély esetén a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve útján,
- megyei (fővárosi) szintű veszély esetén a megyei (fővárosi) védelmi bizottság elnöke a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szerve útján,
- település veszélyeztetettsége esetén a polgármester a hivatásos katasztrófavédelmi szerv helyi szerve útján,
- gazdálkodó szerv területén fellépő veszély esetén a gazdálkodó szerv vezetője, a polgármester és a hivatásos katasztrófavédelmi szerv helyi szervének egyidejű tájékoztatásával.

Riasztás módja:

- szirénarendszer útján,
- szöveges közlés kibocsátása a közszolgálati műsorszolgáltatók (televízió, rádió), info kommunikációs eszközök (SMS, MMS, e-mail), és az arra alkalmas lakossági riasztó rendszer útján,
- bármely riasztásra alkalmas eszközzel (pl.: mobil hangszóró, szóbeli kihirdetés).

A lakosság veszélyhelyzeti tájékoztatása keretében az elrendelt intézkedésekről és korlátozásokról, valamint a további tájékozódási lehetőségekről kell informálni a lakosságot. A helyreállítás időszakában történő tájékoztatásnak tartalmaznia kell az ideiglenes lakhatási lehetőségeket, a kárenyhítésre és a helyreállítás folyamatára vonatkozó információkat, valamint a lehetséges visszaköltözés idejét és módját, feltételeit.

4.5 Polgári védelmi kötelezettség

Magyarország Alaptörvényének XXXI. cikk (5) bekezdése meghatározza, hogy a

- magyarországi lakóhellyel rendelkező,
- nagykorú magyar állampolgárok részére

honvédelmi és katasztrófavédelmi feladatok ellátása érdekében polgári védelmi kötelezettség írható elő.

A törvény bizonyos esetekben felmenti a polgári védelmi kötelezettség alól az állampolgárt, illetve lehetővé teszi, hogy a polgári védelmi kötelezettséget munkakör ellátásával, közmegegyezéses gyakorlásával teljesítse.

A polgári védelmi kötelezettség tartalma:

- adatszolgáltatási kötelezettség, amely szerint a polgári védelmi szervezetbe történő beosztás és a polgári védelmi kötelezettség teljesítése céljából a polgármester és a hivatásos katasztrófavédelmi szerv a polgári védelmi kötelezettség alatt álló állampolgár személyes adatait, foglalkozására és a szakképzettségére vonatkozó adatait kezelheti. Azokat a kötelezetteket, akikről adat nem szerezhető be, a polgármester adatszolgáltatási kötelezettség teljesítésére szólíthatja fel.
- bejelentési kötelezettség,
- megjelenési kötelezettség, amely szerint a polgári védelmi szervezet tagja határozattal kiképzésre és gyakorlatra osztható be, amelyen köteles megjelenni. A polgármester a kiképzésen és gyakorlaton való részvétel alól indokolt esetben (kérelemre) halasztást, illetve felmentést adhat.
- polgári védelmi szolgálat, amely szerint a polgári védelmi szervezet tagja köteles a megjelölt helyen és időpontban megjelenni, a rábízott feladatot ellátni, részt venni

annak a településnek az azonnali beavatkozást igénylő mentési munkálataiban, amelynek területén tartózkodik és a kapott utasítást végrehajtani.

A polgármester – kérelmére – a polgári védelmi kötelezettség alól legfeljebb egy év időtartamra mentesítheti azt a kötelezettet, aki egyéni helyzete, munkahelyi, családi vagy társadalmi kötelezettsége miatt nem, vagy a polgári védelmi szolgálat teljesítésével elérhető előnyhöz képest aránytalanul nagy személyes áldozatok mellett tudná csak teljesíteni a polgári védelmi szolgálatot.

A polgári védelmi kötelezettségek teljesítése megtagadható, ha a kötelezettség teljesítésével a kötelezett önmaga vagy mások életét, testi épségét, vagy egészségét közvetlen és súlyos veszélynek tenné ki.

Polgári védelmi kötelezettség elrendelése

Ideiglenes polgári védelmi szolgálat azonnali teljesítésének elrendelésére a Kormány, a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter, a megyei védelmi bizottság elnöke, a főpolgármester, és a polgármester jogosult. Az elrendelés időtartamára, vagyis a polgári védelmi szolgálat idejére a polgári védelmi szervezetbe beosztott munkavállalót

- kiképzés
- gyakorlat
- ideiglenes a munkavégzés alól fel kell menteni.

A felmentés időtartamára távolléti díj jár. A távolléti díj és az ellátás igazolt költségei az elrendelőt terhelik, aki azt a munkáltató részére téríti meg.

A polgári védelmi szolgálatot teljesítő személy ruházatát, a polgári védelmi célra használt járművet és technikai eszközt, létesítményt a polgári védelmi nemzetközi megkülönböztető jelével kell ellátni.

A polgári védelmi beosztott személy jogosult továbbá:

- a szolgálat teljesítéséhez szükséges ellátásra,
- ruházattal és felszereléssel való ellátásra,
- egyenruha viselésére,
- feladatának ellátásához szükséges felkészítésre,
- védőfelszereléssel, munkaeszközökkel történő ellátásra,
- a munka-, tűz- és balesetvédelmi szabályok megismerésére.

Hatósági eljárás katasztrófavédelmi ügyekben

A megyei (fővárosi) védelmi bizottság elnöke és a polgármester a katasztrófavédelmi feladatok ellátása során *államigazgatási jogkörben* jár el, amely alapján:

- gyakorolja katasztrófavédelmi ügyekben az elsőfokú polgári védelmi hatósági jogkört, amit jogszabály nem utal más szerv hatáskörébe,
- a polgári védelmi kötelezettség alatt álló állampolgárt a munkahelyi, települési és területi polgári védelmi szervezetbe kiképzésre és gyakorlatra osztja be,
- a gazdálkodó szervezetek részére határozattal elrendeli a polgári védelmi kötelezettségen alapuló polgári védelmi szervezetek megalakítását és az alkalmazás feltételeinek biztosítását.

4.6 A katasztrófavédelmi tervezés

A katasztrófa elleni védekezés alappillére a megelőzési időszakban a felkészülési feladatok maradéktalan teljesítése annak érdekében, hogy a lehető legkisebb valószínűsége csökkenjen a lakosság életét, anyagi javait veszélyeztető tényezők bekövetkezhetősége. A települések katasztrófavédelmi osztályba sorolása nem újkeletű feladatrendszer, megvalósítása azonban jelentős változtatásokon, modernizáláson ment keresztül.

A veszélyeztető hatások alapvető csoportosítása (részletesen ld. 1.3 pontban).

Magyarország földrajzi elhelyezkedése, geográfiai és hidrológiai adottságai, valamint településszerkezeti és infrastrukturális szempontból történő elemzése alapján egyértelmű, hogy a különböző veszélyeztető hatások az egyes környezeti tényezőktől, a helyi sajátosságoktól jelentős mértékben függ. Annak érdekében, hogy az ország teljes területén a megfelelő szintű védelmi szint kialakítható legyen, kockázatbecsléseket szükséges végezni a veszélyeztető hatások alapján (részletesen ld. 1.3 pontban).

Tekintettel az elmúlt évek eseményeire, valamint a nemzetközi (EU) tapasztalatokra kidolgozásra került egy olyan besorolási mátrix, amelynek segítségével, a besorolási eljárás keretében az ország minden egyes települése a valós veszélyeztetettség kockázatbecslése alapján, a helyi jellemzők és történeti adatok figyelembe vételével kerül besorolásra. A mátrix a hatás – bekövetkezési gyakoriság összefüggése alapján adja meg, hogy az adott település melyik (I., II., III.) kategóriába kerül.

Hatás	Bekövetkezési gyakoriság			
	Ritka	Nem gyakori	Gyakori	Nagyon gyakori
Nagyon súlyos	II. osztály	II. osztály	I. osztály	I. osztály
Súlyos	III. osztály	II. osztály	II. osztály	I. osztály
Nem súlyos	III. osztály	III. osztály	II. osztály	II. osztály
Alacsony mértékű	III. osztály	III. osztály	III. osztály	III. osztály

3. ábra: Kockázati besorolási mátrix
(234/2011.(XI.10.)Korm. rendelet 2. melléklet)

A kockázati mátrix egyes azonosítási kategóriáinak jelentése:

Bekövetkezési gyakoriság:

- ritka – az elkövetkező néhány évben (10 év) nem valószínű, hogy bekövetkezik;
- nem gyakori – bekövetkezhet, de nem valószínű, hogy néhány (5) éven belül;
- gyakori – valószínű, hogy bekövetkezik, néhány (3) éven belül;
- nagyon gyakori – nagyon valószínű, hogy bekövetkezik, egy éven belül legalább egy alkalommal vagy többször.

Hatás:

- nagyon súlyos – halálos áldozatokkal járó vagy visszafordíthatatlan környezeti károkat előidéző, illetve súlyos anyagi következményeket okozó esemény;

- súlyos – súlyos sérüléseket okozó vagy visszafordítható környezeti károkat előidéző, illetve anyagi károkkal is járó esemény;
- nem súlyos – enyhébb sérüléseket okozó, a környezetben kárt nem előidéző, illetve nem jelentős anyagi károkkal járó esemény;
- alacsony mértékű – nem jár orvosi segítséget igénylő sérüléssel, illetve nincs anyagi következménye.

A besorolási eljárásba két alapvető automatizmus került beépítésre, amelyek egyértelműen meghatározzák, hogy a nukleáris létesítményekkel és a katasztrófavédelmi törvény IV. fejezetének hatálya alá tartozó létesítményekkel rendelkező települések az I. és a II. kategóriába sorolandóak. A további besorolásoknál a fenti tényezőkkel párhuzamosan az összeadó és együttes hatások, a korrekciós tényezők figyelembe vétele elsődleges.

A települések katasztrófavédelmi osztályba sorolásának szabályai

Az ország területén található valamennyi települést az elvégzett kockázatbecslés eredményei alapján a meghatározott veszélyeztetettségi szintnek megfelelően katasztrófavédelmi osztályokba (I–III. osztály) kell sorolni.

Az eljárás lépései:

1. lépés: Kockázatazonosítás
2. lépés: Kockázatelemzés és értékelés
3. lépés: Osztályba sorolás
4. lépés: Ellenőrzés, visszaellenőrzés

1. lépés: kockázatazonosítás

A besorolás előfeltétele a minden veszélyeztető hatásra kiterjedő információgyűjtés, a felmerülő kockázati tényezők meghatározása. A veszélyeztető hatások beazonosítását az önkormányzatok a hivatásos katasztrófavédelmi szervekkel szorosan együttműködve és az államigazgatási szervek szakvéleményét figyelembe véve, helyismeretük és adatbázisaik segítségével képesek hatékonyan és mindenre kiterjedően elvégezni.

A kockázatazonosítás során az adott településen a helyi sajátosságokra és jellemzőkre tekintettel, valamennyi ismert veszélyeztető hatást figyelembe kell venni, azok egymásra gyakorolt hatásainak értékelésével.

A veszélyek azonosításához a részadatok összesítése szükséges. A kockázatelemzés és az adatbázisok egységessége érdekében kell kitölteni a települési adatok űrlapját.

2. lépés: kockázatelemzés és értékelés

A települési adatok, a hivatásos katasztrófavédelmi szervek és más államigazgatási szervek adatbázisai alapján történő kockázatazonosítást követően, a kockázatelemzés és értékelés során meg kell határozni a település területére vonatkozó veszélyeztető hatások következményeit, illetve a bekövetkezés valószínűségét (gyakorosságát). Több veszélyeztetettség esetén figyelembe kell venni azok egymásra gyakorolt és együttes hatásait is. Több, azonos besorolást eredményező veszélyeztető hatás esetén célszerű a települést 1-gyel szigorúbb osztályba sorolni.

Az egységes végrehajtás érdekében a BM OKF által kiadott „a települések kockázatértékeléséhez és katasztrófavédelmi osztályba sorolási eljárásról szóló Útmutatót kell alkalmazni. A hivatásos katasztrófavédelmi szervek aktívan közreműködnek a kockázatelemzés folyamatában.

A kockázatelemzés, a kockázat értékelés eredményeit, (hatásait, kiterjedését, kölcsönhatását más kockázati elemre, stb.) vizsgált elemenként dokumentálni kell (adatlap) és meg kell őrizni, hogy az a települési veszélyelhárítási terv alapját képezhesse.

3. lépés: a település katasztrófavédelmi osztályba sorolása

A településeket az azonosított veszélyeztető hatások következményei és az események bekövetkezésének gyakorisága, valamint a korrekciós tényező alapján a kockázati mátrix felhasználásával három osztályba kell sorolni. A veszélyforrások mindegyikére el kell végezni a mátrix alapú kockázatelemzést. A településen jelenlévő veszélyeztető hatások közül a legmagasabb osztályt kell figyelembe venni a besorolási osztály mátrix alapú kockázat értékelésénél.

A települések besorolását az országos kockázati értékelés és a települési, helyi tapasztalatok figyelembevételével kell végrehajtani.

A katasztrófavédelmi osztályok meghatározása a kockázati mátrix útján történik, melyet ld. a 3.1. pontban.

A veszélyeztető hatások szintjének meghatározásánál a hatásonkénti legrosszabb scenáriót kell figyelembe venni (pl. rendkívüli időjárás hatása éjszaka, jégeső, tornádó kiterjedtsége), még akkor is, ha az a veszélyeztető hatás korábban a településen nem okozott olyan mértékű károsodást.

Anyagi károk meghatározása:

Anyagi kár: az adott település az eseményt helyi szinten kezelni tudja, nem szükséges egyéb források igénybevétele;

Jelentős anyagi kárral járó: területi, központi forrás igénybevétele szükséges, de a kár nem éri el a nemzetgazdasági szintet;

Súlyos anyagi következményeket okozó esemény: nemzetgazdaságra hatással bíró, több milliárdos, súlyos anyagi kár.

Környezetkárosodás mértékének meghatározása:

Visszafordíthatatlan környezetkárosodás: a környezetkárosodás hosszú távon is befolyásolhatatlan, kárelhárítási, kármentesítési tevékenységgel sem fordítható vissza;

Visszafordítható környezetkárosodás: a környezetkárosodás megszüntetése érdekében helyreállítási intézkedéseket kell bevezetni, melynek keretében kárelhárítást, illetve kármentesítést kell végezni, amivel a károsodás megszüntethető és visszafordítható.

A Kat. Vhr-ben meghatározott katasztrófavédelmi osztályba sorolás kritériumai:

I. osztályba kell sorolni:

- az atomerőmű 3 km-es és a kutatóreaktor 1 km-es körzetében;
- a Kat. IV. fejezetének hatálya alá tartozó üzem (veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem) által veszélyeztetettek és külső védelmi terv készítésére kötelezettek;
- a kockázati mátrixban történő elhelyezése alapján I. besorolást kapják;
- területén az egyes veszélyeztető hatások egymásra gyakorolt és együttes hatására tekintettel indokolt a települést fokozottabb védelemben részesíteni.

II. osztályba kell sorolni:

- az atomerőmű által közvetetten veszélyeztetettek (3–30 km közötti területen lévő);
- a Kat. IV. fejezetének hatálya alá tartozó üzem által veszélyeztetettek és külső védelmi terv készítésére nem kötelezettek;
- a kockázati mátrixban történő elhelyezése alapján a II. besorolást kapják.

III. osztályba kell sorolni:

- a Kat. IV. fejezetének hatálya alá nem tartozó üzem által a veszélyes anyagok környezetbe kerülése esetén veszélyeztetettek;
- a kockázati mátrixban történő elhelyezése alapján a III. besorolást kapják.

Amennyiben egy adott település több veszélyeztető tényező által érintett, külön vizsgálni kell az egyes elemekre vonatkozó kockázati szinteket. A település katasztrófavédelmi osztályba sorolásánál a kockázatelemzés és értékelés során a legmagasabb kockázati kategóriát kell szerepeltetni a végleges besorolást illetően.

A besorolási eljárás általános rendje, határidői

A település polgármestere, a katasztrófavédelmi kirendeltségek közreműködésével minden év június 30-ig elvégzi a kockázatbecslést, és új kockázat azonosítása esetén javaslatot tesz a település besorolásának módosítására a megyei, fővárosi védelmi bizottság elnökének.

A megyei, fővárosi védelmi bizottság elnöke, az illetékes katasztrófavédelmi igazgatóság közreműködésével szeptember 30-ig a település besorolási javaslatát felülvizsgálja, és azt – egyetértés esetén – a BM OKF útján a belügyminiszterhez jóváhagyásra felterjeszti.

A veszélyelhárítási tervezés

A nemzetközi szinten bevált gyakorlatok alkalmazásával, a kockázatbecsléssel kimutatott veszélyeztető tényezők és hatások azonosítása által, valamint a katasztrófavédelmi osztályba sorolás útján országosan, adott szintekre bontva valósul meg a veszélyelhárítási tervezés. Célja, hogy áttekinthetően összefoglalja az adott szintre jellemző meghatározó tényezőket, valamint a beavatkozás megvalósítható és összehangolt körülményeit. A veszélyelhárítási tervek alapvetően a veszélyeztetettség leírását, az általános műveleti tevékenységet, a beavatkozási forgatókönyveket és a helyzetkezeléshez szükséges humán erő és eszköz adatbázisokat tartalmazzák. Annak érdekében, hogy a tervek a bekövetkezett események során alkalmazhatóak legyenek, kiemelten fontos, hogy naprakészségük (felülvizsgálatuk), valamint a begyakorolásuk biztosított legyen. Az adott szintekhez rendelt veszélyelhárítási tervek felelősségi körei az alábbi táblázat szerint foglalhatóak össze:

Tervezés szintje	Készíti	Felülvizsgálati ciklus	Gyakoroltatás	Jóváhagyja	Egyetértési jogkör
Munkahelyi	gazdálkodó szerv	évente	szükség szerint	gazdálkodó szerv vezetője	Katvéd. kirendeltség
Települési	polgármester	évente	3 évente	helyi védelmi bizottság elnöke	Katvéd. kirendeltség
Összesített	illetékességi területére vonatkozóan a hivatásos katasztrófavédelmi szerv helyi szerve - a települési szintet meghaladó beavatkozást igénylő katasztrófavédelmi feladatok ellátása érdekében - a települési veszélyelhárítási tervek alapján összesített tervet készít				
Területi	MVB/FVB	évente	<u>3 évente</u>	MVB / FVB elnöke	BM OKF
Központi	BM OKF	évente	szükség szerint	belügyminiszter	-

4. ábra: A veszélyelhárítási tervezés
(Forrás: BM OKF)

Mindezek alapján megvalósítható az az egységes okmányrendszer, amely képes és alkalmas az elégséges védelmi szint biztosítására, a hatékony és eredményes beavatkozásra, a következmények elhárítására.

A veszélyelhárítási tervek készítése során első lépésként el kell végezni a korábbiakban már említett kockázatelemzést, a veszélyeztető tényezők azonosítását. Ezek alapján kimutathatóvá válik a veszélyeztető hatások csoportja, amelyre a szükséges intézkedéseket ki lehet alakítani. Ez által valósulhat meg a következmények elhárítása, vagyis az elégséges védelmi szint biztosítása. Mindehhez nélkülözhetetlen a feladatok és intézkedések rendjének tervezése, valamint a személyi, anyagi, technikai eszközök maradéktalan hozzárendelése egyaránt.

A veszélyelhárítási tervezés szintjei igazodnak a hivatásos katasztrófavédelmi szerv és a polgári védelmi szervezetek tagozódásához:

- települési veszélyelhárítási terv:

A települési veszélyelhárítási tervek alapján a polgármesterek a veszély esetén követendő magatartásformák megismertetése céljából lakossági tájékoztató kiadványokat készítenek (amelynek elkészítésébe bevonja a településen működő kisebbségi önkormányzatokat), amelyet a lakosság részére rendszeresen biztosítanak. A települési veszélyelhárítási tervet a településfejlesztési és településrendezési tervezés, valamint a települési környezetvédelmi program kialakítása és módosítása során figyelembe kell venni. Mellékletét képezi a jogszabályokban meghatározott külső védelmi terv és a helyi vízkárelhárítási terv.

- munkahelyi veszélyelhárítási terv:

A hatósági határozattal kijelölt gazdálkodó szerv munkahelyi veszélyelhárítási tervet készít a gazdálkodó szerv területén munkát végzők és az egyéb okból ott tartózkodók védelmére. Az a gazdálkodó szerv, amely jogszabály alapján belső védelmi tervet, súlyos káresemény-elhárítási tervet készít, mentesül a munkahelyi veszélyelhárítási terv készítése alól. A hatósági határozattal kijelölt gazdálkodó szervek a telephely környezetét veszélyeztető hatásokról adatokat szolgáltatnak a kockázati tényezők megváltozása esetén soron kívül, egyebekben minden év február 28-ig a települési veszélyelhárítási terv elkészítéséhez és felülvizsgálatához a polgármester számára.

- hivatásos katasztrófavédelmi szerv helyi szervének összesített veszélyelhárítási terve:

Illetékességi területéhez tartozó települések veszélyelhárítási terveinek összesítését végzi, a települési szintet meghaladó helyzet katasztrófavédelmi feladatainak ellátása érdekében.

- járási veszélyelhárítási tervkivonat:

A katasztrófavédelmi megbízott járási tervkivonatot készít, amelyet a helyi védelmi bizottság elnöke az illetékes katasztrófavédelmi kirendeltség egyetértésével hagy jóvá. A járási veszélyelhárítási tervkivonatot a katasztrófavédelmi megbízott szükség esetén soron kívül, egyebekben minden év március 31-ig felülvizsgálja a hivatásos katasztrófavédelmi szerv helyi szerve vezetőjének közreműködésével.

- területi veszélyelhárítási terv:

A területi veszélyelhárítási terv alapl dokumentumból és az adattárakat, térképeket tartalmazó mellékletekből áll, és azt a területfejlesztési és területrendezési tervezés, illetve a környezetvédelmi terv kialakítása során figyelembe kell venni.

- központi veszélyelhárítási terv:

A hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szervének vezetője az érintett ágazatok bevonásával központi veszélyelhárítási tervet készít a katasztrófaveszély elhárítására és a

katasztrófa következményeinek lehető legkisebbre csökkentésére. A katasztrófaveszély elhárítására és következményeinek lehető legkisebbre csökkentése érdekében, az emberi élet, az anyagi javak és a kritikus infrastruktúra elemek védelmét, valamint a lakosság alapvető ellátásának biztosítását tartalmazó országos terv.

Fontos szabály, hogy katasztrófaveszély időszakában a BM OKF főigazgatója – az előre elkészített és a belügyminiszter által jóváhagyott központi veszélyelhárítási terv szerint – azonnal intézkedik az élet- és vagyonbiztonság, a lakosság ellátása, a kritikus infrastruktúrák védelme és a várható helyzet következményeinek csökkentése érdekében.

Tervezési szint	Tartalom
Települési	alapdokumentum mellékletek (adattár, külső védelmi terv, helyi vízkár-elhárítási terv, kitelepítési-befogadási terv)
Járási	alapdokumentum mellékletek (adattár, kitelepítési-befogadási terv)
Területi	alapdokumentum mellékletek (adattár, kitelepítési-befogadási terv, Nukleáris Baleset-elhárítási Intézkedési Terv)
Központi	emberi élet, létfenntartáshoz szükséges anyagi javak védelme; kritikus infrastruktúra elemek katasztrófák elleni védelme; lakosság alapvető ellátásának biztosítása. (érintett ágazat veszélyelhárítási tervkivonatot készíthet)

5. ábra: A veszélyelhárítási tervek
(forrás: BM OKF)

5. Polgári védelmi szervezetek

5.1 A polgári védelmi szervezetek felépítése

Vezető, irányító szervezetek:

- területi parancsnokságok
- települési parancsnokságok
- munkahelyi parancsnokságok

A polgári védelmi egységek:

- infokommunikációs egység
- lakosságvédelmi egység
- egészségügyi egység
- logisztikai egység
- műszaki és kárfelszámoló egység

A kialakult kockázatok és veszélyeztető hatások kezelésére további egységek is létrehozhatók. A 2000 lakos alatti településeken nem szükséges a létrehozott települési polgári védelmi szervezetet egységekre bontani.

Az egységek szervezeti elemei

a.) polgári védelmi részleg:

- őr, állomás, járőr, figyelőszolgálat: létszáma 5–10 fő

b.) polgári védelmi raj:

- kettő, vagy több részleg erejű szervezet, mely speciális rendeltetésű és önálló tevékenységre is alkalmas. Létszáma 10–20 fő

c.) polgári védelmi csoport:

- maximum három raj, vagy azzal azonos létszámú, különböző rendeltetésű részleg, mely a PV szervezetek alapeleme, mely kárterületen feladat végrehajtásra és más – csoporton kívüli - szakalegységek tevékenységének összehangolására képes.
- Létszáma 30–60 fő.

d.) területi komplex csoport (TKCS):

- nagy kiterjedésű kárterületen jelentkező feladatok végrehajtására alkalmas, több speciális részleg, raj bevonásával kialakított TERÜLETI RENDELTETÉSŰ szervezet.
- Létszáma 40–100 fő.

5.2 A polgári védelmi szervezetek megalakítása

5.2.1 Lényege, általános elvei, fokozatai

Mozgósítás: A felkészített és kiképzett polgári védelmi erők és eszközök részére a polgári védelmi szolgálat elrendeléséről szóló döntéstől a gyülekezési körletbe történő beérkezéséig tart.

A polgári védelmi szervezetek alkalmazására, a szolgálat elrendelésére az arra jogosult személy döntése alapján akkor kerülhet sor, ha más szervek erői, eszközei nem elegendőek a felszámoláshoz, a lakosság, valamint a létfenntartáshoz szükséges anyagi javak védelmére.

5.2.2 A polgári védelmi szervezetek mozgósítását elrendelheti:

- a) **a Kormány**, a Belügyminiszter útján, az Országgyűlés és a Köztársasági Elnök egyidejű tájékoztatása mellett,
- b) **a Belügyminiszter**, a Belügyminisztérium OKF Főigazgatója kezdeményezése alapján, a Kormány egyidejű tájékoztatása mellett,
- c) **a főpolgármester, a megyei védelmi bizottság elnöke** a Belügyminiszter egyetértésével, a BM OKF Főigazgatójának egyidejű tájékoztatása mellett,
- d) **a polgármester**, a főpolgármester, a megyei védelmi bizottság elnöke egyetértésével, a BM OKF Főigazgatójának egyidejű tájékoztatása mellett,
- e) a munkahelyi polgári védelmi szervezetet létrehozó **vezető** a területileg illetékes hivatásos katasztrófavédelmi szerv egyidejű tájékoztatása mellett.

A polgári védelmi szervezetek riasztását, berendelését úgy kell megszervezni és gyakoroltatni, hogy az minden helyzetben biztosítsa munkaidő alatt és munkaidőn túl akár magasabb mozgósítási fokozat elrendelése nélkül is a részükre meghatározott normaidőn belül a megalkítási helyre történő beérkezést.

A polgári védelmi szervezetek mozgósítása történhet **egyidejűleg vagy részenként**.

5.2.3 A mozgósítás esetei

Egyidejűleg történő mozgósítás esetei:

- a) katasztrófaveszély, veszélyhelyzet bevezetésekor,
- b) ha az adott területen olyan mértékű katasztrófa következik be, vagy annak közvetlen veszélye fenyeget, mely egyidejűleg szükségessé teszi minden polgári védelmi szervezet készenlétbe helyezését.

Részenként történő készenlétbe helyezés esetén a polgári védelmi szervezetek az elrendelést követően, időben tagoltan, a beavatkozás szükségességének sorrendjében kerülhetnek készenlétbe helyezésre.

Az alkalmazásra tervezett, különböző normaidejű **szervezetek létszámát és összetételét** az illetékes hivatásos katasztrófavédelmi szerv javaslatának figyelembe vételével **a mozgósítást elrendelő személy határozza meg**.

A polgári védelmi szervezet tagját **alkalmazásának idejére igazolvánnyal kell ellátni**, amelyet a beosztás helye szerint illetékes hivatásos katasztrófavédelmi szerv készít elő, tárol, és oszt ki az alkalmazás idejére.

Annak érdekében, hogy a polgári védelmi szervezetek mozgósíthatóak legyenek a hivatásos katasztrófavédelmi szerveknek készen kell lenniük:

- a) a szervezési feladatok ellátására, polgári védelmi szervezetek felkészítésére, kiképzésére, gyakorlatok tervezésére, levezetésére, együttműködésre, szervezett tevékenységre,
- b) a mozgósítás vezetésére, a polgári védelmi feladatok végrehajtásának állandó és folyamatos irányítására és mindenoldalú biztosítására,
- c) a polgári védelmi szervezetek különböző készenléti fokozatok elérésére irányuló tevékenységének megszervezésére, előírt anyagi-technikai eszközökkel történő ellátásukra.

A polgári védelmi szervezetek mozgósítási **készenléti idejük szerint: gyors** reagálású (12 órán belül), **rövid** reagálású (24 órán belül).

Gyors reagálású szervezetek elsősorban az **irányítást végző szervek** és szervezetek, valamint a katasztrófák elhárításában való részvétel érdekében megalakított polgári védelmi szervezetek (pl. riasztó őrs).

Rövid reagálású szervezetek elsősorban azok, melyek a gyors reagálású szervezeteken kívül **a katasztrófavédelmi feladatok végzésébe** rövid előkészítés után bevonhatók.

5.2.4 A mozgósítás készenlét fokozatai és feladatai

A **polgári védelmi szervezetek** részére a feladataikra történő felkészítésük és mozgósításuk érdekében a következő **készenléti fokozatokat** kell tervezni:

- a) alapállapot,
- b) katasztrófavédelmi készenlét,
- c) katasztrófaveszély készenlét,
- d) teljes bevetési készenlét.

Az **alapállapot** a polgári védelmi szervezetek normál működése. A szervezetek felkészítésével, logisztikai biztosítással, anyagi-technikai eszközök fejlesztésével biztosítható a katasztrófa-elhárítási feladatokban történő részvétel, valamint a magasabb mozgósítási készenlétbe helyezés feltételrendszere.

Feladatai:

- a) biztosítani a Mozcósítási Tervek naprakésztségét,
- b) biztosítani a feladatok ismeretét és begyakorlását,
- c) biztosítani a mozgósítás feltételeit,
- d) biztosítani a magasabb készenlétbe helyezés, a vezetés, az összeköttetés és az együttműködés feltételeit.

A **katasztrófavédelmi készenlét**, amikor az előrejelzések szerint katasztrófa helyzet kialakulása várható és az erők igénybevételére lehet számítani, vagy a már bekövetkezett katasztrófa során sor kerülhet erők igénybevételére, valamint amikor az alapállapot feladatai végrehajtására alapozva további rendszabályok bevezetésével megteremtik a teljes bevetési készenlétbe helyezés feltételeit.

Feladatok:

- a) a meglévő tervek, tervrendszerek soron kívüli pontosítása,
- b) a létesítmények szemrevételezése és rendeltetésszerű használatra való előkészítése,
- c) a riasztó-értesítő ügyeleti szolgálatok bevezetése, hírrendszerek aktivizálása, a katasztrófariasztás vétele és továbbításának megszervezése és biztosítása,
- d) a rövid készenlétű polgári védelmi szervezetek megalakítása, annak személyi, anyagi-technikai feltételeinek megteremtése,
- e) egyéni védőeszközök és felszerelések tervek szerinti kiadása, hiányok pótlása,
- f) a rövid készenlétű polgári védelmi szervezetek készenlétének elérése a meghatározott normaidőn belül. A személyi állomány felszerelése, eligazítása, gyorsított ütemű felkészítése,
- g) a lakosság riasztására szolgáló eszközök üzempróbájának végrehajtása, hiányok pótlása,
- h) mindazon intézkedések végrehajtása, amelyek biztosítják a teljes mozgósítási készenlétbe helyezés gyors bevezetését.

A **katasztrófaveszély** készenléti fokozat bevezetése a veszélyhelyzet felszámolásához, illetve, ha azt a lakosság, valamint a létfenntartáshoz szükséges anyagi javak védelme

indokolttá teszi.

Tartalma:

- a) a katasztrófavédelmi készenlét fokozatban végrehajtott feladatok ellenőrzése,
- b) a készenlétbe helyezett berendelés szolgálati helyükre,
- c) az anyagok, eszközök átvétele, málházás végrehajtása, a besorolás megszervezése,
- d) az állomány tájékoztatása a kialakult helyzetről és a várható feladatról,
- e) a készenlét jelentése.

A teljes bevetési készenlét a polgári védelmi szervezetek legmagasabb készenléti fokozata. Akkor kerül elrendelésre, amikor indokolt a legrövidebb reakcióidő biztosítása.

A megalakításra került szervezetek olyan állapota, amikor a kijelölt megalakítási, gyülekezési helyeiken készen állnak az alkalmazásra.

Feladatok:

- a) felkészülés az alkalmazási időszakra kidolgozott tervek aktivizálására és az előkészített intézkedések végrehajtására. A vezetés és együttműködés folyamatos biztosítása,
- b) a kijelölt polgári védelmi szervezetek gyülekezési körleteinek elfoglalása és berendezése,
- c) a kijelölt vezetési-irányítási helyek teljes személyi és anyagi feltöltése, működőképességük folyamatos fenntartása,
- d) a meteorológiai adatok folyamatos nyilvántartása, alárendeltekhez történő eljuttatása,
- e) a helyhez kötött létesítmények (pl: mentesítő állomások) berendezése és igénybevétele történő előkészítése,
- f) amennyiben a teljes bevetési készenlét elrendelését nem előzte meg a katasztrófavédelmi készenlét bevezetése, értelemszerűen végre kell hajtani annak rendszabályait is,
- g) a teljes bevetési készenlét fenntartása az elrendelés visszavonásáig (az életmentési és kárelhárítási feladatok befejezéséig) tart. A meghatározott feladatok végrehajtása után a polgári védelmi erők kivonásra kerülnek és megkezdik a személyi állomány és felszerelés kiegészítését, pótlását, a technikai eszközök feltöltését,
- h) amennyiben a helyzet nem igényli a teljes bevetési készenlét fenntartását, a polgári védelmi szervezeteket alacsonyabb készenléti fokozatba kell helyezni, a további működés – újbóli alkalmazás – feltételeinek biztosítása mellett.

A magasabb mozgósítási készenlétbe helyezés elrendelésének jogosságáról minden esetben meg kell győződni.

A polgári védelmi szervezetek magasabb mozgósítási készenléti fokozatból alacsonyabb mozgósítási készenlétbe történő helyezésére a készenlétbe helyezést elrendelő személy jogosult.

5.3 A polgári védelmi szervezetek felkészítésének rendszere, szabályai és módszerei

5.3.1 Jogi alap

(lezárás időpontjában (2015. július 9.) aktuális állapot)

A 2011. évi CXXVIII. törvény, a 234/2011. Korm. rendelet, a 62/2011. BM rendelet VI–IX. fejezete, a 33/2012. BM OKF intézkedés, valamint a BM OKF főigazgatója által évente kiadott felkészítési utasítás.

A katasztrófavédelmi felkészítés célja a természeti és civilizációs és egyéb eredetű katasztrófák, veszélyhelyzetek megelőzésére, az elhárításra és a helyreállítás során jelentkező,

a Kat. 52.§-ában meghatározott feladatok végrehajtására való felkészülés, továbbá bekövetkezés esetén a káros következmények lehető legkisebbre csökkentése.

A lakosságot elsősorban a település polgári védelmi besorolását megalapozó veszélyforrások hatásainak elhárítására, a polgári védelmi szervezetbe beosztott személyeket a beosztásuk szerinti szakfeladatok ellátására kell felkészíteni.

5.3.2 Köteles védelmi szervezetek felkészítése

A polgári védelmi szervezetek felkészítése **kiképzés** és **gyakorlatok** formájában történik. A polgári védelmi felkészítés évi 40 elméleti és évi 72 gyakorlati órát nem haladhatja meg. A polgári védelmi szervek állományát fel kell készíteni a normaidőn belüli megalakítási helyen történő megjelenésre, a feladat megkezdésére, és annak szakszerű végrehajtására.

A polgári védelmi **kiképzés** (elméleti képzés):

- 1) alapképzésből (időtartama egységesen 6 óra)
- 2) szakkiképzésből (8 óra, ebből ugyanazon a napon legfeljebb 6 óra tartható meg)
- 3) továbbképzésből, valamint
- 4) vezetői képzésből áll.

A polgári védelmi **gyakorlat** rendeltetése szerint lehet:

- A. törzsvezetési gyakorlat,
- B. komplex gyakorlat,
- C. kommunikációs gyakorlat
- D. ellenőrző gyakorlat,
- E. mozgósítási gyakorlat,
- F. szakfeladat ellátására irányuló gyakorlat.

A polgári védelmi kiképzés (elméleti képzés):

- 1) Polgári védelmi **alapképzésben** kell részesíteni a munkahelyi, települési, területi és központi polgári védelmi szervezetbe beosztott személyeket.

Tartalma:

- a) a katasztrófavédelmi és a polgári védelmi rendszer alapelemei,
- b) a polgári védelmi kötelezettség, a polgári védelmi szervezet,
- c) a polgári védelmi kötelezettséggel összefüggő jogok és kötelezettségek,
- d) a veszélyeztető hatások, a kockázatbecslés és a veszélyelhárítási tervek,
- e) a lakosságvédelmi feladatok,
- f) a védekezésben együttműködő szervek és szervezetek,
- g) a riasztás és értesítés, valamint az irányítási rendszer és az utasítások,
- h) a védekezéshez alkalmazott munkaeszközök, az egyéni védőeszközök, valamint
- i) munka- és balesetvédelem.

- 2) Polgári védelmi **szakkiképzésben** kell részesíteni a polgári védelmi szervezet szakalegységébe beosztott személyt a szakalegységben elvégzendő (egészségügyi, lakosságvédelmi, logisztikai, műszaki) feladatának megfelelően.

Tartalma:

- a) az adott polgári védelmi egység és szervezet feladata,
- b) a beosztásban ellátandó feladatok, azok végrehajtása és eljárási rendje,
- c) az egység és a szervezet függelmi viszonyai, az irányítás, a jelentés és az utasításadás rendje az egységben és a szervezetben,
- d) a szakfeladat ellátásához alkalmazott munkaeszközök és egyéni védőeszközök,
- e) a szakfeladat ellátásában közreműködő szervek és szervezetek, valamint
- f) munka- és balesetvédelem.

A munkahelyi polgári védelmi szervezet szakalegységébe beosztott személy **szakkiképzésének** tartalma:

- a) a gazdálkodó szervnél lehetséges veszélyhelyzetek elhárítása,
 - b) a központi, területi és települési polgári védelmi szervezetekkel történő együttműködés lehetőségei, valamint
 - c) a gazdálkodó szervezet esetleges kitelepítésének feladatai.
- 3) A polgári védelmi szakkiképzésben részesült személyek **továbbképzésének** tartalma, **időtartama**:
- a) az alapképzés és a szakkiképzés ismeretanyagának ismétlése
 - b) változások követése, tapasztalatok feldolgozása,
 - c) A központi, területi és munkahelyi polgári védelmi szervezetbe, valamint az I. és II. veszélyeztetettségű besorolású településen létrehozott települési polgári védelmi szervezetbe beosztott személy legalább **háromévente**,
 - d) a III. veszélyeztetettségű besorolású településen létrehozott szervezetbe beosztott személy legalább **ötévente** vesz részt továbbképzésen.
- 4) A polgári védelmi szervezet kijelölt vezetői állománya **vezetői képzésben** részesül. Tartalma:
- a) alapképzési ismeretek,
 - b) a beosztásuknak megfelelő egység ellátásához szükséges ismeretek,
 - c) vezetéselméleti ismeretek,
 - d) a polgári védelmi szervezetek alkalmazási szabályai, valamint
 - e) a polgári védelmi szervezetek és a polgári védelmi feladatok végrehajtásában közreműködő más szervek együttes tevékenysége.

5.3.3 A polgári védelmi kiképzés végrehajtása

A polgári védelmi szervezetek állományának kiképzését a megalakítási helyén vagy a katasztrófavédelem oktatási intézményeiben a hivatásos katasztrófavédelmi szervek végzik.

A beosztott állomány kiképzését a vezetői képzésben részesült személyek közreműködésével a hivatásos katasztrófavédelmi szervek végzik.

A kiképzésről a hivatásos katasztrófavédelmi szervek kiképzési naplót vezetnek.

A munkahelyi polgári védelmi szervezetbe beosztott személyek alap- és szakkiképzéséről a gazdálkodó szerv vezetője gondoskodik.

A speciális ismeretek oktatásához, amelyekkel a hivatásos katasztrófavédelmi szervek szakemberei nem rendelkeznek (pl. elsősegélynyújtás, vízkár-elhárítási ismeretek, tűzoltás stb.), szakmai jártassággal rendelkező személyeket kell felkérni.

5.3.4 A polgári védelmi szervezetek gyakorlati felkészítése

A polgári védelmi gyakorlat **célja** a kiképzés során elsajátított ismeretek elmélyítése, a polgári védelmi szervezetek egymás közötti, valamint a mentésben részt vevő más szervekkel való együttműködés gyakorlása, a mozgósítás időben történő elérése, és mindezek ellenőrzése.

A polgári védelmi gyakorlati kiképzésre a BM OKF évenként, az elméleti kiképzéshez igazodó gyakorlati kiképzési programot készít, melyet a főigazgató hagy jóvá.

A polgári védelmi gyakorlat elrendelésére jogosult:

- központi szinten a főigazgató,
- területi szinten a megyei védelmi bizottság elnöke, illetve az igazgató,
- helyi szinten a polgármester, illetve a kirendeltség-vezető.

- A. Törzsvezetési gyakorlat: elméleti szinten végrehajtásra kerülő gyakorlat.
- B. Komplex gyakorlat: valós mozzanatok végrehajtását begyakorló gyakorlat típus.
Fő célja a veszélyhelyzet kezelési képesség fejlesztése
- C. Kommunikációs gyakorlat: az információ megosztását, a folyamatos kommunikáció fenntartását begyakorló gyakorlat típus.
- D. Ellenőrző gyakorlat: a polgári védelmi szervezetek részére tartandó, az alkalmazhatóságra irányuló (feladatmegoldó és együttműködési képesség gyakorlása) gyakorlat típus.
A területi polgári védelmi szervezetek részére a megyei VÉB elnöke, a települési polgári védelmi szervek részére a polgármester rendeli el. Ellenőrző gyakorlatot a belügyminiszter is elrendelhet.
- E. Mozgósítási gyakorlat: a polgári védelmi szervezetek mozgósítási készenléthez helyezésére irányuló gyakorlat típus.
- F. Szakfeladat ellátására irányuló gyakorlat: polgári védelmi szakterület feladatrendszerébe tartozó tevékenységek alkalomszerű gyakoroltatása.

5.3.5 A munkahelyi polgári védelmi szervezet gyakorlataira vonatkozó eltérő szabályok

A munkahelyi polgári védelmi szervezet gyakorlatait a polgári szerv vezetője által meghatározott időpontban, a munkahelyi polgári védelmi parancsnokság az általa kidolgozott tervek szerint vezeti le.

A gyakorlatot a hivatásos katasztrófavédelmi szerek képviselője ellenőrzi, melyről jegyzőkönyvet készít. Ebben rögzíti a megfelelőségeket, a hibákat és hiányosságokat. Határidő kitűzésével felhívja a gazdálkodó szervek vezetőjének figyelmét a hiánypótlásra.

5.4 Központi rendeltetésű mentőszervezetek

5.4.1 HUNOR Hivatásos Katasztrófavédelmi Mentőszervezet

A BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság égisze alatt alakult meg a speciális helyzetekben bevethető **HUNOR** (Hungarian National Organisation For Rescue Services) **Hivatásos Nehéz Városi Kutató-mentő Mentőszervezet**.

Szervezeti működés, rendeltetés, felépítés

A szervezet megnevezése:

Neve: HUNOR HIVATÁSOS KATASZTRÓFAVÉDELMI MENTŐSZERVEZET

Rövidítése: HUNOR

Angol elnevezése: HUNGARIAN NATIONAL ORGANISATION FOR RESCUE SERVICES

Rendeltetése:

Központi rendeltetésű mentőszervezet az ország veszélyeztetettségének megfelelően létrehozott, a hazai és a nemzetközi segítségnyújtásban bevethető szervezet. Helyi, területi és országos szinten, több megyét érintően, illetve külföldön bekövetkezett veszélyhelyzetek, valamint katasztrófák során jelentkező speciális mentési feladatok ellátása, az azonnal beavatkozó erők megerősítése. Váratlan és súlyos veszélyhelyzetekben történő beavatkozás, a helyi, területi és országos védekezések vezetés-irányítási és technikai támogatása. Magyarországon

a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi, külföldön Magyarország hivatalos katasztrófavédelmi mentőcsapata.

Rendeltetése: NEHÉZ VÁROSI KUTATÓ ÉS MENTŐ CSAPAT

Nemzetközi

meghatározása:

HEAVY URBAN SEARCH AND RESCUE TEAM

Riasztás, mozgósítás, bevetés:

A mentőszervezet bevetésre és gyakorlatra történő riasztása, mozgósítása, valamint hazai és nemzetközi szintű bevetése a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve vezetőjének döntése alapján történik. A mentőszervezet mentésbe történő bevonása mentőegységként is történhet.

Képességei:

Az ENSZ Nemzetközi Kutatás és Mentési Tanácsadó Csoport (INSARAG) Irányelvek és Módszertannak megfelelően képes a következőkre: keresőkutyákkal és műszaki kereső berendezésekkel történő kutatás, mentés, beleértve a nagy tömegű tereptárgy megemelésével történő mentést, vasbeton és acélszerkezetek bontása, kötelekkel végzett speciális műveletek, meg- és kitámasztási, alátámasztási szakműveletek, veszélyes anyagok kimutatása és elkülönítése, újraélesztési és életben tartási szakműveletek. Több beavatkozási helyszínen 10 napon keresztül napi 24 órás munkavégzésre való képesség.

Nemzetközi Minősítés:

Az ENSZ OCHA szakértői által 2012. október 15–19. között Hajdúszoboszlón végrehajtott ENSZ INSARAG Nemzetközi Kutató-mentő Minősítő Terepgyakorlaton a HUNOR Hivatásos Katasztrófavédelmi Mentőszervezet megszerezte – az **UN OCHA** (Office for the Coordination of Humanitarian Affairs – ENSZ Humanitárius Ügyek Koordinációs Hivatala) képviselőitől megkapta a „Nehéz” felszereltségű **USAR TEAM** (nemzetközi városi kutató-mentő csoport) minősítést.

Jogszabályi alapok

(lezárás időpontjában (2015. július 9.) aktuális állapot)

Magyarországi:

- A katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény.
- A katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény végrehajtásáról szóló 234/2011.(XI.10.)Korm. rendelet, valamint annak a VIII. fejezete.
- A hivatásos katasztrófavédelmi szerveknél, a tűzoltóságoknál, valamint az ez irányú szakágazatban foglalkoztatottak szakmai képzési követelményeiről és szakmai képzéseiről kiadott 10/2008.(X.30.)ÖM rendelet.
- A hivatásos katasztrófavédelmi szervek ügyeleti és készenléti szolgálatainak működési rendjéről szóló 48/2011. BM OKF főigazgatói intézkedés 6. számú melléklete: Eljárási és Kommunikációs Rend Nemzetközi katasztrófa- és humanitárius segítségnyújtás esetén.
- A HUNOR Hivatásos Katasztrófavédelmi Mentőszervezet működtetéséről és alkalmazásáról szóló 33/2014. BM OKF főigazgatói intézkedés.
- A Katasztrófavédelmi Oktatási Központ akkreditált éves Központi Képzési Programjai.

Európai Unió:

- A Bizottság 2010/481/EU, Euratom határozata (2010. július 29.) *a 2004/277/EK, Euratom bizottsági határozatnak a közösségi Polgári Védelmi Mechanizmus kialakításáról szóló 2007/779/EK, Euratom tanácsi határozat végrehajtási szabályai tekintetében történő módosításáról*

Egyesült Nemzetek Szervezet ajánlása:

- ENSZ INSARAG Irányelv és Módszertana. Nemzetközi Mentőkutyás Szövetség (IRO) vizsgaszabályzata.

Észak-Atlanti Szerződés Szervezete:

- Egyetértési Megállapodás.
- Egyéb regionális és kétoldalú katasztrófavédelmi együttműködések.

Készenléti ideje:

A Mentőszervezet törzs és logisztikai állománya a riasztás elrendelése után 3 órán belül, a többi része 6 órán belül beérkezik a riasztáskor meghatározott gyülekezési helyre és eléri a készenlélet/bevethetőséget.

Bevethetősége:

Alkalmazható országos (hazai) szinten, EU-n kívüli és EU-n belüli beavatkozás során a lakosság élet-, egészség és anyagi javainak védelme érdekében. Működését Magyarországon Budapesten 3 órán belül, vidéken 8 órán belül, külföldön 48 órán belül megkezd.

Belföldön: A készenlélet elérését követően Budapesten 3 órán belül, vidéken 8 órán belül.

Külföldön: Felkészülési idő 24 óra, azt követően a szállítás módjától, a távolságtól, a határon történő átlépések számának függvényében változó.

Alkalmazásba helyezése:

Külföldi alkalmazás során az ENSZ INSARAG Irányelvek és Módszertannak megfelelően az Helyszíni Műveleti és Koordinációs Központ (OSOCC) feladatszabása alapján a Helyi Veszélyhelyzet Kezelési Hatóság (LEMA) iránymutatásainak megfelelően látja el feladatát.

Szakteradata:

Romok (*például összedőlt épületek, balesetet szenvedett közlekedési eszközök*) alatt rekedt áldozatok keresése, lokalizálása és mentése. Szükség szerint elsősegélynyújtás a további ellátás céljából történő elszállításig. Földrengés sújtotta területen a műszaki mentés, áldozatok kiemelése és azok túlélési esélyeinek biztosítása.

Szállíthatósága:

Közúton, vasúton, vízi úton, légi úton.

Komponensei:

Vezetés-irányítás (irányítás, kapcsolattartás/koordináció, tervezés, média/beszámoló, értékelés/elemzés, biztonság). Kutatás (keresés műszaki kereső berendezésekkel és keresőkutyával, veszélyes anyagok kimutatása és elkülönítése). Mentés (bontási műveletek, darabolás, megemelés és mozgatás, alá-ki és megtámasztás, kötelekkel végzett speciális műveletek). Orvosi ellátás, beleértve az áldozatok és az egységek tagjai, valamint a keresőkutyák ellátását.

Összességében komponensei: **vezetés-irányítás, logisztika, kutatás, mentés és egészségügy.**

Önellátási képesség:

Munkavégzés legalább 10 napon keresztül.

Tagjai:

Hivatásos katasztrófavédelmi szervek szakértőiből (*katasztrófavédelmi szakember, tűzoltó, logisztikus stb.*), társszervek hivatásos, főállású szakértőiből (*mentőorvos, mentőtiszt, mentő szakápoló, pszichológus, statikus mérnök*) kerülnek ki.

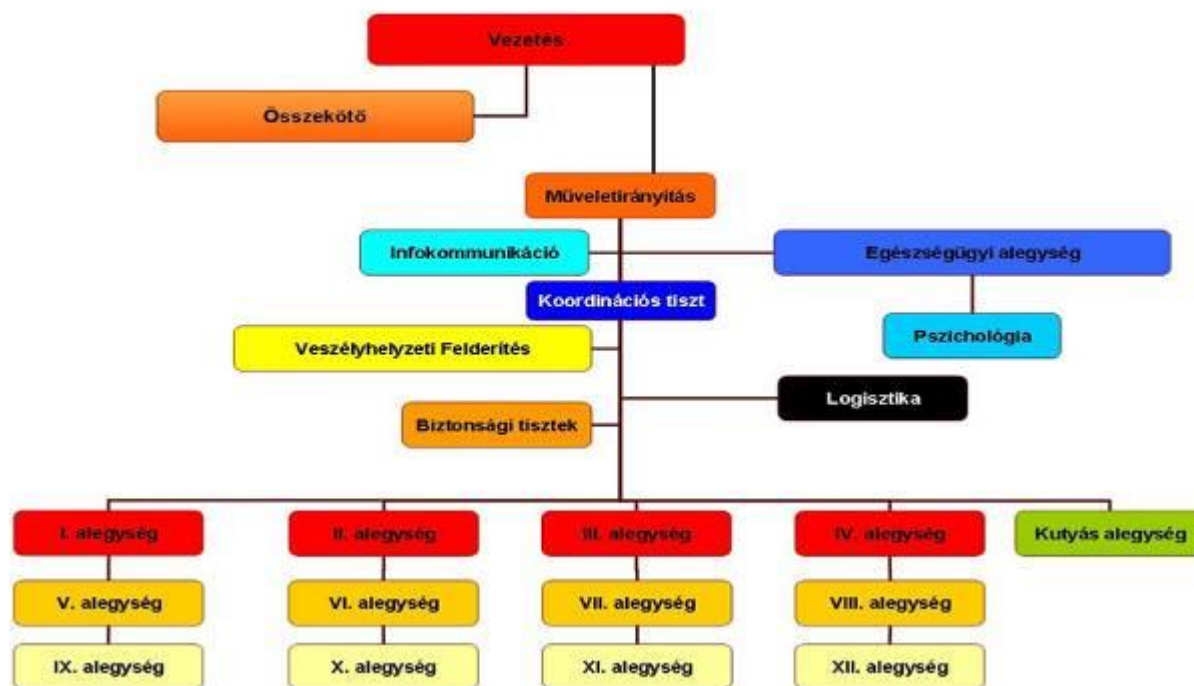
Szakmai felügyelet, koordináció:

A mentőcsapat szakmai felügyeletét és koordinációját a BM OKF Országos Polgári Védelmi Főfelügyelőség, a beosztott tűzoltói állomány szakmai felügyeletét a BM OKF Országos Tűzoltósági Főfelügyelőség látja el, a mentőcsapat tagjainak beosztását a BM OKF Humán Szolgálat végzi. Nemzetközi segítségnyújtás koordinációját a BM OKF Nemzetközi Főosztály fogja össze.

A szervezet felépítése:

Létszáma: 212 fő /Törzs (25 fő), Logisztika (10 fő), Mentő kutyás (8 fő), 12 Kutató-mentő egység (3 váltásban 3×52 fő), Egészségügy (9 fő), Pszichológia (4 fő)/.

HUNOR Mentőszervezet szervezeti ábrája

5.4.2 HUSZÁR Önkéntes Katasztrófavédelmi Mentőszervezet

A **HUSZÁR közepes kutató-mentő csapat**, amelyet önkéntes különleges kutató-mentő egységek alkotnak. A HUSZÁR csapat vezetését és irányítását nemzetközi bevetés esetén a BM OKF végzi, a csapat a riasztást is a BM OKF-től kapja.

Szervezeti működés, rendeltetés, felépítés

A szervezet megnevezése:

Neve: HUSZÁR ÖNKÉNTES KATASZTRÓFAVÉDELMI MENTŐSZERVEZET
Rövidítése: HUSZÁR
Angol elnevezése: HUNGARIAN NATIONAL ORGANISATION FOR RESCUE SERVICES

Rendeltetése:

Központi rendeltetésű mentőszervezet az ország veszélyeztettségének megfelelően létrehozott, a hazai és a nemzetközi segítségnyújtásban bevethető szervezet.

Rendeltetése: KÖZEPES VÁROSI KUTATÓ ÉS MENTŐ CSAPAT

Nemzetközi meghatározása: MEDIUM URBAN SEARCH AND RESCUE TEAM

Riasztás, mozgósítás, bevetés:

A mentőszervezet bevetésre és gyakorlatra történő riasztása, mozgósítása, valamint hazai és nemzetközi szintű bevetése a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve vezetőjének döntése alapján történik.

Képességei:

Az ENSZ Nemzetközi Kutatás és Mentési Tanácsadó Csoport (INSARAG) Irányelvek és Módszertannak megfelelően képes a következőkre: keresőkutyákkal vagy műszaki kereső berendezésekkel történő kutatás, mentés, beleértve a nagy tömegű tereptárgy megemelésével történő mentést, vasbeton és acélszerkezetek bontása, kötelekkel végzett speciális műveletek, alá-ki és megtámasztás szakműveletek, veszélyes anyagok kimutatása és elkülönítése, újraélesztési és életben tartási szakműveletek. Egy beavatkozási helyszínen 7 napon keresztül napi 24 órás munkavégzésre való képesség.

Nemzetközi Minősítés:

Az ENSZ OCHA szakértői által 2012. október 15-19. között Hajdúszoboszlón végrehajtott ENSZ INSARAG Nemzetközi Kutató-mentő Minősítő Terepgyakorlaton a HUSZÁR Önkéntes Katasztrófavédelmi Mentőszervezet megszerezte az **UN OCHA** – Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (ENSZ Humanitárius Ügyek Koordinációs Hivatala) képviselőitől megkapta a „**Közepes**” **felszereltségű USAR TEAM** (nemzetközi városi kutató-mentő csoport) minősítést.

Jogszabályi alapok

(lezárás időpontjában (2015. július 9.) aktuális állapot)

Magyarországi:

- A katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény.
- A katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény végrehajtásáról szóló 234/2011.(XI.10.)Korm. rendelet, valamint annak a VIII. fejezete.
- A hivatásos katasztrófavédelmi szerveknél, a tűzoltóságoknál, valamint az ez irányú szakágazatban foglalkoztatottak szakmai képesítési követelményeiről és szakmai képéseiről kiadott 10/2008.(X.30.)ÖM rendelet.

- A hivatásos katasztrófavédelmi szervek ügyeleti és készenléti szolgálatainak működési rendjéről szóló 48/2011. BM OKF főigazgatói intézkedés 6. sz. melléklete: Eljárási és Kommunikációs Rend Nemzetközi katasztrófa- és humanitárius segítségnyújtás esetén.
- A Katasztrófavédelmi Oktatási Központ akkreditált éves Központi Képzési Programjai.
- 2011. június 6-án 7375-3/2011. Ált. számon kiadott a Városi kutató és mentő (USAR), műszaki mentő képességek szakterületére, mint alapvető szakmai követelmények a mentésbe bevonható hazai önkéntes mentőszervezetek részére kiadott Szervezeti és Műveleti Irányelv, mint Nemzeti Minősítési Rendszer.
- 13/2013. (Közlönyállapot: 6/2013.) BM OKF Főigazgatói Utasítás a Nemzeti Minősítő Rendszer alapkövetelményeiről.

Európai Unió:

- A Bizottság 2010/481/EU, Euratom határozata (2010. július 29.) *a 2004/277/EK, Euratom bizottsági határozatnak a közösségi Polgári Védelmi Mechanizmus kialakításáról szóló 2007/779/EK, Euratom tanácsi határozat végrehajtási szabályai tekintetében történő módosításáról*

Egyesült Nemzetek Szervezet ajánlása:

- ENSZ INSARAG Irányelv és Módszertana. Nemzetközi Mentőkutyás Szövetség (IRO) vizsgaszabályzata.

Észak-Atlanti Szerződés Szervezete:

- Egyetértési Megállapodás.

Egyéb regionális és kétoldalú katasztrófavédelmi együttműködések.

Készenléti ideje:

A riasztástól számított 3 órán belül a csapat vezetői állományának, 6 órán belül a csapat többi részének el kell elérni a készenlétet.

Bevethetősége:

Alkalmazható országos (hazai) szinten, EU-n kívüli és EU-n belüli beavatkozás a lakosság élet-, egészség és anyagi javainak védelme érdekében. Működését Magyarországon 3 órán belül, vidéken 8 órán belül, külföldön 48 órán belüli megkezd.

Belföldön: A készenlét elérését követően Budapesten 3 órán belül, vidéken 8 órán belül.

Külföldön: Felkészülési idő 24 óra, azt követően a szállítás módjától, a távolságtól, a határon történő átlépések számának függvényében változó.

Alkalmazásba helyezése:

Külföldi alkalmazás során az ENSZ INSARAG Irányelvek és Módszertannak megfelelően az Helyszíni Műveleti és Koordinációs Központ (OSOCC) feladatszabása alapján a Helyi Veszélyhelyzet Kezelési Hatóság (LEMA) iránymutatásainak megfelelően látja el feladatát.

Szakfeladata:

Romok *(például összedőlt épületek, balesetet szenvedett közlekedési eszközök)* alatt rekedt áldozatok keresése, lokalizálása és mentése. Szükség szerint elsősegélynyújtás a további ellátás céljából történő elszállításig. Földrengés sújtotta területen a műszaki mentés, áldozatok kiemelése és azok túlélési esélyeinek biztosítása.

Szállíthatósága:

Közúton, vasúton, vízi úton, légi úton.

Komponensei:

Vezetés-irányítás (irányítás, kapcsolattartás/koordináció, tervezés, média/beszámoló, biztonság, értékelés/elemzés). Kutatás (keresés műszaki kereső berendezésekkel és keresőkutyával, veszélyes anyagok kimutatása és elkülönítése). Mentés (bontási műveletek, alá-ki és megtámasztás, megemelés és mozgatás, dúcolás, kötelekkel végzett speciális műveletek). Orvosi ellátás, beleértve az áldozatok és az egységek tagjai, valamint a keresőkutyák ellátását. Összességében komponensei: **vezetés-irányítás, logisztika, kutatás, mentés és egészségügy.**

Önellátási képesség:

Munkavégzés legalább 7 napon keresztül.

Tagjai:

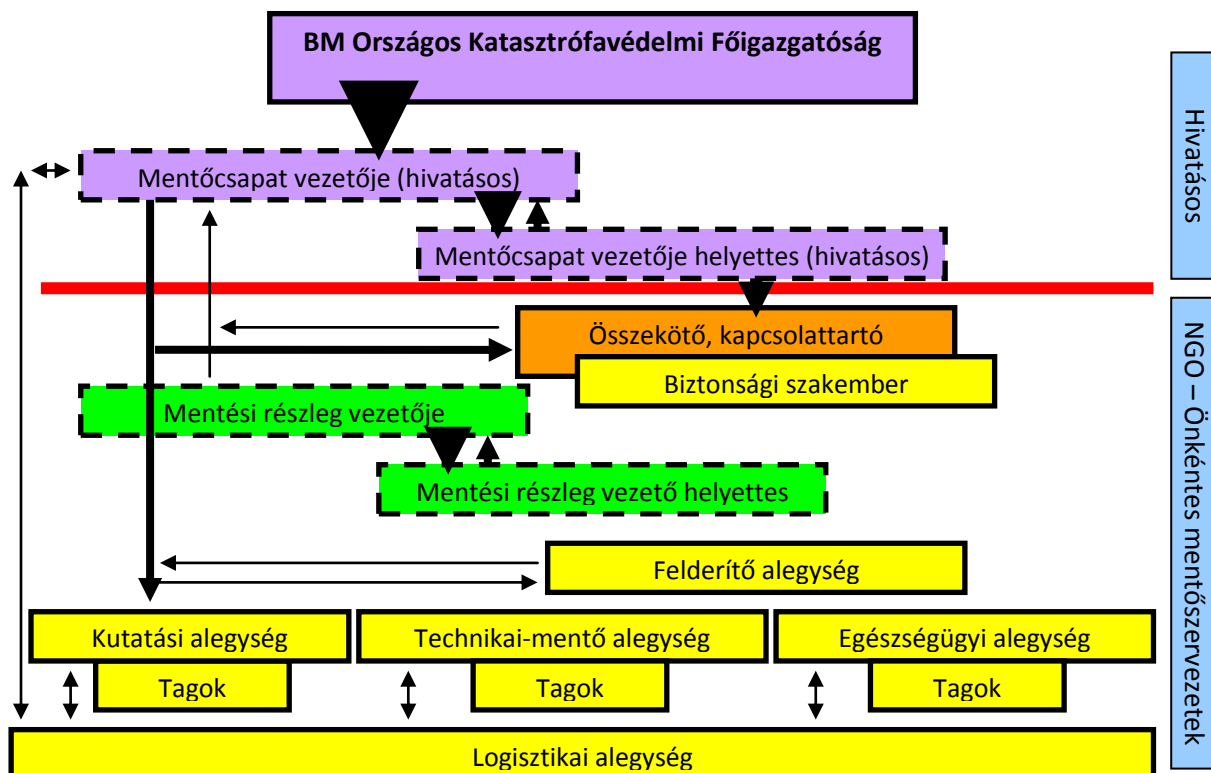
Nemzeti Minősítésen átesett, köztartozással nem rendelkező, jogilag rendezett háttérű (bejegyzett) önkéntes mentőszervezet tagja. Az önkéntes mentőszervezet rendelkezik együttműködési megállapodással a BM OKF területi szervével. *A katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény végrehajtásáról* szóló 234/2011.(XI.10.)Korm. Rendelet VIII. fejezet feltételeinek eleget tett.

Szakmai felügyelet, koordináció:

A mentőcsapat szakmai felügyeletét és koordinációját, a mentőcsapat tagjainak kiválasztását a BM OKF területi szervének útján a BM OKF Országos Polgári Védelmi Főfelügyelőség látja el, a beosztó határozatok készítését a BM OKF területi szerve végzi. Nemzetközi segítségnyújtás koordinációját a BM OKF Nemzetközi Főosztály fogja össze.

A szervezet felépítése:

Létszáma: 103 fő, azaz a vezetés 7 fő és 3 váltásban önkéntes mentőegység 3×32 fő.

6. Lakosságvédelmi feladatok

6.1 Fogalmak, amelyek megértése szükséges a lakosságvédelmi ismeretek elsajátításához

Egyéni védőeszköz:

Az emberi szervezetet károsító veszélyes és radioaktív anyagok hatásai, valamint a fizikai veszélyforrások elleni védelemre szolgáló eszköz.

Szükség-védőeszköz:

A kimenekítés, kitelepítés során alkalmazható, rövid idejű védelemre szolgáló egyéni védőeszköz.

Kitelepítés:

A lakosság és a létfenntartáshoz szükséges anyagi javak veszélyeztetett területről történő – a veszélyelhárítási tervben meghatározottak szerinti – kivonása és befogadóhelyen történő átmeneti jellegű elhelyezése.

Kimenekítés:

Közvetlen életveszély esetében a lakosság veszélyeztetett területről történő azonnali kivonása.

Kiürítés:

A létfenntartáshoz szükséges anyagi javak, a kijelölt intézmények és azok ingóságai, valamint a kulturális örökség elemeinek a veszélyeztetett területről történő kivonása.

Befogadás:

A kimenekített, illetve kitelepített lakosság és létfenntartáshoz szükséges anyagi javak befogadóhelyen történő átmeneti jellegű elhelyezése.

Visszatelepítés:

A veszély elmúltával a kimenekített, kitelepített lakosság és a létfenntartáshoz szükséges anyagi javak lakóhelyre történő visszajuttatása.

6.2 A lakosságvédelem módszerei

EGYÉNI VÉDELEM	Módszerek	KOLLEKTÍV VÉDELEM
személyek egyéni védekezési módszere	Meghatározások	a lakosság tömegméretű védekezési módszere
<ul style="list-style-type: none"> ➤ légzésvédelem ➤ bőrvédelem ➤ sugáradag mérés ➤ készítmények ➤ mentesítés 	Fajták	<ul style="list-style-type: none"> ➤ helyi védelem ➤ távolsági védelem

A **lakosság** kimenekítése, illetve kitelepítése során – amennyiben a veszélyeztető hatás indokolja – a veszélyes, illetve radioaktív anyagok, más fizikai erők káros élettani hatásainak megakadályozása érdekében **szükség-védőeszközt**, az atomerőmű által veszélyeztetett (0–30 km közötti) területeken szükség szerint jóprofilaxist is kell alkalmazni.

A **beavatkozást végzők** számára biztosítani kell egyéni védőeszközöket és az azzal történő ellátást biztosítani kell.

6.2.1 Helyi védelem

A védekezés helyszíne megegyezik a veszélyes, illetve veszélyeztetett területtel.

A védekezés megvalósítható **helyi elzárkózással, illetve óvóhelyi védelemmel. Ez a helyben maradás elvének kimondását jelenti.** A helyi védelem **legtöbbször elzárkózással** valósul meg. Ez azt jelenti, hogy a lakosság a veszélyeztető hatások előtt az épületekbe zárkózik el és nem hagyja el az épületeket, amíg a veszély el nem hárul. Ennek feltétele, hogy lehetőség szerint, különböző műszaki megoldásokkal a helység légcseré tényezőjét lecsökkentsék.

Az elzárkózás néhány alapszabálya:

- Az ablakok és ajtók réseihez vizes ruhát kell tenni.
- Figyelni kell a rádiók, tv-k, hangosbemondó-kocsi közleményeit.
- A telefon csak szükség esetben és csak rövid ideig használjuk.
- Ivóvizet kell gyűjteni.
- A gyertyákat, elemlámpákat elő kell készíteni.
- Fel kell készülni a kimenekítési csomag (maximum 20 kg) összeállítására, és az esetleges kitelepítésre.

Védelmi célú építmények

Felülvizsgálatuk történt a BM OKF intézkedése alapján.

A felülvizsgálat a 350 m² alapterületet meghaladó építményre terjedt ki, mint

- Az óvóhelyi kataszterben szereplő életvédelmi építmények;
- A metró védelmi szakaszai;
- Az élet, az anyagi javak és a kulturális értékek védelme érdekében legalább romteher viselésére alkalmas, illetve alkalmassá tehető mélyépítésű vagy térszint közeli pincék, terek, föld alatti tárolóterek.

6.2.2 Távolsági védelem

A lakosság és az anyagi javak kitelepítésének, kimenekítésének (befogadását és visszatelepítését) elrendelésére jogosultak köre:

Veszélyhelyzetben, a Kormány felhatalmazása alapján:

- Polgármester,
- Hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szervének vezetője által kijelölt személy,
- Megyei, fővárosi védelmi bizottság elnöke,

Halasztást nem tűrő esetben:

- Polgármester,
- Megyei, fővárosi védelmi bizottság elnöke.

Irányítás

A lakosság és az anyagi javak kitelepítését, kimenekítését befogadását és visszatelepítését a polgármester szervezi és irányítja és a megyei, fővárosi védelmi bizottság elnöke összehangolja.

A visszatelepítés elrendelésére a megyei, fővárosi védelmi bizottság elnöke jogosult.

6.2.2.1 Kitelepítés

A kitelepítés elrendeléséről szóló döntést az elrendelő írásba foglalja – akadályoztatása esetén az elrendelést követő legkésőbb 3 napon belül – és felhívás közzétételével gondoskodik a kihirdetéséről.

A felhívást a veszélyeztetett terület sajátosságainak megfelelően, a rendelkezésre álló lehetőségek alkalmazásával, a helyben szokásos módon, illetve a médiaszolgáltatásokról és a tömegkommunikációról szóló törvény alapján közérdekű közleményként kell közzétenni.

A felhívás tartalmazza legalább:

- Kijelölt gyülekezési helyet és időpontot,
- Kijelölt befogadóhelyet,
- Saját járművel önállóan megoldott, befogadóhelyre történő távozás lehetőségét és bejelentési kötelezettségét,
- Szállítási lehetőségeket, korlátozásokat,
- Kitelepítés során szükséges alapvető okmányok és más ajánlott dolgok megjelölését,
- Hátrahagyott javakkal kapcsolatos tennivalókat,
- Amennyiben ismert, a kitelepítés várható időtartamát,
- Kitelepítéssel kapcsolatban további tájékoztatást adó szerv vagy személy megnevezését és elérhetőségét.

A kitelepítés végrehajtásának szempontjai:

- Kitelepítéssel érintett lakosság családi és közösségi életviszonyai ne szenvedjenek kárt,
- Különös figyelemmel kell lenni a kitelepített személyek korából, neméből stb. fakadó egyedi igényekre,
- Az érintett lakosságot nyilvántartásba kell venni,
- Lehetővé kell tenni, hogy a lakosság a lakóhelyét saját közlekedési eszközével hagyja el és az általa megválasztott helyre távozhasson,
- Amennyiben a regisztráció kárral vagy veszéllyel járna, mellőzhető.

A megyei, fővárosi védelmi bizottság elnöke

- Meghatározza a kitelepítéssel kapcsolatos feladatokat,
- Tájékoztatja az érintett polgármestereket,
- Utasítja a helyi védelmi bizottságot,
- Meghatározza a különböző ágazatok területi szintű szerveinek a kitelepítéssel kapcsolatos feladatait,
- Felveszi a kapcsolatot az illetékes megyei, fővárosi védelmi bizottság elnökével,
- Veszélyhelyzetben a szállítások biztosítása érdekében korlátozásokat rendel el,
- Összehangolja a szervek, szervezetek tevékenységét,
- A Kormány számára felterjeszti a beérkező jelentéseket.

Helyi védelmi bizottság elnöke

- Szükség esetén utasítja a kitelepítés irányítása során a polgármestereket, a kitelepítési feladatokra vonatkozóan a hatáskörükbe tartozó intézkedések megtételére,
- Összehangolja a társadalmi és karitatív szervezetek tevékenységét,
- Felveszi a kapcsolatot az illetékes helyi védelmi bizottság elnökével, amennyiben a kitelepítés a helyi védelmi bizottság honvédelmi körzetén kívülre, de a megyehatáron belül történik.

A polgármester

- Intézkedik a riasztásra és tájékoztatásra.
- Intézkedik a kitelepítésre, kiürítésre.
- Meghatározza a lakossági magatartási szabályokat.
- Készenlétbe helyezi a szükséges polgári védelmi szervezeteket.
- Megszervezi a kitelepítés biztosítását.
- Intézkedik a gyülekezési, berakodási helyek működésének megkezdésére.
- Fogadja az érkező külső segítséget, koordinálja az emü-t.
- Gondoskodik a kitelepülni képtelenek elszállításáról.
- Koordinálja az intézmények, gazdálkodó szervezetek kitelepülését.
- Folyamatos kapcsolatot tart a befogadókkal.
- Tájékoztatást ad
 - az útba indítások idejéről,
 - az útba indított lakosság számáról,
 - az állatállományról és az anyagi és kulturális javakról,
 - a szállító eszközök számáról.
- Intézkedik
 - az ingatlanok átvizsgálására,
 - a lakóhelyén maradó személyekkel szembeni intézkedésekre,
 - a hajléktalanok felkutatására,
 - a visszamaradó állomány ellátására,
 - a közművek szükség szerinti kikapcsolására,
 - a veszélyes anyagok őrzése, biztonságos elhelyezésére.
- Biztosítja a rendőrség útján a hátrahagyott vagyon védelmét.
- Összehangolja az önkéntes szervezetek tevékenységét.

A hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve

- irányítja a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szerve lakosságvédelmi tervező munkáját,
- több megyét érintően koordinálja a nemzetgazdaság és más szempontból fontos vagyontárgyak, valamint a létfenntartáshoz szükséges anyagi javak védelmére vonatkozó feladatok végrehajtását,
- összehangolja az országhatáron, illetve megyehatárokon át történő kitelepítés katasztrófavédelmi feladatait.

A hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szerve

- ellátja a kitelepítés végrehajtása során a szakmai irányító, koordinációs feladatokat,
- összehangolja a létfenntartáshoz szükséges anyagi javak védelmének területi feladatait,
- irányítja a helyi katasztrófavédelmi szervek lakosságvédelmi tervező, szervező munkáját,
- szervezi és végzi a polgári védelmi szervezetek és a lakosság felkészítését.

A hivatásos katasztrófavédelmi szerv helyi szerve

- együttműködik a befogadó helyek szerint hivatásos helyi katasztrófavédelmi szerv vezetőjével és biztosítják az adatokat,
- a kijelöli a kitelepülési útvonalakat, számvetéseket készít,
- pontosítja a kitelepítési-befogadási terveket,

- javaslatot tesz a polgármesternek a szükséges polgári védelmi szervezetek megalakítására, felkészítésére,
- közreműködik a lakosság riasztásának és tájékoztatásának megtervezésében,
- a szükséges adatbázisok naprakészen tartása,
- közreműködik a kitelepítés helyi feladatai végrehajtásában.

6.2.2.2 Kimenekítés

Amennyiben a veszélyeztetett területen a közvetlen életveszély és váratlan kockázat miatt nincs mód a kitelepítési feladatok végrehajtására (szervezett és előkészített), a lakosság védelmét kimenekítéssel kell biztosítani.

A kimenekítésre a kitelepítés szabályai az irányadók.

6.2.2.3 Befogadás

A befogadó helyel szemben támasztott követelmények:

- Megfelelő távolságra legyen a veszélyeztetett területtől.
- Biztosítani kell
 - ivóvíz-, élelem- és orvosi ellátást,
 - alapvető higiéniai feltételeket,
 - az élelmezés és a hulladék megfelelő kezelését,
 - megfelelő méretű helyiségeket (min 3,5 m²/fő),
 - az alapvető kulturális igényt (vallási, közösségi),
 - jól látható módon jelölni a helyiségek rendeltetését,
 - a házirend megismerése és betartását,
 - lelki segítségnyújtást, a gyermekek és más különös gondoskodást igénylő személyek alapvető ellátását.

Amennyiben indokolt, a befogadó helyre történő belépés közegészségügyi, közbiztonsági okból külön engedélyhez köthető, illetve fertőtlenítés, mentesítés végrehajtása elrendelhető.

A befogadás végrehajtásának szempontjai

- A kitelepített lakosság elsősorban befogadó intézményben vagy személyek elhelyezésére szolgáló épületben, illetve szükség táborhelyen helyezhető el.

Ennek hiányában

- Lakoságnál is elhelyezhetők.
- A kitelepítés a lehető legkisebb mértékben érintse a befogadással érintett terület lakosságának életviszonyait.
- A családtagokat lehetőleg ugyanazon településen és lehetőleg azonos intézményben (épületben) kell elhelyezni.

A megyei, fővárosi védelmi bizottság elnöke

- Értékeli a helyzetet, meghatározza a feladatokat.
- Tájékoztatja az érintett települések polgármestereit.
- Utasítja a helyi védelmi bizottságokat a szükséges koordinálására.
- Meghatározza a különböző ágazatok feladatait.
- Összehangolja a polgári védelmi és más szervek tevékenységét.

- Kezdeményezi az együttműködések.
- Elrendeli a gazdasági és anyagi szolgáltatások igénybevételét.
- Összehangolja az önkéntes szervezetek tevékenységét.
- A beérkezett jelentéseket továbbítja a Kormány részére.

A helyi védelmi bizottság elnöke

- Szükség esetén utasítja a befogadás irányítása során a polgármestereket, a befogadási feladatokra vonatkozóan hatáskörükbe tartozó intézkedések megtételére.
- Összehangolja a társadalmi és karitatív szervezetek tevékenységét.
- Felveszi a kapcsolatot az illetékes helyi védelmi bizottság elnökével, amennyiben a Befogadás a helyi védelmi bizottság honvédelmi körzetén kívülről, de a megyehatáron belül történik.

A polgármester

- Tájékoztatja a lakosságot a várható befogadásról.
- Értesíti az elhelyezésben érintetteket, intézkedik a befogadás előkészítésére.
- Készenlétbe helyezi a szükséges polgári védelmi szervezeteket.
- Előkészíteti a befogadáshoz szükséges nyilvántartásokat.
- Intézkedik a megnövekvő fogyasztási kapacitás biztosítására.
- Megszervezi a befogadás mindenoldalú biztosítását.
- A rendőrséggel együttműködve megszervezi a forgalomszabályozást, a rendfenn-tartást.
- Pontosítja a befogadásra tervezett lakosság várható létszámát, az állatállomány és anyagi javak mennyiségét.
- Biztosítja a befogadásra tervezett intézmények, közigazgatási szervek működési feltételeit, intézkedik az esetlegesen hiányzó infrastruktúra kialakítására.
- Intézkedik a befogadásra kerülő lakosság étkeztetéséhez szükséges és higiénias feltételek biztosítására.
- Intézkedik a kirakodási hely működtetésére.
- Folyamatos kapcsolatot tart a kitelepülőkkel.
- Szükség esetén megszervezi a közoktatást.
- Összehangolja az önkéntes szervezetek tevékenységét.

A hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve

- Irányítja a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szerve befogadással kapcsolatos munkáját.
- Központi raktárkészletből szükség esetén kiegészíti a befogadáshoz szükséges elhelyezési szakanyagokat.
- Több megyét érintően koordinálja a nemzetgazdaság és más szempontból fontos vagyontárgyak, valamint a létfenntartáshoz szükséges anyagi javak védelmére vonatkozó feladatok végrehajtását.
- Összehangolja az országhatáron, illetve megyehatárokon át történő befogadás katasztrófavédelmi feladatait.

A hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szerve

- a befogadás végrehajtása során szakmai irányító, koordinációs feladatokat lát el,
- saját raktárkészletéből biztosítja a rendelkezésére álló, a befogadáshoz szükséges elhelyezési szakanyagokat,

- területi szinten irányítja, illetve végzi a katasztrófavédelmi befogadási feladatokat tartalmazó tervek kidolgozását,
- szervezi és végzi a polgári védelmi szervezetek és a lakosság felkészítését.

6.2.2.4 Visszatelepítés

Akiket szervezett formában telepítettek ki, azok szervezett formában kerülnek visszatelepítésre.

Az önállóan visszatelepülők regisztrálását is végre kell hajtani.

A visszatelepítés feltételei

- A közegészségügyi helyzet normalizálása.
- A lakosság tájékoztatása a szükséges magatartási és higiéniai rendszabályokról.
- A közművek, közműszolgáltatások helyreállítása.
- Minimális lakhatási feltételek biztosítása.
- Lakosság alapellátásának biztosítása.
- Ideiglenesen fedél nélkül maradtak elhelyezésének, ellátásának biztosítása.
- Az életveszélyes épületek bontásának végrehajtása.
- Közintézmények működési feltételeinek biztosítása.
- Károk felmérése.

6.2.3 Közrend, közbiztonság

A kitelepítést követően a terület, az intézmények, a lakosság visszamaradó anyagi javainak és a kulturális javak őrzését, védelmét a rendőrség végzi.

A kitelepített polgári szerv visszamaradó anyagi javainak védelméről a polgári szerv vezetője gondoskodik, ennek hiányában az őrzés biztosítása a rendőrség feladata.

A rendőrség feladata

- Gondoskodik a kárterületek lezárásáról, a forgalomirányítás, a forgalomszabályozás, a kimenekítés, a kitelepítés és a befogadás rendőri biztosításáról.
- Lezárja a járhatatlanná vált útszakaszokat és kijelöli az elkerülő útvonalakat.
- Gondoskodik a kitelepítés során, valamint a befogadási helyeken a rendfenntartásról.
- Ellátja a kitelepített területre történő be- és kijárási közbiztonsági ellenőrzését.
- Meghatározza a bejárásútvonalakat.
- Intézkedést fogantatosít a kötelezés ellenére a lakóhelyén maradó személlyel szemben.

Amennyiben a katasztrófa a köztársasági elnököt, a miniszterelnököt és családtagjaikat érinti, a Terrorelhárítási Központ végzi kitelepítésüket és a befogadó helyek biztosítását.

7. A megelőzés, veszélykezelés és védekezés, helyreállítás

A katasztrófavédelem területi felosztása szintén a törvény végrehajtási jogszabályaiból következtethető. Ez alapján a **nemzeti védekezés 3 része** különböztethető meg, amelyek – a feladatok időbeli jelentkezésének sorrendje alapján – tovább bonthatók:

- a **megelőzés**:
 - veszélyhelyzet elemzés, kockázatértékelés, tervezés
 - felkészülés, kiképzés

- a **veszélykezelés, védekezés:**
 - reagálás (azonnali intézkedések kiadása)
 - beavatkozás
 - védekezés
- a **helyreállítás:**
 - következmény felszámolás
 - kárenyhítés
 - helyreállítás
 - újjáépítés

A katasztrófavédelem feladatrendszerét a megelőzés, a veszélykezelés és a helyreállítás egymáshoz képest eltérő súlyú, de egymással komplex egységet alkotó szemléletmódja jellemzi. Az elsődlegességet a megelőzés (a prevenció) élvezi.

7.1 A védekezésre való felkészülés, a megelőzés időszaka

A tapasztalatok azt mutatják, hogy a veszélyhelyzetek megelőzése költséges, ugyanakkor lényegesen olcsóbb, mint a következmények kezelésére és a helyreállításra fordított összegek. Megelőzés: minden olyan tevékenység vagy előírás alkalmazása, amely a katasztrófát előidéző okokat megszünteti vagy minimálisra csökkenti, a károsító hatás valószínűségét a lehető legkisebbre korlátozza. A megelőzési időszak tehát egy rendkívül fontos időszak, összetett folyamat, amelynek fő feladatai a következők:

- integrált veszélyelemzés, kockázatértékelés és hatásvizsgálat,
- az elemzések alapján a katasztrófa elleni védelem modellezése,
- a katasztrófa elleni védelem cél-, feladat-, és szervezetrendszerének meghatározása,
- a jogszabályok, szabályozók megalkotása vagy a már meglévők módosítása,
- a kapcsolódó projektek elkészítése, beindítása és megvalósítása,
- a katasztrófavédelmi (veszély-elhárítási) tervek kidolgozása, napra készen tartása,
- a katasztrófavédelmi hatósági, szakhatósági tevékenység feltételeinek megteremtése, a tevékenység beindítása, végzése,
- a katasztrófavédelmi oktatás, képzés, kiképzés, felkészítés és felkészülés feltételeinek megteremtése, beindítása, folyamatos végzése,
- a nyilvánosság biztosítása, a katasztrófavédelmi (veszélyhelyzeti) kommunikáció rendszerének kialakítása, feltételeinek megteremtése,
- a tudományos tevékenység, a kutatás-fejlesztés irányainak meghatározása, feltételeinek megteremtése, folyamatos végzése,
- a nemzetközi tájékoztatás, koordináció és együttműködés megszervezése és folyamatos végzése.

7.2 A veszélyhelyzet-kezelés, a védekezés időszaka

A veszélyhelyzetek kezelése, a katasztrófa helyzetek, a bekövetkezett események következményeinek elhárítása alulról felfelé építkezik a helyi felelőségekből kiindulva, azaz: azon a területen (településen) kezdődik meg, ahol az bekövetkezett. Abban az esetben, amikor az adott területen (településen) a rendelkezésre álló erők és eszközök nem elégségesek vagy több települést érintő területi kiterjedésről van szó, akkor fokozatosan eggyel magasabb védelmi igazgatási szintre emelkedik a koordináció, az irányítás. Ily módon tehát a katasztrófák hatásai elleni védekezés során a cselekvési folyamat a „település – körzet(járás) – megye (régión) – országos” sorrendiséget mutat.

A védekezés időszakának főbb feladatai a következők:

- az esemény észlelése, értesítés és bejelentés az eseményről,
- az értesítés és bejelentés fogadása, reagálás az eseményre,
- az elsődleges beavatkozásra kijelölt (alkalmas) erők és eszközök értesítése, riasztása, azonnali élet- és műszaki mentés,
- az esemény figyelemmel kísérése, a kialakult helyzet elemzése, értékelése, a további feladatok meghatározása érdekében prognózis elkészítése,
- az operatív vezetés/irányítás szervezeti aktivizálása és működtetése,
- a helyzet minősítése, a tényállás megállapítása, kihirdetése, a szükséges rendkívüli intézkedések bevezetése,
- az integrált védelmi rendszer aktivizálása, működtetése,
- a lakosság riasztása és tájékoztatása,
- veszélyhelyzeti lakosság- és környezetvédelmi intézkedések fogantatosítása,
- veszélyhelyzeti közigazgatás, közszolgálat és közszolgáltatási kötelezettség bevezetése,
- veszélyhelyzeti gazdálkodási (költségvetési) intézkedések bevezetése,
- veszélyhelyzeti közrend- és közbiztonsági, vagyonvédelmi, egészségügyi, szociális és járványügyi, igazságszolgáltatási stb. intézkedések fogantatosítása,
- nemzetközi segítségnyújtás kérése, elfogadása, a segítségnyújtó erők alkalmazása.

Azaz, a helyzet minősítése, a veszélyhelyzeti tényállás megállapítása és kihirdetése után az érintett területen a feladat: a kivételes hatalom gyakorlása feltételeinek megteremtése, a kivételes hatalom gyakorlása a katasztrófa következményeinek minimálisra csökkentése vagy kiküszöbölése, a lakosság élet- és vagyonbiztonságának szavatolása, a katasztrófavédelmi szervezeti rendszer aktivizálása és működtetése útján.

7.3 A következmények felszámolása, a helyreállítás és az újjáépítés-időszaka

A védekezés időszakát követően – illetve már az alatt is – egy harmadik, meghatározó feladatsor a következmények felszámolása és a helyreállítás. Azzal együtt is, hogy a Kat. és végrehajtási rendeletei szinte kizárólag a helyreállításról szólnak, ebben az időszakban több olyan feladat is megjelenik, amely a polgári védelmi feladatokból erre az időszakra levezetett. Főbb feladatok:

- a különleges jogrendi időszak (veszélyhelyzet) fenntartásának vagy megszüntetésének mérlegelése, a döntésnek megfelelően a szükséges intézkedések fogantatosítása,
- további élet- és vagyonmentés,
- kárfelszámolás (műszaki, környezeti, stb.) végrehajtása,
- közegészségügyi és járványügyi, állategészségügyi és növényvédelmi rendszabályok fogantatosítása,
- a kimenekített, kitelepített intézményrendszer és a lakosság visszatelepítése,
- a közigazgatási rendszer normalizálása,
- a közszolgálat, a közszolgáltatás és a közellátás normalizálása,
- a kárenyhítést, a helyreállítást és az újjáépítést szolgáló rendkívüli intézkedések fenntartása,
- a szükséges hatósági és szakhatósági tevékenységek végzése,
- kegyeleti eljárás és lelki gondozás végzése,
- ingyenes jogsegélyszolgálat működtetése,
- felelősségvizsgálat lefolytatása és megállapítása,

- kártérítési kötelezettség és jogosultság megállapítása,
- különleges szociális ellátás, anyagi és dologi segélyezés végzése,
- folyamatos lakossági tájékoztatás és kontroll biztosítása,
- kárenyhítés,
- helyreállítás,
- újjáépítés,
- a tapasztalatok gyűjtése és összegezése,
- a nemzetközi tájékoztatási, adatszolgáltatási és ellenőrzési kötelezettségek teljesítése.

7.3.1 Halaszthatatlanul szükséges helyreállítás

Ideiglenes helyreállítás

Utak helyreállítása:

- kiürítési útvonalak átvizsgálása, javítása, legalább egy irány járhatóvá tétele.
- oszlop utak kijelölése, készítése.

Műtárgyak (hidak, átereszek) megerősítése.

Közművek helyreállítása:

- a.) Vízellátó műtárgyak, romosodás javítása, víz kiömlés megakadályozása, szükség vízellátás, tartálykocsikkal és zacskózott vízzel,
- b.) Csatornahálózat helyreállítása:
 - pincékből szennyvízszivattyúzás,
 - a megrongált csatorna szakasz szakaszolása,
 - azonnali fertőtlenítés, vízkivételi tilalom.
- c.) Gázvezetékek helyreállítása:
 - gáz elosztók és elzáró elemek azonnali elzárása,
 - csak képzett kárelhárítók végezhetik,
 - folyamatos gáztöménység mérés,
 - fokozott tűz és robbanás veszély,
- d.) Távfűtő rendszerek helyreállítása:
 - elosztók elzárása.
- e.) Elektromos hálózat helyreállítása:
 - képzett szakemberek végezzék,
 - szakaszolás, megkerülő szakaszok keresése, elosztók javítása.

Magyarország fő katasztrófaveszélyeztetettsége az árvíz.

A vizek kártételei elleni védekezésben a Katasztrófavédelem közreműködik.

Alapfogalmak:

Árvíz: a normális körülmények között száraz (védett) földterületek részleges, vagy teljes elárasztásának ideiglenes állapota (előre jelezhető).

Belvíz: a talajvíz-szintjének a földfelszínre vagy annak szintje fölé való emelkedése, amelyet általában hosszantartó esőzések idéznek elő.

Helyi vízkárok: csapadékból, vagy hó-olvadásból keletkező kis vízfolyásokban lefolyó vizek, melyek mélyfekvésű területeket elárasztva károsítják a települések belterületét, mezőgazdasági területeket, építményeket.

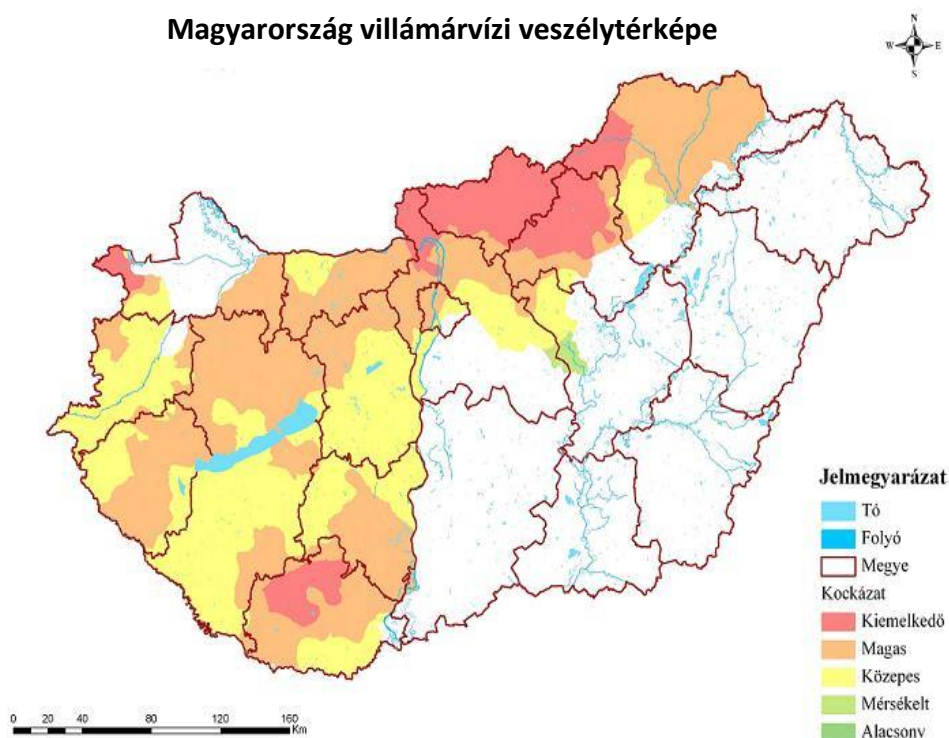
Árvíz: Kedvezőtlen, rendkívüli csapadéktevékenység, valamint hirtelen hóolvadás miatt medrétől kilépő vízfolyás következtében vízzel nem borított földterület ideiglenes víz alá kerülése.

Hazánkban három nagy csoportja van, a jégtorlódásból adódó **jeges árvíz, az egyszerre olvadó hótömegeből keletkező **tavaszi árvíz**, illetve a nagy tavaszi, vagy nyári esőzésekből keletkező **zöldár**.**

Villámárvíz: Nagy mennyiségű lokális csapadék rövid idő alatti lehullása következtében medrűkből kilépő kisvízfolyások.

A villámárvíz hasonló az árvízhez, ugyanakkor az esemény lefolyása **sokkal gyorsabb**. A rövid idő alatt lehulló nagy intenzitású csapadék nagyobb, mint a talaj vízvezető képessége, így a felszínen gyorsan megjelenik a lefolyás, és az hirtelen eljut a befogadóba, településre. Ezen eseményeknél nem csak a csapadékmennyiséget, hanem a domborzat, a talaj és a felszínborítást, illetve a földhasználat paramétereit is figyelembe kell venni.

Magyarország villámárvízi veszélytérképe

Belvíz: Kedvezőtlen, rendkívüli csapadéktevékenység, valamint talajtelítettség és felszivárgás következtében vízzel nem borított földterület ideiglenes víz alá kerülése.

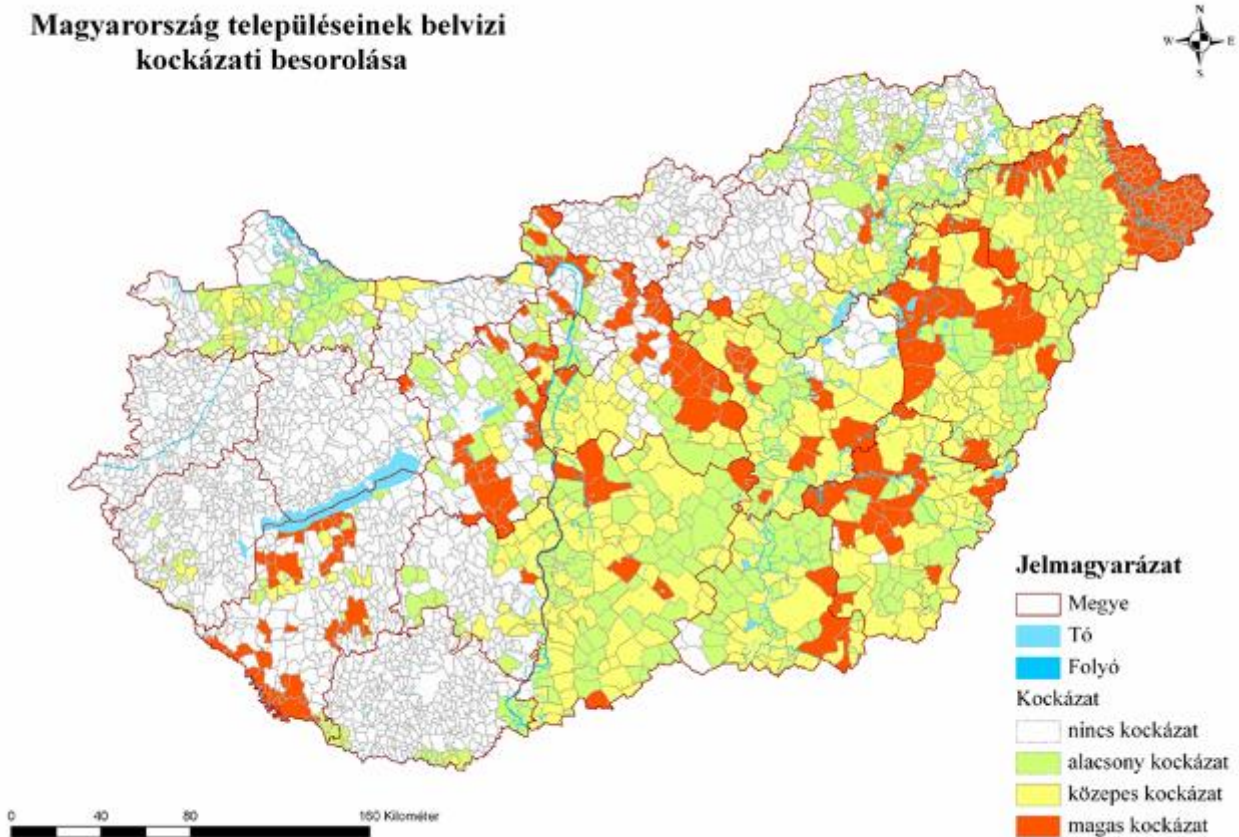
A belvíz akkor keletkezik, ha a talaj szabad pórusai vízzel telítődnek a kedvezőtlen meteorológiai, vízjárási tényezők hatására. Okozhatja hirtelen hóolvadás, kedvezőtlen csapadéktevékenység, magas talajvízállás.

Belvízi áttekintés:

Az országban a belvíz által veszélyeztetett terület nagysága **kb. 44 000 km²**. A belvizek összegyűjtését és elvezetését szolgálja a mintegy **40 000 km hosszú belvízcsatorna**.

A belvízrendszerek levezető képessége – a szükséges karbantartások elmulasztása miatt – a kiépített kapacitásnak alig több, mint a fele.

A vízkár elhárítási létesítményeket nem termelő infrastruktúraként tartják számon. A művek és a tartozékaik, illetve a védelmi eszközök és berendezések csak megfelelően karbantartva felelhetnek meg a rendeltetésüknek, egyébként csak hamis biztonságérzetet keltenek.

Árvízi áttekintés:

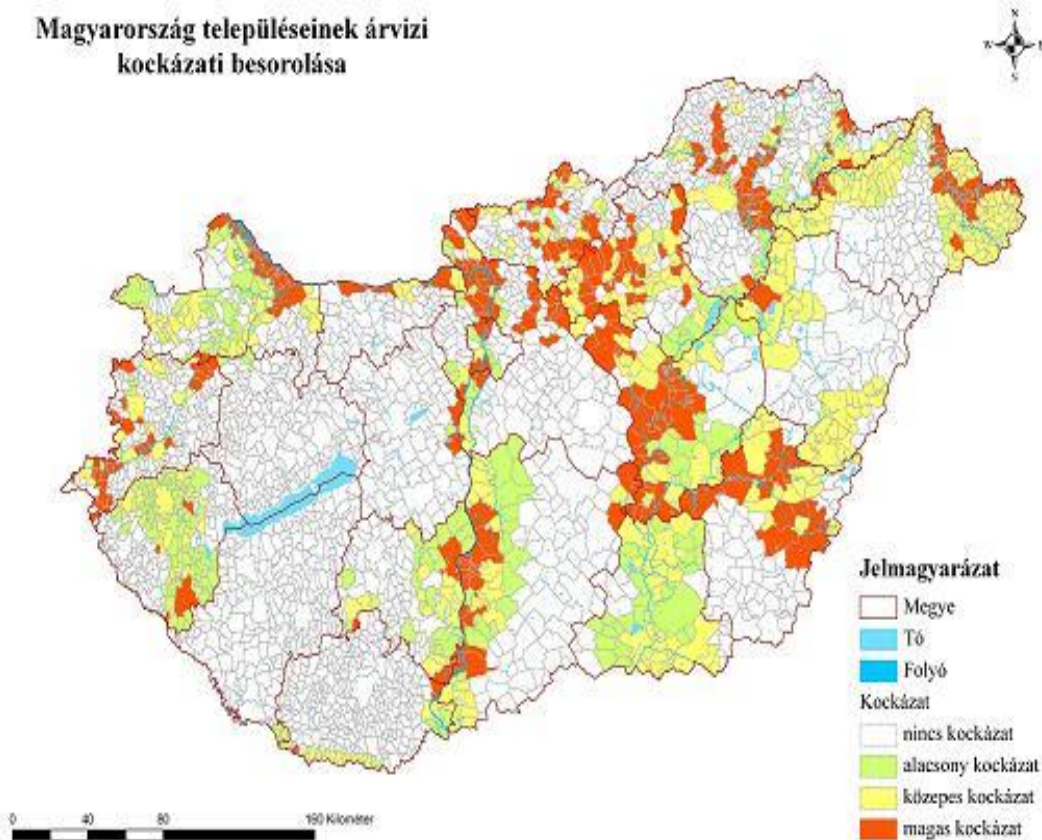
Magyarországnak természeti, geopolitikai, gazdaságföldrajzi adottságai következtében a vizek kártételei elleni védelemhez évszázadok óta jelentős és folyamatosan növekvő érdeke fűződik. Veszélyeztetettségét meghatározza, hogy a Kárpát-medence legmélyebb területén helyezkedik el. Többségében síkvidék jellegű, a nagyobb felszíni vízfolyásainak több mint 95%-a az államhatárokon kívül ered. **Az ország területéből mintegy 22 000 km² árvíz-veszélyeztetett terület.**

A vízgyűjtő területekről ideérkező, torlódó árhullámok, az olvadásból vagy nagy csapadékmennyiségből keletkező, igen nagy kiterjedésű belvízi elöntések, illetve a hirtelen lezúduló nagy csapadék mennyiség által okozott helyi vízkárok, és az egyre gyakrabban előforduló, vizekbe jutó szennyezések, szükségessé teszik az ár- és belvíz, valamint a felszíni vizek szennyeződése elleni védelmet.

Az ország árvíz-veszélyeztetettsége Európában a legnagyobb. Az országra jellemző, hogy 2–3 évenként kis- vagy közepes, 5–6 évenként jelentős, 10–12 évenként rendkívüli árvizek kialakulásával kell számolni. A nagy árhullámok a folyók felső szakaszán 5–10 napig, a középső és alsó szakaszokon akár 50–120 napig is tartósak lehetnek. A mellékfolyók zöme gyorsfolyású, az ott kialakult nagyobb vízmennyiség a nagyobb folyókon 1–2 napon belül megjelenik, néhány órán belül több méteres áradást okozva (Felső-Tisza és mellékfolyói, a Körösök). Éghajlati viszonyainkra jellemző, hogy bármely folyónkon, bármely évszakban, bármikor előfordulhatnak árvizek. Egyes folyóinon jegesárral is kell számolni.

A szélsőséges kontinentális hatások érvényesülése következtében az ország valamennyi folyója a tél folyamán befagyhat. Ez a jelenség az időjárás függvényében többször is ismétlődhet. A kialakuló jégtakaró vastagsága elérheti a 25–50 cm-t is.

Veszélyes jelenség, ha ilyen esetben, tavasszal a felmelegedés nyugatról érkezik és hatására a Dunán és mellékfolyóin az ország területére érkező árhullámok még álló jégtakarót találnak, amelyet felülről lefelé haladva felszakítanak és **rendkívül súlyos jégtorlódásos árvizeket okozhatnak.**

Az árvíz kialakulása

- Természeti okok:
 - csapadék,
 - hóolvadás.
- Emberi beavatkozás:
 - műtárgyak szakszerűtlen tervezése, kivitelezése,
 - mederszabályozás elhanyagolása,
 - előzetes védelmi munkák elmulasztása,
 - erdőirtás.
- Emberi szándékosság:
 - műtárgyak rongálása,
 - terrorcselekmények.

A vízkárok pusztító tényezői:

- Hidromechanikai hatás: a víz áramlásából adódó mechanikai munka (*tárgyak elsodródása, épületek, műtárgyak rombolása, fák kidöntése*).
- Ütőhullám: a rövid idő alatt, nagy sebességgel lezúduló, nagy tömegű víz által keltett jelenség. (*völgyzáró gátak, duzzasztóművek sérülése*).
- Elöntés:
 - áztató hatás (*épületek, építmények, műtárgyak rongálódása*),
 - talajmozgás (*épületek elcsúszása, megsüllyedése, közmű-, út-, vasúti károk*),
 - vegyszerek kimosódása (*környezetkárok, ivóvízszennyezés*),
 - természet károsodása (*élőhelyek elpusztulása*),
 - emberi, állati áldozatok (*meghűlés, fulladás*),
 - közvetett veszélyforrások (*fertőzés*).

Ár- és belvízvédelmi készültségek fokozatai:

I. fokú árvízvédekezési készültség

- A készültség elrendelésekor a szakasz-vevélemvezetőnek a védelmi szakaszt be kell járnia, és a védőművek, zsilipek és egyéb műtárgyak állapotát meg kell vizsgálnia.
- 12 órás nappali őrszolgálatot kell tartani.
- A naponta legalább 6 és 18 órakor le kell olvasni, feljegyezni és jelenteni.

II. fokú árvízvédekezési készültség

- Éjjel-nappali őrszolgálatot kell tartani. A vízállásokat naponta 6, 12, 18, 24 órakor kell leolvasni, feljegyezni és jelenteni.
- A vízügyi igazgató mozgósíthatja a VIZIG védelmi osztagát vagy az osztag egyes részlegeit.

III. fokú árvízvédekezési készültség

- Vészöröket kell állítani a védmű olyan pontjaihoz és műtárgyaihoz, ahol az állékonyságot súlyosan veszélyeztető jelenséget észlelnek, vagy az árvízvédekezési terv szerint arra számítani lehet. A vízállásokat kétóránként (páros órákban) kell leolvasni, feljegyezni és jelenteni. Szükség szerint a légi megfigyelésről gondoskodni kell.
- Azt a helyet ahol a védvonal meghiúsodhat, a védekezési készletben rendszeresített jelzőzászló készletből a fehér színűvel kell megjelölni.

- A megjelölt helyek felülvizsgálata alapján a fokozott megfigyelés alatt tartandó helyeket sárga, az azonnali beavatkozást igénylő helyeket piros zászlóval kell ellátni. Előre jelzett tartós III. fokú védekezés esetén a vízügyi igazgató köteles a védelmi osztagot készütségbe helyezni.

I. fokú belvízvédekezési készütség

- A szakasz-védelemvezető megvizsgálja a főcsatornák, zsilipek, szivattyútelepek, egyéb műtárgyak állapotát. A készütség ideje alatt – szükség szerint – nappali figyelő- és őrszolgálatot kell tartani. A főcsatornák mértékadó vízmércéinek vízállásait minden reggel 6 órakor kell leolvasni, feljegyezni, és jelenteni.
- Gondoskodni kell a csatornákból a víz szabad lefolyását gátló akadályok eltávolításáról, a szükséges vízkormányzásról, a szivattyútelepek üzemeltetéséről, a műtárgyak megfelelő kezeléséről.

II. fokú belvízvédekezési készütség

- Az I. fokú készütségre előírtakon túlmenően szükség szerint gondoskodni kell a szállítható szivattyúk készenlétbe helyezéséről, illetve üzembe állításáról, a belvíznek az állandó jellegű belvíztározókba való bevezetéséről.

III. fokú belvízvédekezési készütség

- A vízügyi igazgató az I. és II. fokú készütségre előírtakon túlmenően szükség szerint elrendeli a belvizek elvezetésének korlátozását, illetőleg a szakaszos vízlevezetést, és igénybe veheti a kiépített, belvíztározásra kijelölt területeket.

Árvízi védekezési gyakorlati módszerek

1. **Védekezés a töltéskoronát meghaladó árvízszint ellen.**
2. **Védekezés a töltéstestet közvetlenül támadó árvízi hatások (töltésszivárgás, átázás, rézsűcsúszás, csurgás, hullámverés) ellen.**
3. **Védekezés az altalajon át támadó árvízi hatások ellen.**

1. Védekezés a töltéskoronát meghaladó árvízszint ellen.

- Nyúlgát földből,
- Nyúlgát homokzsákból,
- Nyúlgát homokzsákból földmegtámasztással,
- Nyúlgát palló vagy rózsefállal,
- Rózsebéléses nyúlgát,
- Jászolgát rózse- és szalmabéléssel.

2. Védekezés a töltéstestet közvetlenül támadó árvízi hatások (töltésszivárgás, átázás, rézsűcsúszás, csurgás, hullámverés) ellen.

- A Beszivárgó víz mennyiségének csökkentése szádfalas körülzárással és földfeltöltéssel.
- Védekezés rézsűcsúszás ellen bordás megtámasztással.
- Csurgás elzárása fóliaterítéssel és homokzsákokkal.
- Védekezés hullámverés ellen.

3. Védekezés az általajon át támadó árvízi hatások ellen.

- Védekezés ellennyomó medencével,
- Védekezés egyedi buzgár ellen.

A vizek kártételei elleni védekezésben leginkább a települési polgári védelmi szervezetek és a lakosság önkéntesei vesznek részt, melyet kiegészíthetnek a katasztrófavédelem tűzoltó egységei, rendőrség, honvédség és más rendvédelmi szervek egységeivel úgy, hogy az alaprendeltetésük szerinti feladataiknak is eleget tudjanak tenni.

8. A TŰZMEGELŐZÉSI ÉS HATÓSÁGI ALAPISMERETEK

(9.3.2. Polgári védelmi és iparbiztonsági; tűzvédelmi és katasztrófavédelmi hatósági alapismeretek témakör 18. sor)

a) Tananyag

Tűzmegeelőzési és hatósági alapismeretek

A tűzmegeelőzési követelmények érvényesítése, kontroll alatt tartása az önkéntes jogkövetésen túl állami beavatkozást is igényel. Ez a beavatkozás az állam hatósági jogkörrel felruházott szervein keresztül érvényesül. A hatósági tevékenységet szigorú eljárási rend szabályozza.

Alapvetően kétféle eljárás létezik: bírósági és hatósági. A közigazgatási szervek – ilyen a katasztrófavédelem is – minden esetben hatósági eljárást folytatnak le.

Hatósági eljárásról akkor beszélünk, amikor egy közigazgatási szerv a jogszabályokat az állampolgárok *egyedi* ügyeiben alkalmazza.

A hatósági eljárás alapvető szabályait a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény szabályozza, amit *Ket.*-nek rövidítünk.

A hatósági ügyek rendkívül sokfélék lehetnek. Egy lehetséges csoportosítás a következő ügyfajtákat különbözteti meg:

- a) engedély kiadása,
- b) hozzájárulás az engedélyezéshez (szakhatósági állásfoglalás formájában),
- c) szankció alkalmazása,
- d) egyéb határozathozatal (nem engedély és nem szankció, pl. kötelezettség megállapítása)
- e) hatósági bizonyítvány kiadása,
- f) hatósági nyilvántartás vezetése,
- g) hatósági ellenőrzés lefolytatása,
- h) szolgáltatások felügyeletéhez kapcsolódó hatósági feladatok,
- i) egyéb bejelentések tudomásulvétele és vizsgálata (pl. jogszabályi kötelezésen alapuló bejelentések, panaszok, közérdekű bejelentések)

A hatósági eljárás minden esetben hivatalból vagy kérelemre indul és legtöbbször egy ún. hatósági *határozat* kiadásával zárul. Nem minden eljárás feltétele azonban a határozathozatal. A hatósági ellenőrzések lezárásakor például *jegyzőkönyvet* készítenek.

Abban az esetben, ha az ügyfél nem elégedett a hatóság döntésével, fellebbezést nyújthat be, és az ügy másodfokon folytatódik. Végrehajtási lefolytatására abban az esetben kerül sor, ha egy kötelezettséget kimondó határozat teljesítése elmarad.

A hatósági eljárások rendkívül fontos eleme a határidő, amely különböző cselekmények elvégzésére nyitva álló időtartamot jelent. A legfontosabb eljárási határidő 22 napos. Ez az ún.

általános ügyintézési határidő, amely arra utal, hogy az eljárás megindításától számítva a hatóságnak ennyi időn belül kell döntést hoznia.

A hatósági eljárás két fő résztvevője a hatóság és az ügyfél.

Hatóságként elsősorban az alábbi szervezetek, illetve személyek jöhetnek számításba:

- a) államigazgatási szerv
- b) helyi önkormányzat képviselő-testülete
- c) polgármester
- d) jegyző
- e) jogszabály által feljogosított egyéb (nem közigazgatási) szerv vagy személy

A Ket. megfogalmazása szerint „ügyfél az a természetes vagy jogi személy, továbbá jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet, akinek jogát vagy jogos érdekét az ügy érinti, akit hatósági ellenőrzés alá vontak, illetve akire nézve a hatósági nyilvántartás adatot tartalmaz” (15.§(1) bek.).

Valamennyi harmadik személy az eljárás ún. egyéb résztvevőjének fog minősülni. Egyéb résztvevők lehetnek például: tanú, szakértő, tolmács, hatósági tanú és a szemletárgy birtokosa.

Megalapozott döntés csak megfelelően tisztázott tényállás alapján hozható. Bizonyítási eljárást akkor kell lefolytatni, ha az eljárás megindításakor a tényállás nem ismert. A bizonyítási eljárás a tényállás tisztázására, felderítésére irányul.

Tűzvédelmi hatósági ügyben jellemzően (de nem kizárólag) tűzvizsgálat során kerül sor bizonyítási eljárás lefolytatására.

A bizonyítási eljárás során a hatóság jellemzően az alábbi bizonyítási eszközöket alkalmazza:

- 1) ügyfél nyilatkozata
- 2) irat
- 3) tanúvallomás
- 4) szemléről készült jegyzőkönyv
- 5) szakértői vélemény
- 6) hatósági ellenőrzésen készült jegyzőkönyv
- 7) tárgyi bizonyíték

A hatóság döntései: a hatóság az ügy érdemében határozatot hoz, az eljárás során felmerült minden más kérdésben végzést bocsát ki.

A határozaton és a végzésen kívül az eljárásjog néhány speciális döntéshozatali formát is ismer:

- a) hatósági bizonyítvány kiadása
- b) hatósági igazolvány kiállítása
- c) hatósági nyilvántartásba történő bejegyzés

A hatósági ellenőrzést jellemzően jegyzőkönyv zárja le.

b) Számonkérés és értékelés szempontrendszere**Ajánlott számonkérési formák:**

- Szóbeli feleltetés
- Írásbeli („kifejtős”) dolgozat

Főbb értékelési szempontok:

- A tűzmegeelőzés fogalmának ismerete
- A tűzmegeelőzés tevékenységi területeinek felsorolása
- Néhány tűzvédelmi használati szabály tartalmának bemutatása
- A legfontosabb hatósági ügyfajták felsorolása
- Az eljárás szakaszainak ismertetése
- A hatósági eljárás szereplőinek jellemzése
- A bizonyítási eljárás lényeges jellemzőinek ismertetése
- A hatósági eljárás során hozott döntések felsorolása
- A szakkifejezések megértése, helyes alkalmazása

TŰZVÉDELMI HATÓSÁGI FELADATOK ALAPJAI
(9.3.2. Polgári védelmi és iparbiztonsági; tűzvédelmi és katasztrófavédelmi
hatósági alapismeretek témakör 19. sor)

a) Tananyag

1. A tűzvédelmi hatósági feladatok általában

A hatósági jogalkalmazás lényege az általános tartalmú jogszabály konkrét (egyedi) ügyben történő alkalmazása. A jogalkalmazást végző hatóság olyan közigazgatási szerv, amely az állampolgárok (jogi személyek és egyéb szervezetek) jogát, kötelezettségét érintő ügyben jár el, majd az eljárás végén a jogalanyokra nézve különböző jogokat állapít meg, illetve kötelezettségeket ír elő.

A tűzvédelmi hatósági tevékenység legfontosabb szabályozói:

- 1) tűzvédelmi törvény
- 2) a tűzvédelmi hatósági feladatokat ellátó szervezetekről (is) szóló 259/2011. Korm. rendelet,
- 3) Országos Tűzvédelmi Szabályzat
- 4) egyéb jogszabályok
- 5) a tűzmegelőzési hatósági feladatokat tartalmazó BM OKF főigazgatói intézkedés

A legtöbb tűzvédelmi hatósági jogkört a 2) pont alatt említett kormányrendelet sorolja fel, azonban még ez a felsorolás sem tekinthető kizárólagosnak.

Tűzvédelmi hatóságként az alábbi katasztrófavédelmi szervek járhatnak el:

- katasztrófavédelmi kirendeltségek
- megyei (fővárosi) katasztrófavédelmi igazgatóságok
- Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság
- speciális esetekben Honvédelmi Minisztérium Hatósági Hivatala

A tűzvédelmi hatóság az eljárásban érdemi döntést (határozatot) hozó *hatóságként* vagy valamely szakkérdésben állást foglaló, és szakhatósági állásfoglalást hozó *szakhatóságként* járhat el.

2. A tűzmegelőzési tevékenység hatósági jogosítványai

A tűzmegelőzési tevékenység hatósági jogosítványai a katasztrófavédelem különböző szintjeihez vannak társítva (központi, területi és helyi szerv), ezek közül pár jellemzőt a következő felsorolásban láthatunk:

- a tűzvédelmi ellenőrzés megtartása,
- a tűzvizsgálati eljárás lefolytatása,
- a tűzvédelmi ellenőrzés, a tűzvizsgálati eljárás során feltárt hiányosságok, a tűzkárok megelőzése érdekében felhívja az ügyfelek figyelmét a jogszabály-sértések megszüntetésére.
- meghatározott körben és esetekben tűzvédelmi ügyben – azonos biztonságot nyújtó előírások megtétele mellett – kérelemre eltérést engedélyezhet,

- a tűzvizsgálatról – külön jogszabályban meghatározottak szerint – hatósági bizonyítványt valamint tűzvizsgálati jelentést ad ki,
- jogszabályban meghatározott esetekben tűzvédelmi bírságot szab ki,
- a beépített tűzjelző, tűzoltó berendezések létesítési és használatbavételi ügyeiben eljár,
- meghatározott bejelentési kötelezettség ügyében eljár,
- jogszabályok keretei között megállapítja a tűzvédelmi kötelezettségeket,
- egyes esetekben a tűzvédelmi követelmények érvényesítéséig megtilthatja az üzemeltetést, a tevékenységet,
- a tűz- vagy robbanásveszélyes munkahelyen azt a munkavállalót, aki a munkakörével kapcsolatos tűzvédelmi előírásokat, vagy a tűzjelzésre vagy tűzoltásra szolgáló eszközök, felszerelések használatát nem ismeri, a szükséges ismeretek megszerzéséig az ott folytatott tevékenységtől eltiltja stb.

A tűzvédelmi hatóság tűzmegeelőzési feladat- és hatáskörei között a szabályozás nem szerepelteti közvetlenül a tűzvédelmi propagandamunkát. A téma elemzése kapcsán viszont fontos kiemelnünk a tűzvédelmi felvilágosító munka jelentőségét. Könnyen beláthatjuk, hogy vannak olyan területek, amit pusztán csak ellenőrzéssel képtelenség befolyásolni és kontroll alatt tartani. Az ilyen területek jól lefedhetők és többé-kevésbé befolyásolhatók a média különböző lehetőségeivel.

3. Egyes hatósági jogkörök

Építési engedélyezési eljárásban való részvétel – szakhatóságokként. Csak bizonyos építményfajtáknál, és bizonyos eljárásokban.

Egyéb engedélyezési eljárások:

- tűzjelző, tűzoltó berendezések létesítési és használatbavételi ügyei
- azonos biztonságot nyújtó, de a jogszabályban foglaltaktól eltérő műszaki megoldások engedélyezése
- egyedi műszaki megoldások, termékek forgalmazásának engedélyezése, ha az adott műszaki megoldásra nincsen irányadó jogszabály vagy szabvány

A tűzvizsgálat a tűz keletkezési idejének, helyének és okának felderítésére irányuló hatósági tevékenység, amelynek célja olyan tűzmegeelőzési, tűzoltási beavatkozási tapasztalatok megszerzése, következtetések levonása, amelyek alkalmasak a tűzmegeelőzési ismeretek bővítésére és a mentési beavatkozási feltételek javítására.

Szakmai célok:

- tűzmegeelőzési, tűzoltási beavatkozási tapasztalatok megszerzése,
- következtetések levonása,
- tűzmegeelőzési ismeretek bővítése,
- mentési beavatkozási feltételek javítása.

A tűzvizsgálatban mindenkinek van feladata, attól függően, hogy milyen feladatot látott el a

tűzeset helyszínén, ugyanis a tűzvizsgálat nem a tűz eloltása után kezdődik. A beavatkozó állománynak minimum adatszolgáltatási „kötelezettsége” van a szó szoros és átvitt értelmében is. Rengeteg segítséget tudnak adni a tényleges tűzvizsgálónak a tudatos beavatkozás közben tapasztaltak felidézésével.

Minden tűzesettel kapcsolatban adatgyűjtési kötelezettség igénye merül fel, ennél nagyon fontos, hogy ezt megfelelően végezzük és a kötelező adatgyűjtés után, amennyiben tűzvizsgálat várható a szükséges intézkedéseket megtegyük pl.: biztosítsuk a helyszínt, továbbá azoknak a tárgyaknak, eszközöknek az őrzését, amelyek a bűncselekmény gyanújának bizonyítékául szolgálnak.

A helyszín biztosításának a jelentősége a helyszíni szemle lefolytatásban illetve lefolytathatóságában van. A helyszíni szemle talán az egyik legfontosabb bizonyítási eszköz a tűzvizsgálat során.

A tűzvizsgáló összefoglaló jelentésben összegzi a vizsgálat „eredményét”, jogi aktus lezárása általában a tűzvizsgálati jelentés.

b) Számonkérés és értékelés szempontrendszere

Ajánlott számonkérési formák:

- Szóbeli feleltetés
- Írásbeli („kifejtős”) dolgozat

Főbb értékelési szempontok:

- A tűzvédelmi hatósági tevékenység legfontosabb szabályozóinak megnevezése
- A tűzvédelmi hatósági feladatokat ellátó szervek megnevezése
- A legfontosabb tűzvédelmi hatósági feladatok (jogkörök) felsorolása
- Az engedélyezéssel kapcsolatos eljárások rövid bemutatása
- A tűzvédelmi ellenőrzés céljának, főbb szabályainak rövid ismertetése
- A tűzvizsgálat fogalmának, céljának rövid ismertetése
- A tűzvédelmi szankciók, ezen belül a tűzvédelmi bírság céljának, fontosabb szabályainak rövid ismertetése
- A szakkifejezések megértése, helyes alkalmazása

**A KATASZTRÓFAVÉDELEM HATÓSÁGI FELADATAI,
KIEMELTEN A TŰZVÉDELMI HATÓSÁGI FELADATOK**
(9.3.2. Polgári védelmi és iparbiztonsági; tűzvédelmi és katasztrófavédelmi
hatósági alapismeretek témakör 20. sor)

a) Tananyag

1. A katasztrófavédelmi hatósági feladatai

A katasztrófavédelem szervezetén belül a 2012. év során ún. integrált hatósági osztályokat hoztak létre. A hatósági osztályok „integrált” jelzőjüket onnan kapták, hogy a 2012. évtől el a tűzvédelmi, polgári védelmi és iparbiztonsági hatósági feladatokat egyaránt ellátnak.

A katasztrófavédelem hatósági tevékenységét a jogi szabályozókon túl a katasztrófavédelem központi, területi és helyi szerveit érintő hatósági és szakhatósági tevékenység végzéséről szóló főigazgatói intézkedés szabályozza. A fentiekén kívül egyéb jogszabályok, illetve főigazgatói intézkedések további hatósági feladatokat telepíthetnek a katasztrófavédelem részére.

Összességében a katasztrófavédelem hatósági feladatait nagyfokú komplexitás jellemzi, amelynek fő elemei az alábbiak szerint tevődnek össze:

- a katasztrófavédelem szakmai ágazataihoz kapcsolódó eljárások
 - tűzvédelmi hatósági eljárások
 - polgári védelmi hatósági eljárások
 - iparbiztonsági hatósági eljárások
- egyéb hatósági eljárások
 - a hivatásos katasztrófavédelmi szervek supervisor ellenőrzése
 - vízügyi hatósági eljárások
 - vízvédelmi hatósági eljárások
 - a hivatásos katasztrófavédelmi szervek településfejlesztési és településrendezési eljárásokban történő részvétele
 - a nem rendszeres hulladékszállítási tevékenységgel kapcsolatos feladatok
 - a kéményseprő-ipari közszolgáltatás átmeneti ellátásával kapcsolatos feladatok
 - gázüzemű készülékek felülvizsgálata

2. Példák hatósági feladatokra

Tűzvédelmi hatósági feladatok (ld. az előző pontban leírtakat)

Polgári védelmi hatósági feladatok:

- életvédelmi rendeltetésű építmények, óvóhelyek építésével, átalakításával, megszüntetésével kapcsolatos engedélyezési eljárás
- balesetelhárítási és intézkedési terv jóváhagyása

Iparbiztonsági hatósági feladatok:

- veszélyes anyagokkal foglalkozó üzemekkel, valamint a küszöbérték alatti üzemekkel kapcsolatos hatósági feladatok

- veszélyes áruk közúti, vasúti és belvízi szállításának ellenőrzése, a veszélyes áru szállítás telephelyi ellenőrzése, valamint az ellenőrzések során tapasztalt szabálytalanságok szankcionálása

A supervisorri ellenőrzés lényege: valamennyi katasztrófavédelmi szakkérdés egyidejű helyszíni vizsgálata mellett a társhatóságok részvételével tartott ellenőrzés.

b) Számonkérés és értékelés szempontrendszere

Ajánlott számonkérési formák:

- Szóbeli feleltetés
- Írásbeli („kifejtős”) dolgozat

Főbb értékelési szempontok:

- A katasztrófavédelem hatósági feladatainak csoportosítása
- Az egyes katasztrófavédelmi ágazatokhoz tartozó legfontosabb hatósági feladatok felsorolása
- A katasztrófavédelem egyéb – ágazataihoz szorosan nem kapcsolódó – hatósági feladatainak felsorolása
- A szakkifejezések megértése, helyes alkalmazása